
14
12 M
10/7

STATVTA CONCILII FLORENTINI.

FLORENTIÆ

Apud Bartholomæum Sermartellium

MDLXIIII.

ETRVS CORSVS EX comitibus Iſtriæ Abbas S. Heliæ Tricaricenſis Dioc. Reuerendiſs. in Chriſto patris & D. Domini Antonii Altouitæ, Dei & Sanctæ ſedis Apoſtolicæ gratia Archiepiſcopi Florentini Vicarius in ſpiritualibus & temporalibus generalis; Vniuerſis Florentinæ prouinciæ viris, clericis pariter & laycis ſalutem in eo in quo eſt omnium vera ſalus. Cum aureus libellus ſacrarum conſtitutionum in prouinciali ſynodo Florentina iam pridem conditarũ, quem vnum quemq; Eccleſiarum præcipue parrochialiũ rectorem præ manibus quotidie habere maxime omnium oporteret, vt animæ ſuæ, ſuorumq; parrochianorum ſaluti conſuleret, tum, ob lachrymabilium bellorum incendia quæ in plurimis Ethruriæ locis plures ab *hinc* annos vehementer ſæuierunt, tum ob fluuiorum illuuiones, qui ad incredibilem aliquando altitudinem intumuerunt, apud rariſsimos hodie viros conſpiciatur. Nulliq; librorum impræſſores ab illarum primeua excuſsione, eas adhuc typis excudere curauerint. Nos cupientes perutile opuſculum calcographorum inertia ferè extinctum re-

uiuiſcere, hac præcipue tempeſtate, Dum probatiſsimorũ ac diſertiſsimorum patrum decreta in ſacro ſancto Concilio Tridentino nuper ſancita, quibus hæ ſanctiones admodum conſonant, in lucem prodeunt, Id ad comunem omnium frugem rurſus excudi mandauimus. Hac præterea ducti cauſa quod dum nos dioceſanos noſtros eas minime obſeruantes increpamus, hæc illico ab ipſis nobis adducitur excuſatio, quod his ſcilicet vacent conſtitutionibus, eaſq; nullibi venales inueniant, Proinde vniuerſis & ſingulis Eccleſiarum Parrochialium rectoribus his literis in virtute S. obedientiæ & ſub triginta librarum ſp. pœna præcipimus vt harum conſtitutionum librum (nobis iubentibus de conſenſu etiam prælibati Reuerendiſsimi D. Archiepiſcopi Florentini nuper impræſſum, penes ſe iugiter habeant, & quilibet ipſorum habeat illius frugiferas materias populo eorum curæ commiſſo ipſi lectitent, eas obſeruent, & ſuos parrochianos ad illas obſeruandum moneant, ſub intermi natione cenſurarum & pœnarum in eis con tentarum. Vniuerſos præterea R.D.D. Epiſcopos Florentinæ prouinciæ illorumq; Vicarios in Domino rogamus, noſtro vt per-

moniti

moniti exemplo idem hoc presbyteris eorum iurisdictioni subiectis ædicant, illasue ab omnibus inuiolabiliter obseruari mandent sub censuris & pœnis contra ipsarum transgressores inflictis. Datum Florentiæ in Archiepiscopali palatio Die XVI. Martii MDLXIIII.

TABVLA TITVLORVM.

INDEX EORVM QVAE IN hoc libro continentur.

Baptizatorum

Frater

F

G

I

Monialium

Presentantis

P

Q

R

Societatum

T

V

FINIS.

EPISTOLA

REVERENDISSIMI IVLII DE MEDICIS SANCTAE Ro. Eccl. Vicecancellarii, & Archiepiſcopi Florentini, ad Archidiaconum & Canonicos Eccleſiæ Florentinæ.

VPERIORIBVS diebus pro vniuerſali morum correctione: proq; diuini honoris augumento dum Florentinæ (licet immeriti) præſumus Eccleſiæ prouinciale concilium indiximus, & celebrari mandauimus iuxta ſacrorum canonum diſpoſitionem. Sperantes (vt verum decet paſtorem) ſacro iſti conuentui quod literis noſtris P. V. alias ſignificauimus intereſſe. Verum quia grauioribus Sanctæ Romanæ Eccl. negociis occupati propoſitum noſtrum adimplere nequiuimus R. P. V. & Domino Petro Andreæ Gam. Vicario & locum tenenti noſtro generali vices noſtras demandauimus, vt vocato vniuerſo prouinciæ clero laudabile hoc ſaluberrimumq; in-

ſtitutum aggrederemini, idq; arguendo, increpando, ea quæ correctione digna reperirentur corrigendo, plantando, euellendo, diſsipando ex animi veſtri ſententia perficeretis. Quod a vobis rite recteq; impletum fuiſſe cum multorum qui iſtinc ad nos venere relatu accæpimus, tum & ipſi vidimus, dum cõſtitutiones ordinationeſq; tanta maturitate editas, tamq; morum inſtaurationi ac Chriſtianæ religionis augumento oportunas & neceſſarias Vicarius nobis repræſentauit. Quas quidem conſtitutiones Sanctiſsimo D.N. ipſi vt confirmarentur obtulimus. Iſq; ſtatim eas legendas & examinandas tradidit Reuerendiſsimis fratribus noſtris D. Dominico de Iacobatiis, & magiſtro Thomæ Gaietano viris omni cum humanarum, tum diuinarum rerum notitia inſignibus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus qui maturo eas examine diſpicientes, labores hoſce veſtros, ſanctumq; bene viuendi amorem in primis laudantes, illas dignas eſſe retulerunt quæ apoſtolicæ ſedis auctoritatem conſequerentur. Itaq; factum eſt Sanctiſsimus paſtor gemino illas Diplomate communierit. Quas quia intendimus ab omnibus prouinciæ noſtræ ſubditis inuiolabiliter

biliter obſeruari, nec Iota aut apicem ex illis præteriri P. V. in domino monemus & hortamur, vt eidem Vicario aſsiſtentes totis viribus enitamini, quo ab omnibus obſeruentur. Voſmet ipſos (ſicut æquum parq; eſt) verbo ſimul & opere ad earum obſeruationem paratos in primis oſtendite. Ita enim fiet vt cæteri veſtro moniti exemplo ſalubria hæc inſtituta libentius amplectantur. Omnipotenti in ſuper deo S. D. N. nobiſq; rem valde gratam, vobiſq; tam laudabilis inſtituti auctoribus honorabilem facietis. Bene valete.

Romæ Ex Apoſtolico palatio V I I I. Martii M D X V I I I.

LEO EPISCO

pus Seruus seruo͞r Dei. Ad perpetuam rei memoriam. In apostolicę dignitatis specula licet immeriti diuina disponente clementia cõstituti ad ea per quæ singuli Xpi fideles ad bene beatæq; iuxta Canonum normam uiuendum ac sanctorum patrum instituta obseruandũ, diuiniq; cultus augumentandum Inducuntur operosis studiis intendimus ut iis quæ propterea prouide facta comperimus ut illibata persistant apostolici muniminis adiicimus firmitatem. Accępimus siquidẽ quod alias dilectus filius noster Iulius tituli Sancti Laurentii in Damaso præsbyter Cardinalis Sanctæ Romanæ ecclesiæ Vicecancellarius qui ecclesiæ Florentinæ ex concessione & dispensatione Apostolica præesse dinoscitur prouide attendens quod a quinquaginta annis citra Archiepiscopi Florentini, qui Ecclesiæ Florentinæ præfuerunt. Raro in Ciuitate Floreñ. residerunt & propterea populi ciuitatis & Diocęsis Florentinę, necnon & totius Prouincię uelut oues errantes a recta bene uiuendi norma ac semita deuiarunt & laxatis habenis, ut eorum statui conueniebat minime uixerunt ac cupiens, ut uigilem decet pastorẽ oues errantes sibi commissas ad rectam uiuendi normam reducere ac eorum animas deo lucrifacere posse pro salutifera morum reformatione Prouinciale & Sinodale Cõcilium in dicta Ciuitate Floreñ. celebrandum indixit eodemq; Concilio inibi legitime congregato non nulle salutifere ad Dei laudem editæ fuerunt Constitutiones saluo nostro & sedis Apostolicæ beneplacito, quas deinde in unum librum redactas Idem Iulius Cardinalis nobis exhibuit nosq; librum illũ duobus sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus legendum & examinandum uiue uocis oraculo commisimus & cum Cardinales ipsi nobis retulerint constitutiones ipsas laudabiles & ad morum obseruationem plurimum oportunas. Ea propter motu proprio non ad ipsius Iulii Cardinalis, aut alterius cuiuscũq; nobis super hoc oblate petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, & ex certa nostra scientia ac de Apostolicæ potestatis plenitudine Constitutiones & ordinationes præ-

dictas in dicto libro contentas. & quarum tenores inferius de uerbo ad uerbū annotari fecimus auctoritate Apostolica tenore præsentium approbamus & confirmamus ac præsentis scripti patrocinio cōmunimus eisq; perpetuæ & inuiolabilis firmitatis robur adiicimus supplemusq; omnes & singulos tam iuris quam facti defectus siqui forsan interuenerunt in eisdem ac constitutiones & ordinationes easdem per quoscumq; cuiusuis dignitatis, status, gradus, & conditionis, Nobilitatis & præeminentiæ fuerint obseruari debere decernimus atq; mandamus. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis ac dictarum Ciuitatis Diocæsis & Prouinciæ iuramento confirmatione apostolica, uel quauis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus priuilegiis quoq; indultis & literis a quibusuis personis cuiuscumq; dignitatis status gradus conditionis Nobilitatis & preeminentię existentibus etiam cum quibusuis derogatoriarum derogatoriis fortioribus efficacioribus, insolitis etiam talibus, quod illis nullatenus & non nisi sub certis inibi expressis modo & forma derogari possit clausulis irritantibusq; & aliis decretis, & cum motus proprii certe scientiæ & potestatis plenitudine similibus concessis confirmatis approbatis & iteratis uicibus innouatis, quibus etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumq; totis tenoribus specialis specifica expressa indiuidua ac deuerbo ad uerbum, non autem per generales clausulas idem importantes mentio seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma seruanda esset & illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis & insertis habentes illis alias in suo robore permāsuris hoc casu duntaxat specialiter & expresse motu scientia & potestatis plenitudine prædictis derogamus cæterisq; cōtrariis quibuscumq;. Volumus autem quod transumptis præsentium literarum manu publici Notarii subscriptis & Sigillo alicuius prælati munitis eadem prosus fides adhibeatur quæ præsentibus adhiberetur si ille in iudicio uel extra essent exhibitæ uel ostensæ tenor uero constitutionum & ordinationum earundem sequitur & est talis.

Nota quod præſentes Conſtitutiones fuerunt publicatæ in Archiepiſcopatu Florentiæ. Die X I I. Aprilis M D X V I I I. Rogatus Ser Iohannes Van nutius notarius Curiæ Archiepiſcopalis.

Conſtitutiones

Constitutiones seu

ordinationes Florentinæ sinodi Anno ab incarnatione dñi M. D. xvij. Ad reuerendiss. in Xpo pris .d. Julij de Medicis sacro sãctæ Ro. Eccl. Card. ꝛ vice cãcellarij dignissimi necnon archiepi Florẽ. Meritiss. conuocatiõeꝫ per multas sessiones celebratæ Diuo Leone x. Pont. Max: Christianam rẽ publicã fæliciter gubernãte in vnũ digestæ ac dispositæ volumẽ ꝑ R. d. Petruꝫ Andream Gammarum de casali Boñ. præfati reuerendiss. Archiepi. Vicarium ꝛ locũ tenenteꝫ generaleꝫ. Quã sinoduꝫ insignes ex oi religione Theologi ꝛ multi in vtraqꝫ cẽsura prudentes viri consilijs dictisqꝫ suis celebrem reddidere.

Quales eẽ debeant clericoruꝫ vestes, ꝛ qualis tonsura. Cap. primum.

¶ Consedentibus patribus in sinodo .F. Eṕs exurgens ita locutus est. Viri fratres qui spiritu sancto duce in hunc locum conuenistis, emendaturi uitia & abusus quæ prouinciæ huius nostræ populos a multis annis inuasere: tractatu

tiq; & discussuri multa pro orthodoxæ religionis defensione, proq; sacrorum canonum obseruatione, eos quasi desuetudine sublatos excitando, penarumq; adiectione muniendo, opere prętium facturos nos esse arbitror si prius: quæ in nobis emendatione digna sunt emendauerimus, uitam, moresq; nostros correxerimus. ita .n. fiet ut emēdatorum animos spiritus ille diuinus facile illabatur cœteriq; exemplo ducti nostro statutorum ordinationūq; sinodalium iugo libenter colla submittant: aliter nobis alios corrigere uolentibus facile obiiceretur. Medice cura te ipsum. Videtis fratres mei amantissimi quantum interius exteriusq; ipsa uiuendi norma a maioribus nostris declinauerimus. eo namq; deuentum est. ut plerosq; pudeat clericalem portare habitum & tonsuram decentem: de ludis autem commessationibus, ebrietatibus, impudicitiis publice gloriētur: de cęteris sileo: nota sunt uobis omnia. hæc in primis si placet ordinate istis uestræ manum seueritatis apponite. Vniuersa Sinodus dicenti assensum præbuit, & quæ sequuntur ordinationes promulgauit, mandauitq; omnibus obseruari.

¶ In primis namq; accæptauit & in tota Florentina puincia obseruari uoluit constitutionem Reuerendiss. Cosmi dudum Archiepi Floreñ. & contrafacientes ab ordinariis suis puniri. cuius quidem constitutionis tenor est.

¶ Cum regula & infra. præsenti constitutione statuimus quod omnes & singuli prælati & rectores ecclesiarū: & alii quicumq; clerici & personæ ecclesiasticæ cuiuscūq; status dignitatis aut conditionis existant nostræ ciuitatis & diocesis Florentinæ: continue habitum clericalem deferant & tonsuram suo ordini & statui congruentem, uidelicet quòd religiosi habitū suæ religionis apparenter deferant: & super aures tondeantur cum tonsura rotunda ita quòd auris tota appareat discoperta. Coronas etiam religiosi clerici gestent desuper rasas & competentes: prælati & alii rectores ecclesiarum in sacerdotio constituti: & omnes alii curam animarum habentes: & in ciuitate Florentina seu in castris & in locis insignibus Floreñ. diocesis continue permanentes mātellum seu uestem talarem simul cum caputeo in spatulis continue gestent: & tonsuram decentem ferant: ita q̄ saltem extremitas inferior auris appareat discoperta cum corona desuper rasa competenti, & nullus

audeat

aud eat gestare farsettos (ut uulgo dicitur) scollatos extra hon estatem: prout hodie cōiter ferunt layci. Clerici autē in aliis minoribus ordinibus constituti tonsuram prædictam deferant cum corona competenti. Vestes talares continuo deferant nimia longitudine uel breuitate minime notandas, & tales propter quas a laycis omnino distinctionem recipiant a uiridi ac roseo colore & a sericeis uestibus abstineant. Liceat tamen in dignitate constitutis doctoribus atq; canonicis deferre farsettos ex raso nigro, & infra. Siquis aūt super iis aut aliquo prædictoꝝ culpabilem se exhibuerit, si cōstitutus fuerit in sacris pro uice qualibet, & quolibet eorum in quibus contrafecerit in pœnam duorum florenorum nostræ cameræ soluendorum ipso iure incurrat, si in minoribus clericale priuilegiū perdat nisi sit beneficiatus. tunc. n. ut & cæteri puniatur.

Ex se patet. Cap. ij.

Constitutionem quoq; a Clemente quinto in Viennen. cōcilio ęditā cū suis pœnis accęptauit & inuiolabiliter obseruari mandauit. quæ habet in cle. in ti. de ui. & ho. cle.

Ut clerici deferant clausa indumenta vel subtanas longas. Cap. iij.

Item omnibus clericis qualitercūq; beneficiatis aut hn̄tibus curā animarū in tota ꝓuincia Florentina mandauit: ut qn̄ sunt in ciuitatibus aut locis insignibus ꝓuinciæ florentinæ, ibiq; domicilium habent clausa desup ferant indumenta aut uestes inferiores (quas subtanas uocant) ita longas & honestas ut caligæ aut diploides ēt si exterius indumentum aperiatur nullatenus appareant. contrafacienti duorum ducatorum mulctam indixit.

Priuātur distributionibus qui tonsuram & habitū non detulerint. Cap. iiij.

¶ Et ut præmissa certius obseruent̄ pcipue ab iis qui quotti die in ecclesiis insignib. ubi multitudo populi conuenit, declarauit canonicos & capellanos collegiatarum Ecclesiarum eo ipso priuatos eē distributionib. quottidianis donec repti fuerint incedere sine habitu & tonsura decēti, mandando oībus capitulis, collegiis, sindicis, camerariis punctatorib. & aliis ad quos spectat huiusmodi distributionum solutio sub pena exōicationis & floreni unius ne præfatis sic sine habitu & tonsura incedētibus aliquas distributiones soluant: donec habitum & tonsurā, ut præmittitur resumpserint, & continue per ciuitatem & in ecclesiis portauerint.

Declarantur excomunicati qui certis quesitis coloribus habitum religionis clausum deferunt. Cap. v.

¶ Ad hæc exurgens uenerabilis Abbas sacrū cōuentum ita affatus ē. P. R. postq̄. P. urǣ temeritatem eorum qui ordinis sui insignia gestare recusant cōpescere inceperunt. Vnū explicabo, qd̄ declarare erit cū utile tū necessarium ad euitanda animarum discrimina priusq̄ ad alia pgrediamini. ex nr̄is aliarūq; religionum fratribus quidā elationis spiritu inflati, quærentes uagandi materiam contra tenorem Bonifatianæ cōstitutionis q̄ est in. c. ii. ne cler. uel mona. lib. sexto. apostolicæ sedis benignitatē, adeunt, petuntq; licere sibi ad arctiorem sese religionem transferre. Idq; facile (ut iustum est) obtinent. Is uero mendacis statim oraculi munimine securus ad Abbatiam alicui commendatam se cōfert, ubi nullus uel rarus & is quidem sine obedientia & sine relligione inhabitat monacus, ibiq; uno eodemq; cōtextu habitum assumit, profitetur nouam religionem: habitumq; eundem dimictit, licentiam assequitur extra monasteriū cōmorandi, uestiri clericorum secularium habitu, dummodo camisiolam quandam sub diploide ferat, sicq; uenerabilis ille uir suggerente diabolo sub arctioris disciplinæ pretextu e regulari efficitur clericus secularis, uagus & apostaticus. Ego p̄res mei illū existimio excōmunicationis sententia innodatū incidisseq; in canonem illū Bonifatii manifesta enim & luce meridiana clarior est hu

ius mēdacis apostatæ fraus. & scriptum est fraude ac dolo a iuris pœna subleuari neminem. huius sacri conuentus declarationem expecto.
Vniuersa Sinodus multis hinc inde adductis rōnibus & argumentis declarauit tales esse apostatas, & excomunicatos, & ut excomunicatos ab omnibus uitari debere, & ideo nullatenus ad animarum curam admittendos.

Prohibentur clerici ab infamium conuersatione et ab accessu ad monasteria. Cap. vj.

¶ Et quia clericorum aliorumque religiosorum uirorum conuersatio debet esse hōesta & laudabilis, phibuit clericos & religiosos uiros cum lenonib. cynedis: mangonib. meretricib. & aliis quibuscunque infamib. personis habitare, aut cōmerciū quodcunque hīe, nisi inquantum exposcit animarū salus uel alia probabilis necessitas cōtrafacientem totiens uno floreno ordinariorum fisco adiicendo condennauit.
¶ Item uetuit ad loca minus honesta accedere, ideo repertum in lupanari in lib. xxv. accedentem ad thermas seu stuphas uel tabernam extra casum necessitatis in lib. v. ut supra applicandis condennauit.
¶ Item uetuit clericos & religiosos uiros accedere ad monasteria monialium sine expressa ordinariorum licentia sub pœnis in capit. de monialibus contentis.

Priuantur beneficiis aliterque mulctantur clerici concubinas aut suspectas mulieres retinentes. Cap. vij.

¶ Cum omnes clericos pssertim in sacris ordinib. constitutos ab oī carnis uitio abstinere deceat. Quoscūque clericos & religiosos uiros mulierē suspectā domi tenentes eo ipō. xxv. florenorum auri mulctam incurrisse declarauit. Et si sic cōuictum uel monitum ēt semel tm̄ p duos mēses eā publice tenuisse cōstiterit declarauit eū oībus bñficiis q̄ obtinet eo

ipſo aliter nō uocato cōferre,& pñonis pñtare & electoribꝰ eligere cū primū per ordinariū declaratū erit eū in pñtis conſtitutionis pœnā incidiſſe. Et hoc ſecundū tenorē cuiuſdā cōſtitutionis. Recolende memorie Dñi Fratris Latini Hoſtieñ. olim epi apoſtolicæq; ſedis Legati. Et alterius cōſtitu. Reuereñ. Coſmi de Pacciis contra tales cōcubinarios,& ſuſpectaꝝ mulieꝝ detentores æditaꝝ & ꝓmulgatarū. Quas ambas cōſtitutiones cum ſuis pœnis accæptauit, & in tota Florentina ꝓuincia obſeruari mādauit iſte ſacer conuentus. Iterum repetita admonitione monendo omnes clericos hmōi focarias ſeu concubinas tenentes, ut intra octo dies illas dimiſiſſe debeant, & a ſe ꝑrſus abieciſſe ſub pœnis antedictis. Publice aūt teneri hoc caſu a clerico mulierem ſuſpectam declarauit, quando apud uicinos uel maiorem eorum partem res erat nota.

Ex ſe patet. Cap. viij.

Item præcepit ne pueros ſuſpectos & infames domi tenerent pœnamq; ordinarii ſui arbitrio moderandam ex infamiæ & ſuſpitionis qualitate uoluit.

Imponit̃ poena fornicatoribus, adulteris & inceſtuoſis. Cap. ix.

Aliorum quoq; immunditias luxuriāſq; ita cōpeſcendas ordinauit. Simplicis namq; fornicationis pœnam eſſe uoluit lib. xx. niſi cum parrocchiana ſua fornicatus fuerit: tunc.n. in ducatis xxv. condemnauit.

Adulterii crimine conuictum uel beneficiis priuari uel in ducatis quinquaginta condennari uoluit. Et ſi ſemel cōuictus iterum conuincetur eo ipſo beneficiis priuatus ſit, & in uincula ad peragendam pœnitentiam detrudatur.

Eos quos cum matre, ſorore, moniali, aut filia ſpūali.i.cuius cōfeſsionem audiuerūt rem carnaliter habuiſſe cōſtiterit beneficiis eo ipſo priuatos declarauit, atq; ꝑpetuo pœnitentiam agendam in uinculis coniiciendos, ſi plusq̃ ſemel id feciſſe apparuerit. Simili quoq; pœna feriendos eos iudicauit: qui de crimine illo peſsimo, ꝓpter quod uenit ira dei in filios diffidentie conuicti fuerint.

¶ Pro aliis autem incestibus usq; ad quartum gradum indixit mulctam quinquaginta ducatorum.

Punitur clericus qui virginem aut viduã: aut etiã nuptã violauerit. Cap. x.

¶ Si clericus uirgini stuprum uiolenter intulerit beneficiis priuetur, & eam cui uim intulit dotare cogatur & si beneficiis caret amplius in ducatis quinquaginta mulctetur, pellaturq; utroq; casu a prouincia quinquennio.

¶ Sed si uolentem uirginem uitiauerit, eam dotare teneat: condenneturq; in ducatis xxv. & si quã uitiauit de parrochia sua erat: quinq; annis exulet extra diocæsim ꝓpriam. Et qđ de uiolento uirginis stupro dictum est, id & de eo qđ uiduæ honestæ alioquin uitæ infertur intelligi uoluit, ut par. s. illum pœna sequatur. Qui uiduæ tale stuprum uiolenter intulerit.

¶ Sed si nuptæ uiolentiam intulerit eo ipso beneficiis priuatum uinculis perpetuo alligari decreuit.

Clericus diffamatus quomodo se purget. Cap. xj.

¶ Si cõtigerit clericũ adulterio aut stupro aut alio quopiam uitio diffamari uoluit ipm pinde ac si de crimine cõuictus esset puniri, nisi se septẽ honestoꝝ testiũ iurõ purgauerit.

Cõtra clericos lenones, Goliardos: Istriones, Ioculatores, Tabernarios: & alia huiusmodi vetita exercentes. Cap. xij.

¶ Clericum quotiens lenocinium exercuerit in ducatis uigintiquinq; condemnauit.

¶ Clericos qui Buffonem, Istrionẽ, Goliardũ, Ioculatorem, Lenonẽ, Mangonẽ publice agũt, si per annum aut tertio moniti artem illam ignominiosam exercuerint eo ipõ beneficiis & omni Ecclesiastico priuilegio (ut sacra Rom. Pont. instituta decernunt) priuatos esse declarauit am-

pliusq; quotiens aliquid eorum fecerint, totiens x. florenorum pœnam incurrisse uoluit.

Tabernarii quoq; Coriarii, Macellarii, Balnearii.i. Balneo presidentis exercitium illis oino interdixit, oésq; exnūc quicquam eorum exercētes, ut intra xxx dies peremptorios a tali exercitio desistant monuit, alias oés qui a pñtis cōstitutionis promulgatiōe in aliquo pmissorum culpabiles reperti fuerint in ducatis xxv. cōdēnauit, & si p annū exercuerint beneficiis priuari uoluit. Tabernariorum sane appellatione hoc casu comphēdi declaraauit, uēdētes panē, uinū, carnes hoibus ut tūc edāt & bibāt. Vendere aūt uinū amphoris, aut paruis uasis & ut uulgo dr: a fiaschi: ita demū phibuit si ipsi emerint, iō ut sic uēdāt, aliis ita uēdere q̄ ppriis aut ecclesie agris collegerūt nullatenus phiberi decreuit, nisi ex tali uenditione sequeret scandalū, aut occasio maledicēdi i populo. Qui cōtrafecerit uno ducato mulctari uoluit.

Puniuntur clerici negociatores et usurarii. Cap xiii.

Post hæc alter assurgēs dixit. Super uetitis clericorum ordini exercitiis pulchre hactenus, & ex sacrorum canonū instituto p P. V. diffinitū est. At rurales quidā clerici a pmissis abstinētes nō minorē clericali ordini iuiuriā afferūt. dū sæcularibus nimis sese negotiis iplicāt. Nūdinas frequēter adeūt Ouiū, Boū, Asinarum, Porcorum, Caprarum, Equorum armenta ducētes: Opiliōis: Bubulci, Agasonis, Subulci, Armētarii qnq; officiō publice fungentes. Contractus quoscūq; ineūt: emut, uēdunt, pmutant, mendaciis, rixis, clamoribus oīa fora replētes, usurarias quoq; & simulatas qn̄ pñt conuentiones hñt. Quo fit ut in curiis sæcularibus & ecclesiasticis eo qd a nūdinis supest tpe p reis excutiendis: litibusq; extricandis obuersari oporteat, rarō missas rarius officium celebrant. de cura populi nihil minus. Quare & super iis P. V. aliquid declarare & canonicas institutiones pœnis uestris adiuuare necesarium arbitror.

Dicentem, uniuersa sinodus laudauit, monuitq; oēs clericos, ut intra mensem ab oī animaliū, & quarumcūq; aliarum rerum negociatione caueāt, alias clericos omnes qui

post

post hac hmôi negociationibus intendere reperti fuerint in decem ducatis condemnauit, & si per annum ita perse uerauerint beneficiis priuari posse uoluit.

Clericum autem de contractu usurario, aut simulato, aut in fraudem usurarum confecto, aut alias illicito cōuictum præter restitutionem ad quam de iure tenetur, quoties id acciderit in ducatis .x. puniri uoluit. Et si acciderit ut semel conuictus iterum conuincatur, eum beneficiis priuari & ab officio suspendi uoluit.

Clerici fures qua poena afficiantur. Cap. xiiij.

Clericorum quoq; furta compescere intendens pro primo furto preter ltimā restōnē in ducatis .x. cōdennauit, pro scdo in xx. pro ulteriori bñeficiis priuari, & si postea se in profundum malorum demerserit, excomunicari, degradari, & sæculari curiæ tradi.

Ex se patet. Cap. xv.

Simoniacos puniri mandauit, ut in loco suo dicet. In puniendis quoq; percussoribus falsariis, aliisq; delinquentibus admonuit ordinarios esse diligentes, ut seruentur iura contra tales uindictam sumentia.

Puniuntur qui personati incedunt: aut personatis ecclesiastica paramenta commodant. Cap. xvj.

Finierat sacer conuentus quem de clericis sermonem facere intendebat, cum sic excæpit alius. R. P. contra clericos qui personati incedunt per urbem effigiem dei contra sacrorum canonum instituta obumbrantes.

Item & in eos qui clericalis obliti decoris muliebribus coreis ponpisq; intersunt quiq; ludis illicitis (que maxima turba est) operam dant, non est lex edita. Sed quid dicemus, non satis est ipsos psonatos incedere, sed & aliis religiosos habitus & ecclesiastica paramenta commodant, qui

bus amicti p urbem psonati incedant, uel alias sæcularium hoium pōpas honorēt. P.V. pœnis suis talia fieri uetent.

Item & contra clericos arma deferente, fiat constitutio nostis.n.arma clericorum esse lacrimas & orationes.

Assensere oēs statimq; ut sequitur statuerunt quoscunq; clericos & religiosos uiros qui personati incederent per urbem uel aliis ita incedentibus, aut sæcularium pompas, & festa honorantibus planetas, tunicellas, aut quecunq; alia paramenta, aut uasa ecclesiastica, aut etiam proprios habitus commodauerint eo ipso in ducatis quinq; Fabricæ sanctæ Reparatæ denuntiatori & ordinario æquis portionib. applicandis cōdennauit. Eos autem qui psonati publice religiosorum habitum detulerint excōicatos esse decreuit.

Clerici prohibeãtur arma portare sub poenis hic annotatis. Cap. xvij.

Contra clericos arma deferentes obseruari uoluit in tota puincia Florentina cōstitutiones Reuereñ. Cosmi de Paccis Archiepi Floreñ. cuius quidem tenor est.

Item statuimus quod quicunq; clericus regularis uel sæcularis seu persona ecclesiastica nobis subiecta quacunq; de causa arma portauerit per ciuitatem & diocesim Floreñ. absq; nostra licentia spāli uel nostri Vicarii nisi in itinere constituti seu per loca suspecta contigerit eos ire pro uice qualibet si de die fuerit, in ducatis quinque p quolibet armorum genere offendibilium, defendibilium in solidis quadraginta. Si de nocte in florenis decem auri sententialiter condemnamus, arma perdant & ipsorum precium in usus pauperū p nos uel Vicarium nostrum conuertatur. Religiosi uero & sæculares qui pœna pecuniaria mulctari nō possunt, per nos uel Vicarium nostrum carceri deputentur, prout iustum fuerit uisum, & arma perdant. Quorum pretium conuertatur, ut superius est expressum.

Arceantur clerici a ludis coreis tabernis: nocturnis conuersationibus. Cap. xviij.

Item contra clericos pulsantes accedentes ad coreas cantus

tus contraq; ludentes accæptauit, & in tota puincia obseruari uoluit duas præfati Reue. Archiepiscopi constitutiones quarum tenor sequitur.

Item statuimus q nullus clericus religiosus uel sæcularis nostræ iurisdictioni subiectus ad choreas mulierū, uel ad alios ludos ipsarum uadat, nec intersit aliqua rōne. Nullus etiam ipsorū tabernas ingrediatur ad comedendū uel bibendū nisi in itinere cōstitutus. Contrariū uero faciētes in præmissis uel aliquo præmissorum p uice qualibet. quorum quilibet possit esse accusator in uno floreno aureo nr̄æ cameræ exsoluēdo cōdēnatus existat, cuius cōdēnationis medietas sit denūtiatoris, & nomen eius in secreto teneat, & insup eis & cuilibet pdictorum interdicimus oēm ludū taxillorum. Idē præcipimus de ludo cartarum in oi loco. Si aūt alicubi luserit ad taxillos in quocūq; ludo pro uice q̄libet in florenis auri. x. nr̄æ cameræ exsoluendis cōdemnati existant, nec in domo, cimiterio, uel curia, seu alibi ludū retineāt sub pœna cōsimili nr̄æ cameræ exsoluēda. Si uero aliquis eorum ludis alicubi interfuerit supradictis eos in ducatis quinq; auri nostræ cameræ exsoluendis sententialiter cōdemnamus. Quorum condemnationum quarta pars sit denuntiatoris, & nomen eius in secreto teneatur.

Item statuimus q quicunq; clericus, uel aliqua persona ecclesiastica quacunq; de causa nobis subiecta inuenta fuerit de nocte, aut in hora suspecta uel loco cum personis suspectis, siue etiam aliquando per terram instrumenta musica publice pulsare, uel cum eis cantare præsumpserit pro qualibet uice in ducatis duobus auri nostræ camere exsoluendis effectualiter condemnata existat.

Monentur omnes ut resideant in beneficiis & non residentes eo ipso priuati declarantur. Cap. xix.

Proposuit alius. quanq̄. P. R. a sacris canonibus diffinitum sit clericos debere in propriis beneficiis residere alias eisdem priuari, tamen multi de ordinariorum fortassis negligentia securi ecclesias suas deserunt, & ad alienas oues curandas se transferunt auaritiæ causa. pleriq; etiā de ecclesiarum fructibus impinguati otio domi marcescunt, de

cõmissis sibi ouibus nihil postq̃ eas lana spoliauere curantes. Quocirca P. V. huic pernitioso occurrent morbo: si omnes ab beneficiorum residentiam præmissa monitione uocauerint, & elapso monitionis tpe beneficia eo ipso uacare iudicauerint. Vniuersi responderunt. Placet.

¶ Deinde sacra Sinodus monuit, omnes clericos cuiuscunq; status habentes beneficia curata in tota prouincia Florentina, ut infra terminum trium mensium omnes residisse debeant in beneficiis propriis, alias eo termino (quẽ peremptorii loco assignauit) elapso pnunciauit & declarauit omnia talia beneficia uelut habita p derelicto, uacare ipso iure posseq; per eum ad quem collatio spectat conferri.

¶ Voluit tamen in quibusdam casibus posse per Vicarios absq; uacationis periculo deseruiri. Quando beneficiatus de consensu ordinarii sui ex omni causa per ipsum ordinariũ approbanda poneret Vicarium in dictis beneficiis. Alias autẽ præfati ordinarii licẽtia non accedente nõ residentẽ ut præmittit' puniri uel in ducatis decẽ cõdemnari.

Priuantur coniugati priuilegio clericali nisi habitum portauerint clericalem. Cap. xx.

¶ Animaduertens quoq; sancta sinodus quantum obloquẽdi materiam tribuant secularibus hominibus illi qui in sęculo cũ uxorib. & liberis clericali tamen sese pallio aduersus secularem iurisdictionem ptegere nituntur sequendo canonicæ sanctionis instituta statuit nullum clericũ coniugatũ posse defendi ab ordinario pro delictis excessibusq; suis nisi p duos menses ante cõmissum excessum portauerit tonsuram & habitũ clericalem more aliorum clericorum nõ coniugatorũ qui in Florentina prouincia degunt. De mãtellatis autẽ pinzocheris & hmõi statuit ut habetur in titulo de foro competenti infra in isto uolumine.

De multaruz applicatione. Rubrica.

Mulctas in constitutionibus inflictas in pios vsus esse cõuertendas. Cap. j.

Exurgens

¶ Exurgens in sinodo Reuerendus archibresbyter florentinus dixit. Laudāda sunt profecto patres Reuerendi quæ præterita sinodo per P.V. sup uita & moribus clericorum diffinita sunt. & credo meliora in dies dabit iste sacer conuentus. Sed unū uos uolo animaduertere ex tam crebris mulctaꝝ illationibus aliquam in uobis auaritiæ suspitionē generari posse apud subditorū animos, qui (ut est semper ad mali credulitatem procliuis hominum natuta) fortasse dicent, hæc nō a charitatis zelo sed a cupiditatis fonte educta retia: emissos laqueos ad corradendas subditoꝝ pecunias. Quod a mentibus uestris & si ego alienū esse cognouerim, tamen (nostis omnes) nedum ab eo quod malum est, sed & ab eo quod mali spēm habet abstinere oportere prælatos, ut ad boni eoꝝ nominis odorem cæteri ad bene beateq3 uiuendum accendantur. Ab hoc igitur infamiæ piculo exsoluemini, si publice declarraueritis uos manus uestras ab omni mulctarum emolumento excussuros.

¶ Placuit sermo iste in auribus uniuersæ sinodi: quæ iis primum auditis statuit omnes mulctas harum prætextu constitutionum exigendas esse pauperum Iesu Christi: aut alterius Pii operis uel loci, & in eorum usus erogari debere per ordinarios, excæptis aliquib. portionib. que quinque iudicibus, ut ad executionem incitentur, uel accusatorib. ut ad delicta detegenda animentur speciali quadā ordinatione applicabuntur. Voluit tñ ex dictis pecuniis posse p ordinarios satisfieri expensis, quæ occurrerent in paupere facinoroso puniendo & in deputandis ministris non consuetis p iustitiæ conseruatione, aut in uisitando, sinodum celebrando: soluendo stipendia notariorum, ut gratis in ordinationibus seruitium suum impendant, si tñ alias nō erāt cōsueti aliunde stipendiū capere. Extra istos aūt casus quicquid p ordinarios de pdictis mulctis accæptū, aliterq3 erogatū fuerit, id totū restōni subiacere, nullatenusq3 nisi erogatiōe prius in licitos usus fcā absolui posse declarauit. hōicidæ.n. sunt: pauperē alimētoꝝ subtractiōe enecantes.

¶ Et ut res penitus sine suspitione pcedant, statuit per quēlibet ordinarium teneri debere librum seorsum ab aliis episcopalibus rōnibus, in quo oēs pœnaꝝ exactiones & distributiones spāliter describantur, ut postea tertio quoq3 anno in pouinciali sinodo datoꝝ accæptorumq3 rōnem exhibeant, quas condennationum distributiones fieri uo-

luit ab ordinariis consilio senioris alicuius ex canonicis ecclesiæ cathedralis, quem ordinarius deputauerit, ut ille apud deum & homines sit fidelis dispensationis testis.

De constitutionibus Rubrica.

Quod omnes clerici habeant præsentes constitutiones. Cap. primum.

¶ Item ut pñtium ordinationum notitia ad omnes subditos transeat precæpit oibus prælatis & rectoribus ecclesiarum totius prouinciæ, ut presentes constitutiones apud se habeant, & illis studeant, easq; populis suis legant & declarent in partibus & capitulis necessariis & rectores ecclesiarum qui penes se hasce constitutiones non habuerint uno ducato condemnari uoluit.

Constitutiones esse intelligendas ad literam. Cap. ij.

¶ Et ut malignantiũ cauillatiões euitent cõstitutiones istas ut iacẽt, & ad lrãm itelligi uoluit, exclusa oĩ interp̃tatiõe extensiua, uel etiam intensiua quã uerba non designent.

Quando constitutiones ligare incipiant. cap. iij.

¶ Præsentes quoq; cõstitutiones quatenus nouæ sint aut disponẽdo, aut disposita nouis pẽis cõprobando a scđi mensis fine tm̃ a die pmulgationis ligar̃ uoluit: alias aũt statim

Quæ sit concilij prouincialis auctoritas in statuendo. Cap. iiij.

¶ Et cũ in sinodo quæreretur de adunatorũ patrum in statuendo potestate conclusum est eos posse canonum dispositiones pœnis. mulctisq; suis iuuare.

¶ Item & quę dubia sunt & in doctorum opinionibus collocata ad alterã partẽ ut puinciæ moribus cõuenire uideretur interpretari & declarare. ita tamen ut scirent interpretationes

tationes declarationesq; suas subditos tm̃ alligare:hosq; nisi per sedem apostolicã aliter declaratũ aut interpretatũ fuerit. Sanctæ &.n.atq; apostolicæ sedis iudicium in omnibus (sicut decet) præponi semper uoluit, & aperte ꝓtestata est tota sinodus oẽs decisiones, declarationes ordinationesq; suas Sanctæ matris Ecclesiæ, & S. D. N. iudicio auctoritati & correctioni subiicere & subiectas esse uelle.

¶ Quo circa ordinauit omnium sinodalium cõstitutionum confirmationem petendam esse a sede apostolica, ita tamẽ ut ordinariorum manus in dispensando necessitate aut honestate exigentibus in casibus alias communi iure permissis nullatenus ligatæ esse intelligerentur.

De sinodo ꝓuinciali & diocesana deq; visitatiõe p ꝓlatos habẽdis. Rubrica.

Diocesanam sinodum singulis annis, prouincialem tertio quoq; anno celebrari omnesq; clericos & ꝓlatos ad illam accedere oportere. Cap. j.

¶ Dixit .N. Abbas. Notum uobis esse existimo P. R. quãto studio antiqua patrum decreta prouiderint concilia singulo quoq; anno in ꝓuinciis & diocæsibus celebrari debere pro uitiorum hęresumq; extirpatione, proq; morum reformatione qđ & santissimus dominus noster Leo Papa X. in lateranensi concilio nuper institutũ renouauit. mandauitq; tertio quoq; anno saltẽ obseruari. uidetis enim qualem in moribus iacturam fecerit chistiana religio postquã ab huius laudabilis instituti obseruatione cessatum est.

¶ Item & quã necessaria sit pręlatorũ in uisitãdo diligentia uestrum credo latere neminẽ. Diuino nãq; oraculo prælatis dictũ est; Intende ad uisitandas oẽs gentes. P. igitur uestrarum partes esse iudico pro uniuersali omnium totius prouinciæ animarum salute canonica hæc instituta renouare, & quia quasi desuetudine inũbrata sunt omnib. ad memoriam reducere:ac inuiolabiliter obseruari mandare.

¶ Assensere omnes & tota deinde sinodus ordinauit ꝓuinciale conciliũ tertio quoq; anno tempore & die a Reuerẽ

dissimo Archiepiscopo Florētino pręfiniendis congregari debere triduo tantum (nisi aliud eorum quæ tractanda erunt qualitas suaserit) duraturę. Sinodum autem diocesanam singulis annis in suis cathedralib. ecclesiis feria quinta, q̄ erit post Dominicam in albis, uel alio quod ordinariis placuerit cōmodiori tpe conuocari mandauit. Suffraganeos aūt Abbates & alios prælatos non exemptos, qui inuitati ad prouinciale concilium, ltima non subsistente causa per se uel per aliū qñ necessitas suaderet uenire neglexerint per sex menses ab officii sui executione suspensos esse declarauit, quo ad exemptos aūt seruari uoluit cōstitutionē Lateranensis sinodi in sessione decima. Plebanos uero: priores, rectores, aut alios quomodocumq; animarum curam habentes qui ad diocesanam sinodum non uenerint eo ipso unius floreni mulctam ipsius sinodi expensis adiiciendam incurrere uoluit.

Ex se patet Cap. ij

¶ A Sinodo diocesana nullum nisi licentiatum & soluto prius cathedratico recedere posse uoluit, aliter recedentem in solidis quadraginta condemnauit.

Ordo qui in sinodis obseruandus est. Cap. iij.

¶ In conciliis ac Sinodis habendis hunc mandauit obseruari ordinem, ut ante diem concilio uel sinodo dictam omnibus cathedralium & collegiatarum ecclesiarum capitulis, necnon & religiosorum uirorum & monialium collegiis, singulisq; Prioribus, Plebanis, Rectoribus, & aliis quibuscumq; deuotis & religiosis uiris iniungatur, ut publica & priuata deum omnipotentem orationę pulsent: ut spiritum suum de cœlis emittere dignetur, qui mentes & corda patrum in sinodis adunatorū illuminet. Die autē qua sinodus inchoari debet prius rogationes a clero habeantur circum ecclesiam. De inde incipiat missa Spiritus sancti & inter missarum solemnia per prelatum uel alium cui ipse demandauerit ad clerum habeatur ōfo. Finita aūt missa si p tp̄s licuerit legant alta uoce cōstōnes. in sequentibus postea diebus tractent cāæ, puniant rei, fiāt ordinationes

tiones: & alia quæ secundũ Deum expedire uidebuntur.

Contra suscitantes rixas in sinodo. Cap. iiij.

¶ Excitantes in conciliis rixas aut tumultus eo ipso in ducatis tribus condemnatos esse uoluit.

Tempora visitandi ꝛ quando quis in visitando dicatur negligẽs. Cap. v.

¶ De prælatis autẽ in uisitando negligentibus ita statuit: ut tertio quoqꝫ anno saltẽ parrochias suas uisitare teneantur prælati: alias prælatus qui triennio diocesis suę uisitationem omiserit negligentẽ reputari & eius statim negligentiã per eũ ad quẽ de iure spectat absqꝫ alia monitione suppleri posse incurrereqꝫ oĩa negligentis p̃iudicia diffiniuit.

Visitator effringat hostia quando ecclesiaꝫ ingredi prohibetur. Cap. vj.

¶ Ordinarios uisitãtes ecclesiarum: monasterioꝝ: hospitalium ostia ualuasqꝫ effrigere posse declarauit q̃do sibi ecclesiarum aut hospitioꝝ aditus indebite clauderentur.

Associãtes prælatum visitãtem haberi ꝓ presẽtib. ꝛ iteressẽtibus. Cap. vij.

¶ Itẽ & uoluit ordinarios uisitãtes unũ aut duos ex cathedralis ecclesię canonicis ducere p ciuitatẽ & diocesim corã quibus oĩa uisitationis acta & gesta scribant̃ & fiãt. Archiep̃m aũt si p se uisitauerit tres aut quattuor si uidebit̃: si p Vicariũ unũ aut duos ex canonicis ecclesiæ Florẽtinæ. Capellanos aũt quot uoluerit dũmõ nõ excedat nũeꝝ a canonib. taxatũ ducere posse statuit. Et ne officiũ suũ cuiq̃ dãnosũ sit: oẽs canonicos: capellãos: Arhiep̃m: ep̃m aut Vicarios in uisitando comitantes haberi ꝓ præsentibus & interessentibus diuinis in ecclesiis suis cũ plena omniũ quottidianaꝝ distributionũ strennaꝝ & quorum cũqꝫ extra ordinarioꝝ lucrorum perceptione uoluit.

Onera expensaruz inter visitatos partienda esse. Cap. viij.

Item ne subditi uisitatione nimis grauentur, utq; partitũ onus leuius feratur, uoluit omnes ecclesias uisitatas apud quas non hospitabitur uisitator conferre in sumptus ab ecclesia in hospitando uisitatorem factos pro modo facultatum ipsius ecclesiæ conferentis, quas expensas uisitantis arbitrio taxari placuit.

Prohibet a visitatis quicquam vltra expensas accipi. Cap. ix.

Sacrorum quoq; canonum uestigiis inhærendo sub pœna maledictionis æternæ præcœpit omnibus uisitatoribus ne ultra legitimam procurationem.i.uictualia quicquam a uisitatis exigant, & iis quoq; non sint morosi: sed ea quæ sibi apponentur cũ gratiarum actione suscipiant, nec plus apud uisitatos quam necesse sit immorentur omnia quam celerrime possunt expediant, & si casus altiorem indaginem requirens emerserit notarius illud adnotet, postea in ciuitate terminetur. cauendum quoq; monuit ne uisitator uenationibus aut aucupiis intenderet.

Posse tamen uisitatorẽ reos punire mulctas iustas indicere & ex illis notario & equoꝝ uectionib. satisfacere uoluit.

Prælatus in visitando ducat notariuz qui omnia conscribat. Cap. x.

Visitatorem ordinauit secum ducere notariũ qui ea que uisitando geruntur scribat, ecclesiarum qualitates necessitatesq; adnotet, cui ut præmissum est ex infligendis mulctis salarium uisitator exhibebit. Librum autem quo uisitationis acta conscribuntur in archiuio publico ad perpetuam rei memoria permanere uoluit.

De deo glorioso eiusq; sanctis verbo z opere honorandis. Rubrica.

Accepta

Acceptatur constitutio lateranensis synodi contra blasphematores eiusq; tenor inseritur. Cap. primum.

Quoniam in primis decet homines gloriosũ deum eiusq; sanctos pręcipua religione uenerari: eumq; laudãdo quottidie magnificare & glorificare, sancta hæc florentina synodus in spiritu sancto congregata animaduertens, scelerata quorundam ora, in ipsum cœli & terræ creatorem, necnõ unigenitum eius filium Dominum nostrum Iesum Christum, almamq; eius genitricem sanctosq; alios ita passim aperiri, ut pleriq; uolentes sibi fortis atq; animosi nomen in populo uendicare non prius id se assequi posse arbitrentur quam si nutrita barba ad omne uerbum deo: Christo, eiusq; matri, aut sanctis maledicere, inq; eos uerba contumeliis plena effundere didicerint. Vt eorundem sceleratorum ora occluderet, diuinamq; a tanta maiestatem iniuria liberaret accæptauit, & in tota ꝑuincia publicari, publicatamq; obseruari mãdauit constitutionẽ in Lateranensi cõcilio nuper editam ꝑ Sanctissimũ in Xp̃o patrẽ. D. N. Leonẽ X. Pont. Max. Cuius quidem constitutionis tenor est.

Ad abolendam execrabilem blasphemiam, quæ in maximum diuini nominis & sanctorum contemptũ supra modum inualuit statuimus & ordinamus, ut quicumq; deo palam seu publice maledixerit, contumeliosisq; ac obscœnis uerbis Dominum nostrum Iesum Christum, uel gloriosam uirginem Mariam eius genitricẽ expresse blasphemauerit. Si munus publicum iurisdictionem ue gesserit, perdat emolumenta trium mensiũ ꝑ prima & secũda uice dicti officii, si tertio deliq̃rit illo eo ipso priuatus existat.

Si clericus uel sacerdos fuerit eo ipso quod de delicto huiusmodi fuerit conuictus, etiam beneficiorum quæcunq; habuerit fructibus applicandis, ut infra unius anni mulctetur, & hoc sit pro prima uice qua blasphemus ita deliquerit. Pro secunda uero si ita deliquerit & conuictus ut præfertur fuerit, si unicum habuerit beneficium eo priuetur. Si aũt plura quod ordinarius maluerit, id amittere cogatur. Quod si tertio eius sceleris arguatur & cõuincatur: dignitatibus ac beneficiis omnibus quęcumq; habuerit eo

ipso priuatus existat:ad eaqȝ ulterius retinenda ihabilis red datur eaqȝ libere impetrari & conferri possint.

¶ Laycus uero blasphemās:si nobilis fuerit pœna.xxv.ducatoꝝ mulctetur : & pro secunda uice .L. Fabricæ Basilicę principis appostoloꝝ de urbe applicādoꝝ:& aliis: ut infra deducitur. Pro tertia uero nobilitatē perdat. Si uero ignobilis ac plebeus fuerit in carcerem detrudatur.quod si ultra duas uices publice blasphemans deprehēsus fuerit mitra infami per integrum diem ante fores ecclesiæ principalis mitratus stare cogatur.

¶ Si uero pluries in hoc ipsum peccatū lapsus fuerit ad perpetuos carceres:uel ad triremes dānetur ad iudicis deputati arbitrium : in foro autē consciæ nemo blasphemiæ reus absqȝ grauissima penitentia seueri cōfessoris arbitrio iniuncta possit absolui.Qui uero scōs reliquos blasphemauerit : arbitrio iudicis rationem personaꝝ habituri mitius aliquanto puniri uolumus.

¶ Statuimus ēt ut sæculares iudices qui contra tales blasphemiæ conuictos non animaduerterint,eosqȝ iustis pœnis minime affecerint quantum in eis fuerit quasi eidem sceleri obnoxii : eisdem quoqȝ pœnis subiiciantur. Qui uero in illis inquirendis puniendisqȝ diligentes & seueri fuerint , ꝑ qualibet uice decem annorum indulgentiam consequantur & tertiam partem mulctæ pecuniariæ habeant. Quicumqȝ uero blasphemantem audierint eum uerbis acriter obiurgare teneantur si citra periculum suum id fieri posse contingent : eundemqȝ deferre uel notificare apud iudicem ecclesiasticum seu sæcularem intra triduum debeant.

¶ Quod si plures dictum blasphemantem simul audiuerint, singuli eum accusare teneantur, nisi forte omnes conuenerint ut unus pro cunctis tali fungatur officio.

¶ Quos omnes in uirtute sanctæ obedientiæ hortamur & monemus in domino ut pro diuini nominis honore ac reuerentia, in suis dominiis ac terris præmissa omnia seruari,& exactissime exequi mandent ac faciant uberrimam ab ipso deo tam boni ac pii operis mercedem habituri similemqȝ annorū decem indulgentiam ab apostolica sede consecuturi cum tertia parte mulctæ qua dictus blasphemus plectetur : quotiens tale scelus puniendū curauerint. Quā quidem indulgentiam, & reliquam tertiā mulctæ partem accusatori blasphemi nomen deferenti similiter cōcedi &

assignari

assignari uolumus. Aliis pœnis contra huiusmodi blasphemos per sacros canones expressis niholominus in suo robore manentibus.

Reseruat ordinarijs blasphematorū absolutionē: mandatqꝫ præcedentem constitutionē in parrochijs publicari. Cap. ij.

Vtq; magis præfatæ constitutionis tenor obseruetur reseruauit ordinariis absolutionem eorum qui deum aut sanctos publice blasphemauerint: mādauitq; omnib. prioribus, plebanis, rectoribus, & uicerectorib. ecclesiaꝝ ut ter in anno infra missarū solemnia festiuis diebus quando populus est frequentior in ecclesia legant & declarent hanc præfatam salubrem constitutionē sub unius ducati pœna. Item ut eisdem ordinariis omnes publice blasphemantes denunciare teneantur sub eadem pœna.

Ne cruces aut sanctorū signa in locis immundis ponantur. Cap. iij.

Item quia facto ęque ac uerbis diuinam ledimus maiestatem, & quæ in imaginem fiunt in eū quem imago refert facta esse dicuntur. Ordinauit ne quisquam cruces aut alicuius sancti signa in locis immundis uel in silicibus aut pauimentis quæ hominum aut animalium pedibus terantur pœna ducatoꝝ .x. auri Dñis octo pauperibusq; Christi æqualiter applicandoꝝ si layci alias in pauperum usus si clerici sint, pingere aut sculpere audeat.

Ponitur poena eorū qui eucharistiam dei: aut sanctoꝝ imagines percusserint. Cap. iiij.

Item & omnes qui diabolico furore accensi crucifixi aut almæ uirginis imaginem percusserint alia ue iniuria affecerint in ducatis centum, quarta Dominis octo: quarta ac-

cusatori, quarta iudici exequēti, quarta pauperibus Christi ex parte applicandis condemnauit si layci sint & nobiles, si ignobiles triennio mitra dehonestatos uinculis coherceri mandauit. Si clerici sint beneficiis, si qua habent priuari ab ordinum executione suspendi, & si beneficiis careat ad ordinarii arbittium mulctari suspendi & in uinculis detrudi uoluit.

¶ Quod si sanctissimum eucharistiæ sacramentum simili affecerint iniuria illos excomunicatos iisdemq; & maioribus si iudici uidebitur obnoxios pœnis uoluit.

Excōicat, beneficijs & bonis priuat: aliisq3 grauioribus poenis afficit apostatātes a fide. Cap. v.

¶ Eos aūt qui diaboli aut alterius humanæ creaturę: aut proprię temeritatis impulsu (ut de nonnullis maleficis & mulieribus & uiris auditum est) crucifixum aut hostiam pedibus a Xp̄i fide apostatando calcauerint, conspuerint, aut aliter ipsum Xp̄m abnegāpo iniuria affecerint excōicatos oībusq; officiis & beneficiis ecclesiasticis ac sæcularibus nec non bonis iuribus & actionibus quomodocūque competentibus eo ipso priuatos, infames, intestabilesq; esse ꝓnunciauit, inhabilesq; ad officia ac beneficia ecclesiastica usq; ad quartam generationem ita tamen ut si layci sint eorum bona sæculari fisco adiiciantur eosdem quoq; nisi cito resipuerint sęculari tradendos curiæ iudicauit.

Contra sortilegos maleficos maliardas & diuinatores contraq3 eis auxilium, consilium, aut fauorem dantes meritis īsurgit poenis. Cap. vj.

¶ Ad hæc uenerabilis quidam exurgens dixit, q̄tum studii ac diligentiæ impenderint primi illi p̄res in cōuentibus sinodisq; suis in eliminando pœnitusq; extirpando a Xp̄i religione Magos, Ariolos, Incantatores, Augures, Aruspices, Sortilegos, maleficos, elementorum adoratores, obseruatores, cæterasq; a zabulo inuentas sup̄stitiones, artesq;

infandas

infandas, qui Toletani Laudicēsis, Carthaginensis, Aquirensis conciliorū, aliorumq3 sanctorum instituta & ordinationes patrum legerit facile inueniet. At nunc ista nullo prohibente ita passim exercentur. ita diabolicū hoc adq3 Xp̄ianę religionis pernitiem inuentum uirus serpsit, ut ꝓ furtis reperiendis: proq3 sanitate habenda prius sortilegos incantatoresq3 quam iudices aut medicos consulant. proq3 puellarū amore conciliando, aut pro sumenda de inimico uindicta ita maleficis artib. alligantur, ut Xp̄m sanctamq3 eius fidem abnegare expressis aut tacitis saltē fœderib. dęmones adorare fas piumq3 existimēt. Quocirca operepcium facturas esse arbitros. P. V. si statutis ordinationibusq3 suis ab omnib. ꝓuinciæ populis eliminare contenderint.

Vniuersis placuit sermo.

Propterea detestabilem & sacrilegam hanc corruptelā de Sanctorū patrū sentētia a Florentinæ prouinciæ limitib. auertere desiderans iste sacer couuentus, monuit oēs sortilegos, incantatores, Magos, maleficos, Augures, Ariolos, quodcunq3 illicitum diuinationis genus exercentes: stellarum aut elementorum quoruncumq3 adoratores, & ab eis auxilium, consilium qūolibet requirētes, ut infra xv. dies, quos peremptorie assignauit illaudabile hoc & nefarium exercitii genus dereliquisse debeant. Alias siquis postea in tota hac Florentina prouincia conuictus fuerit sortilegam aut magicā artem ꝓ reperiēdis furtis, aut ꝓ quauis re exercuisse uel maleficia seu malias fecisse, aut incantationibus quę cū dæmonū inuocatione funt operam dedisse, aut lunam, stellas, elementa, dæmonesq3 aut aliam creaturā contra sanctorum decreta patrum adorasse aut hmōdi magis sortilegis, maleficis, incantatoribus ꝓ cōsilio auxilioq3 habendo participasse si raro & non antea conuictus siquidē clericus est beneficiis si qua habet priuari, alias in ducatis L. mulctari, aut triennio uinculis arceri si laycus & nobilis in ducatis L. Dn̄is octo ꝓ tertia, accusatori ꝓ tertia, ꝓ reliquo Xp̄i pauperibus applicādis condemnari, si ignobilis mitra dehonestatū e ꝓuincia expelli statuit & ordinauit.

Et si semel de prædictis cum expressa dæmonum inuocatione conuictum iterum relabi contigerit uelut incorrigibilem & apostatam sæcnlari tradendum curiæ ut debitis suppliciis afficiatur iudicauit.

Item & ipsas maleficas que maleficiis suis alicui mortē aut

membri debilitationem aut iugem & nõ sanabilem ęgritudinem attulerunt aut pueros fascinauerunt, etiã si alias conuictæ non fuerint, dummodo artem illam diabolicam per annum exercuerint sæculari tradendas curiæ pronunciauit cum primum semel conuictæ sunt.

Contra clericos qui sacramẽta maleficis impartiunt. Cap. vj.

Clericum quoq; qui eucharistiam aut alia sacramenta maleficis dederit uel eis imagines aut scripta benedixerit, baptizauerit ue, beneficiis priuari, & amplius in ducatis quinquaginta condemnari uoluit.

De festoꝝ dieꝝ obseruatiõe. Rubrica

Punit ruralia exercentes festiuis diebus excepto necessitatis casu. Cap. j.

Non potuit sancta sinodus pro diuinæ maiestatis sanctorumq; eius honore sollicita non damnare execrabilẽ corruptelam nõnullorum qui festiuis diebus passim mechanicas exercent artes, & negociantur non sine magno catholicæ religionis opprobrio. Quo circa rusticos omnes & quoscunq; alios qui festiuis diebus arauerint, seminauerint, ligonizauerint, agros ue aliter foderint, boues iunxerint uehendi gratia granum, uinum, oleum, ligna, mercesq; alias asportauerint in ducatis duobus, quarta accusatori, quarta iudici exequẽti, quarta Dñis octo (si layci sint) reliqua Christi pauperibus applicãdis. Declarauit tamen bello aut aliis imminentibus periculis ex parrochiani sui consilio (si adsit) eosdem posse frumenta cæterosq; fructus colligere ad tuta loca uehere hæc & alia etiam supellectilia, cum necessitas legi minime subdatur.

Puniuntur quoq; artifices & alii uendentes festiuis diebus aliud quam esculenta & poculenta. Cap. ij.

¶ Simili quoq; pœna artifices feriri uoluit qui dei ac sancto rum festa inhonorauerint.

¶ Item & eos qui ex inolita corruptela cartas, gladios, uasa, & plerunq; res furti uitio subiectas eisdem festiuis diebus uendere non erubescunt. Vendentes tamen esculenta ob pauperum utilitatem istis pœnis subiicere noluit dũmodo prius missam audiant, ut ex præcæpto tenentur.

¶ Compescitur insolentia ciurmatorũ ne canant aut vendant dum diuina celebrantur. Cap. iij.

¶ Circulatorum quoq; p̃stigiatorũ pharmacopolarũ, & aliorũ quos comuni nomine ciurmatores uocamus, pnitiosa garrulitas eo usq; processit, ut dum diuina in ecclesiis celebrã tur ipsi publice in plateis cantent, ita ut populus nugarũ auidissimus ipsis canentibus a diuinorum auditione retrahatur. Quare uetuit sancta sinodus hmõi homines dum diuina in ecclesiis celebrantur, cantare, uendere, aut quidq̃ aliud quo populum detineant facere pœna unius ducati Christi pauperibus & accusatori pro parte applicandi.

¶ Prohibet saltationes sonos & lusus dum diuina celebrantur. Cap. iiij.

¶ In comitatu quidam festiuo tempore ad ecclesias accedentes dum diuina celebrant̃, saltant, ludunt, sonant, ita ut & diuina strepitu cõturbent, aliosq; ab ipsorum auditione auertant. Quæ ne deinceps fieri contingant uetuit omnes dum missarum solemnia celebrantur saltare, sonare, aut canere, nisi id fieret in ecclesia pro sacramento honorando, & contrafacientes in libris tribus ex parte accusatori parte iudici exequenti applicandis condennauit. Post Missarum aũt solemnia non uetuit ipsos ꝑ more saltare, sonare, aut canere modo id non fiat in ecclesia aut locis sacris, uel quando uespere celebrantur prope ecclesiam trecentis passibus aliter. n. uesperarũ officia perturbarent.

¶ Contra eos qui in ludicris & obscœnis rebus diuinæ scripturæ testimonijs abutuntur. Cap. v.

¶ Non minorem deo eiusq; orthodoxæ religioni contumeliam affert perdita nonnullorũ audacia, qui ex sacramentis rebusq; fidei iocoꝝ ac risus argumenta quęrunt. nonnulli.n. turpes de amore sermones in cõmessationibus tripudiisq; habent inuocando: diuinæ legis testimonia adducendo, aliaq; signa faciendo more eorum, qui in ecclesiis uerbum dei populo enunciant. Quidam uero de lupo capra missam se dicere pollicentur alius plenis buccis credo Margutti publice intonat, alius pœnitentiæ sacramentũ deridens publice confitetur, delictaq; ꝓ auditorũ risu excitando maxima cõmemorat cum sanctorum nominum abusione. Quo circa sancta Sinodus de Xpianæ religionis honore sollicita oẽs homines, qui in futurum talia dixerint, aut aliter qumodocũq; iocosis ridiculisq; rebus sacroꝝ aut diuinæ legis nomina miscuerint, seu talia dictauerint, scripserint, impresserint, aut dictata, aut impressa uendiderint, quotiens id fecerint in ducatis quinq; cõdennauit, quorum quartam accusatori, quartam iudici exequenti, reliquum pauperibus Christi applicari uoluit. Et si clericus id fecisse conuincetur grauior illum (ut iudici uidebitur) pœna expectet.

Per se patet Cap. vij.

¶ Item mandauit omnibus celebrantibus in comitatu ut crebro moneant parrochianos suos sub excomunicationis pœna ne arma deferant in ecclesia aut ea deponant iuxta ualuas ecclesiæ. experimento namq; compertum est ob armorum uicinorum commoditatem homicidia & cędes in ecclesia fuisse perpetrata.

Ne celebretur in locis fraternitatum: dum in principali ecclesia celebratur. Cap. vii.

¶ Abusus quoq; inoleuit maximus apud istas laycoꝝ fraternitates, ut illis festiuis diebus conuenientes relictis principalioribus ecclesiis ea hora: qua in illis missæ cantantur, ipsi & suas aperiant sinagogas, cantentq; sua populo officia ita ut ecclesiæ populi multitudo subtrahatur. Cui uolens morbo occurrerere sancta sinodus, pręcæpit omnib. buiu-

huiusmodi fraternitatum gubernatoribus sindicis & capellanis, ne dũ principalis missa in ecclesia, in cuius parrochia uel ambitu est dictarũ fraternitatum oratorium legitur, aut cantatur, ipsi audeant missam aut aliquod aliud officium cantare, aut cantari uel aliter celebrari facere. contrafacientes autem duobus ducatis mulctari uoluit. & si non destiterint excomunicari.

De celebratione missarũ ãniuersarioꝝ deq; sacramẽtis honorãdis. Rubrica

Ut non celebretur in locis ubi dormitur uel aliter immundis, etiam quãdo altare portatile est ex priuilegio concessum. Cap. primum.

¶ Quam munda quamq; honesta debeant esse loca ubi diuina celebrantur, & pręcipue ubi gloriosissimũ illud eucharistiæ sacramentum conficitur, diuina & canonica edocent instituta. Scriptum est.n. Vide ne offeras holocausta tua in omni loco. nunc autem in Florentina prouincia inualuit corruptela, ut in domibus prophanis .i. in cameris ubi dormitur, matrimonialia exercentur, luditur, aliaq; corporis necessaria peraguntur passim celebretur.

¶ Proinde sancta sinodus uolens a tanta sacramentum irreuerẽtia uendicare præcæpit omnibus sacerdotibus ne ulterius celebrent missas in locis nõ deo sacratis, nisi ex speciali sedis apostolicæ uel ordinariorũ indulto sit aliquib. concessum altare portatile, & tunc quoniam huiusmodi concessiones hac adiecta cõditione dantur ut celebretur in locis cõgruis & honestis, declarauit loca cõgrua esse oratoria priuata uel loca in domibus munda ubi non dormiatur, nec aliud exerceatur ꝓpter quod locus sit minus decens ubi tanrũ sacramentũ conficiatur. Celebrantes autem contra præfatæ constitutionis tenorem uno ducato cõdemnauit partẽ accusatori, partẽ Christi pauperibus applicãdo.

Ut missa deuote celebretur & prius reuideatur. Cap. ij.

Item adtollendum abusum nonnullorum clericorum qui tanta indeuotione missas celebrant, ut accedentes ad altare ioculatoris potius spēm præferre uideantur, missamque ita ex abrupto & in præmeditati auspicentur, ut tum irreuerentia, tum erroribus quos improuisa legendo committunt, populo diuina mysteria contemptibilia reddant, sintque magno deuotis mentibus scandalo præcæpit omnibus sacerdotibus in uirtute sanctæ obedientiæ ut celebraturi, missam priuate legant suisque adnotēt signis priusquam ad altare accedant. Deinde ad altare accedentes non prius cōfessionem incipiant quam ante illud genua deuote flexerint, postea uero ea qua decet reuerentia a principio usque ad finem sacra mysteria peragant. Ad que oia ut facilius inuitentur omnibus missam ut premittitur anteque ad altare accedant legentibus, & cum pręmissa reuerentia celebrantibus xl. dierum remissionem de iniunctis pœnitentiis cōcessit cōtrafacientesque ordinariorum arbitrio puniri uoluit.

De se patet. Cap. iij.

Item clericum qui bis in die celebrauerit excæptis casibus a iure permissis in ducatis quinque ordinariornm fisco applicandis condemnauit.

Contra celebrantes missas votiuas, aut mortuorum festiuis diebus. Cap. iiij.

Clericos qui auaritiæ & cupiditatis uitio laborātes Dominicis & aliis festiuis diebus, populos currenti missa fraudantes mortuorum anniuersaria celebrant ducatis duobus quoties id fecerint condemnauit.

Quibus temporibus non liceat ad alienas ecclesias accedere pro anniuersarijs mortuorum celebrandis. Cap. v.

Ad anniuersaria quoque seu mortuorum officia in alienis ecclesiis celebranda uetuit sinodus rurales ecclesiarum rectores accedere a Dominica de pasione usque ad octauam resurrectionis.

resurrectionis. Voluit .n. sacris hisce diebus rectores ouiũ suarum curæ intendere . properea moneant parrochianos suos:ut anniuersaria sua celebrari faciant in sacrati ieiunii principio . Contrarium facientes uno ducato mulctari uoluit nisi in ecclesia sua relinquerent, qui iniunctum sibi onus complerent.

Non licere diebus festiuis proprias ecclesias deserere nisi certis casibus. Cap. vj.

Inolitam consuetudinẽ ut sacerdotes proprias parrochias deserentes festiuis diebus ad alias sese ecclesias: ut earum festa honorent celebrandi causa conferant: utpote animabus pernitiosam tollere intendẽs hæc sancta sinodus præcepit omnibus ecclesiarum rectoribus & uice rectoribus ne Dominicis aut aliis festiuis diebus ecclesias sibi cõmissas sine missa relinquant hoc uel alio prætextu: nisi accesserint ad plebem uel aliquã ecclesiam de plebatu non distantem ultra unum miliare & non habentem flumen in medio: ita ut uerisimiliter populus suus possit ad ecclesiã honoratam uel aliam uicinam accedere inibiq; audire missam contrariũ facientes in libris quinq; cõdemnauit: quarum partem accusatori partẽ iudici exequẽti adiici uoluit.

Mulctãtur qui eucharistias aut alia sacramẽta indecẽter tenuerint. Cap. vij.

Vt iuxta sacrorum canonũ dispositionẽ sanctissimũ eucharistiæ sacrm̃ debita uel ea saltẽ qua põt reuerentia custodiant in sacerdotes qui eucharistiã in loco aut uase indecenti & imundo tenuerint: aut sine lumine & sine clausura in ecclesia & extra ecclesiã sine lumine & tintinabulo quãdo acciderit illud deferri ad ęgrotos in libris .x. accusatori & iudici exequẽti ęqualiter applicandis cõdemnauit.

Eadem quoq; pœna feriri uoluit tenentes aquã baptismatis in loco indecenti & sine clausura. Item & tenẽtes oleũ sanctum Crisma & sanctorum reliquias in locis apertis & non decentibus. Constat .n. multoties a maleficiis diris hoibus ista fuisse ob sacerdotũ negligentiam subtracta.

Contra illos qui celebrant in vasis ligneis fractis: aut sordidis: itē & super lapidibus fractis aut corporalibus immundis. Cap. viij.

Multi sacerdotes præcipue rurales celebrando aliquoties utuntur calicibus fractis: aut rubigine ita consumptis & sordidis: ut pręter nauseam quam celebranti mouere possunt aliquas sacramenti reliquias semper retineant. Quare sancta sinodus periculosam istorum cupiens emendare negligentiā: sacerdotes calicibus ruptis: rubigine notatis: sordidis, ligneis ue celebrātes: quoties id fecerint in lib. x. condemnauit. Etsi calicis fractura sit notabilis: ita ut de facili sacramentum spargi pössit in ducatis quinq̧.

Simili quoq̧ ducti negligentia multi celebrant super altaribus quorum lapides amoto: aut fracto cōsecrationis sigillo execrati sunt. Ideo super iis execratis lapidibus celebrātes in ducatis tribus condēnauit eos quoq̧ qui corporalibus aut purificatoriis immundis aut sine debito tobalearum numero celebrauit in libris quinq̧.

Celebrans ex indulto in aliena parrochia a quib. abstinere debeat. Cap. ix.

Item uetuit omnes celebrantes in oratoriis priuatis aut publicis infra limites parrochiæ alterius pulsare campanas pro populo adunando, enunciare festa, colligere oblationes, uendere cādelas, sacramenta conferre, aut quicquā aliud facere in parrochialis ecclesiæ pręiudicium nisi speciali aliquo iure muniantur: secusq̧ faciētes in lib. quinq̧ condemnauit & ad restitutionem emolumēti inde percępti rectori parrochiæ faciendam.

Omnes oblationes regulariter pertinere ad principalem ecclesiæ rectorem. Cap. x.

Item ad tollendam scandali & rixę materiam statuit & ordinauit

dinauit præfata sinodus omnes oblationes cōsistētes in cęra laborata uel non laborata frumēto: bladis: pane:uino: oleo:&caseo:pānis lineis:laneis:uel aliis quibuscūq; rebus: quæ quoquo modo fierēt in qualibet parte ecclesię & cimiterii: aut eius pertinētiarum spectare & pertinere ad ecclesiam & Rectorem eius nisi priuilegio aut alio speciali iure alteri competere dignoscatur.

De ecclesijs reparādis deq; eorum operarijs & fraternitatibus apud eas consistentibus. Rubrica.

Decernitur tertiā partem reddituum ecclesiarum esse hypothecatam pro reparatione: & alijs ecclesiarum necessitatibus & excipit nonnullos casus. Cap. primum.

Quoniam diuini cultus honor maxime cōseruatur in templis oratoriis:aliisq; sacrificio & orationibus deputatis locis statuit & ordinauit sancta sinodus tertiam partē reddituū ecclesiarum esse hypothecatam pro reparatione atq; instauratione earum. Item q; pro ornamentis Calicibus: libris:atq; aliis ad diuinum cultum spectantibus:quādo aliquo eorum indigent:posseq; hmōi fructus per ordinarios auctoritate propria capi & cōuerti in reparationem aut ornatus:& alias præfatas necessitates quādo rector beneficii monitus per annum fuit negligens in dicta reparatiōe faciēda aut in præfatis necessitatibus occurrendo. Quod ita sane intelligi uoluit quando duæ partes reddituū que supersunt sunt sufficientes ad substentandum rectorem uel alium qui loco eius ecclesiæ deseruiat. Viuere .n. in primis debent qui altari seruiunt de ecclesiæ redditibus,& si nihil ultra superest parrochiani uel patroni ecclesiæ onus hoc subire cogantur per ordinarium. Eo quoq; casu quo quis per plures annos ecclesiæ ruinosæ redditus percæpisset si ecclesia ultra uictum deseruientis abundat nec pōt

tertia reddituum parte reparari ordinarius possit dimidiam fructuum in ecclesiæ reparationem conuertere.

¶ De ecclesiis tãtum quę in plerisq; puinciæ locis operarios habent qui in ecclesia fabricæ curã gerunt intelligi noluit præsentẽ constitutionẽ si opere redditus ad hoc sufficiunt.

Ut operarij ecclesiarum idoneæ caueant in manibus ordinariorũ: utq; iuxta modũ hic traditum rationes reddant. Cap. ij.

¶ Et ut isti operarii layci sint diligentiores & sollicitiores ad exponendos redditus ad huiusmodi reparationem destinatos statuit.

¶ Quod operarii ecclesiarum uel aliorum piorum locorum totius prouinciæ Florentinæ infra .x. dies a die quo electi erunt, uel alio modo creati in operarios debeant in manibus ordinarii sui idoneam prę̨stare cautionem de ratione reddenda in fine cuiuslibet anni, qua infra dictum tempus cautione non prę̨stita ipso iure sint & esse intelligantur eo offitio priuati, aliiq; similiter qui cautionem præstent eligantur. Quorum operariorum rationis redditio in fine cuiuslibet anni fieri debeat in præsentia rectoris ecclesiæ uel eius uicegerentis infra mensem a die finiti officii, & si aliquid residui in eorum manibus uel in posse debitorum quod exactum nõ esset, remaneret, possint & debeant per locorum ordinarios, etiam ad instantiam rectoris ecclesiæ uel uicegerentis præfatorum uel operariorum nouorum infra unum alium mensem a die finiti mensis præfati ad exponendum & expendendum præfatam quãtitatem in reparationem ecclesiæ uel in ornamenta, & alias eius necessitates prout uidebitur & placebit præfatis Dominis operariis, alias dicto termino duorum mensium elapso uoluit dicta sinodus per rectores & uicegerentes præfatos posse cogi dictos operarios & debitores ad reddendum rationem administrationis temporis sui, & ad dandum & tradendum eisdem rectoribus & uicerectoribus omnia residua penes eosdem operarios & debitores remanentia. Qui similiter rectores & uicerectores teneantur expendere præfata residua infra

Infra tres menses in necessitatibus dictæ ecclesiæ, requisito tamen operariorum præfatorum consilio & expendendo in illis necessitatibus, in quibus operarii expendere tenebantur. Quam quidem constitutionem sancta synodus declarauit habere locum in omnibus operis ruralibus ubi tales excessus maxime frequentantur.

Extendit præcedentem constitutionem ad administrantes bona societatum. Cap. iij.

Idem quoq; statuit obseruari quo ad cautionē præstandā ab omnib. capitaneis, gubernatoribus, camerariis, & aliis quibuscunq; administrantibus bona societatū siue fraternitatum hñtiū bona ꝓpria uel redditus spāles & subiectarum ordinarioꝝ iurisditioni, ut & ipsi intra dictū tp̄s idoneam cautionem de recte administrādo ꝑstare debeant in manibus ordinarioꝝ sub pœnis ante dictis, & ea q̄ ex ponere tenerent̄ in reparatioē uel necessitatem ecclesie similiter cōsignasse debeant rectorib. ecclesiaꝝ qñ essent negligentes in ea expendendo, ut de operariis dictū est.

De poenitentijs & remissionibus & quæstoribus. Rubrica.

Non esse admittendos aliquos ad confessiones audiendas sine ordinarioꝝ licentia. Cap. primum.

Dixit Venerabilis. N. P. R. pœnitentię sacramentum (ut ꝓbe nostis omnes) est secunda naufragii tabula in populo Christiano, illudq; quo reges & principes, ne dum populi sacerdotū iudicio colla submittere non dedignantur diuini profecto iuris inuētum. Sed quid dicam? tales hodie pœnitentię iudices aliquando eliguntur uiri indocti. cupidi, prius confitentiū crumenas q̄ conscientias examinantes, sine charitate, sine zelo, ut nisi per. P. V. celeri remedio succurratur, tam salubre, tamq; necessarium sacramen-

tum a plerisque contemptum iri uidebimus. Video immo plerosque sine pœnitētia & sine cōmunione mensium & an norum spatia degere. Quosdam autem ut confiteantur extremum sacri ieiunii expectare, tumque eodem contextu & errata confiteri & communionem accipere, nulla præmissa aut operis aut lachrymarum (ut sancti canones expetunt) satisfactione. Quosdam uero a non suis sacerdotibus ligari aut absolui pcurare. Quare. P. R. statutis ordi nationibusque uestris tantæ canonū tragressioni occurrite.

¶ Responderunt uniuersi placere ut isti abusus tollerentur, & ideo sancta sinodus statuit, ut nullus de cætero admittatur ad confessiones audiendas in tota prouincia Florentina, nisi de licentia ordinarii sui. Quibus ordinariis sub æternæ maledictionis interminatione præcæpit, ut sint di ligentes in cognoscenda eius qui confessionib. audiendis deputatur sufficientia, aliter autem sine præfatorum ordi nariorum licentia assumentes, atque assumptos excomunica tionis sententiam incurrere declarauit.

Ut cōfessores qui poenitētiales cano nes ignorauerint reprobētur. Cap. ij.

¶ Item animaduertens sancta sinodus q licet hodie omnes pœnitentiæ sint arbitrariæ, ita ut in dandis illis non opor teat sacerdotem sequi illorū antiquorū canonū rigorem, tamen sacerdos est iudex & arbiter unde debet illis canonibus si nō in quātitate saltem in qualitate pœnæ adhære re quantū pōt. Quo circa præcæpit omnibus audiendarū confessionū curam habentibus in uirtute sanctæ obedien tiæ, ut edіscant canones pænitentiales, de quibus habetur mētio apud Doctores in summis suis. ut sciant illos postea sapienter & discrete moderari secundū circunstantias pec cati, & contritionis quantitatem, alias eorundem canonū notitiam non habentes, ut in sufficientes reprobare uoluit. Mandauit igitur omnibus cōfessionum auditoribus, ut aliquam summam apud se habeāt uulgarē uel latinam cui studeant sub pœna ordinarii arbitrio moderanda.

Ex se patet. Cap. iij.

¶ Confessores quoque qui confessa sibi peccata signo aut uerbo pdiderint, qui cū ea cuius confessionē audiunt quicquam

inhoneste turpiterue egerint, aut eã ad lasciuia & inhonesta perpetranda suaserint beneficiis officiisq; eo ipso suspẽsos priuatos perpetuisq; addictos uinculis declarauit.

Laycos & clericos a proprijs parrochianis absoluendos esse. Cap. iiij

Damnauit quoq; sinodus corruptelam nonnullorum clericorum & religiosorum: qui sibi cõfessores pro arbitrio eligunt. Declarauit .n. eos parrochiano suo subesse, & ab eo ligari ac absolui debere sicut & cæteri parrochiani. Eos autem præsbiteros qui ausu temerario parrochianos alienos sine licẽtia parrochiani proprii absoluere præsumpserint in libris decem condemnauit.

Monitio habenda per rectores ecclesiarum. Cap. v.

Monuit sacerdotes ut sint diligentes in exhortando populos ad pœnitentiam & eucharistiæ sacramentum reducendo ad memoriam dispositionem .c. omnis utriusq; sexus. Item in admonendo parrochianos, ut confiteantur ante ebdomadam sanctam protestando & comminando fore, ut post Dominicam in palmis non audiantur.

Contra eos qui semel in pascate poenitentiam communionemq; nõ accæperint. Cap. vj.

Item statuit ut eum qui semel in anno in pascate pœnitentiam cõionemq; non accæperit, ter moneat sacerdos post pasca, & si non resipuerit priuet eũ ingressu ecclesiæ. si tñ sacerdoti uidebitur subesse iusta nõ cõicandi causa poterit tp̃s illud aliquantulum prorogare iuxta discretionis suæ modum. Eum tamen qui biennio a confessione & cõmunione monitus abstinuerit infamem ecclesiæq; ingressu priuatum esse declarauit. Et si triennio id fecerit contra eum acriori pœna procedetur ut ordinariorum discretioni consentaneum esse uidebitur.

Quoties oporteat clericos poenitentiam cõmunionemq; accipere poenaq; in pmissis negligẽtiũ. Cap. vij.

Clericos celebrantes monuit ut singula saltem ebdomada confiteantur non celebrantes quater adminus in anno temporibus a canone designatis & Eucharistiam summãt clericum celebrantem qui per sex menses confiteri distulerit non celebrantem qui per annum, beneficiorum redditibus per annum, & si biennino a tam salubri sacramento abstinuerit beneficiis ipsis priuari uoluit.

Contra quæstores abutentes litteris apostolicis & eas aliter q̃ sonent vulgarizantes aut vulgarizatas imprimentes. Cap. viij.

Nonnulli a sede appostolica licteras impetrant indulgẽtiarum, ut illis exquirant pecunias uel pro redimendis, captiuis, uel pro alio quocunq;. Deinde gratię suę tenorem materno sermone imprimi facientes plus in impresso habent quam sit in bullę suę originali, ut populos decipiant. Quãdoq; etiam aliter sibi date potestatis terminos cũ in absoluendo, tum in dispensando egrediuntur.

Quę ne ulterius fiant sancta sinodus mandauit omnibus ecclesiarum rectoribus, ut hmõi impressas copias nullatenus accęptare aut publicare debeant sub pœna. x. ducat. nisi ab ordinario subscriptæ & signate fuerint, etiã si alias ab ipso ordinario generalẽ quærẽdi licentiam habuissent. Ipsos autem questuores talia impressa, in quibus plus sit quam in originali ostendentes aut circunferentes ut alios appostolicarum literarum falsarios puniri uoluit.

Impressores autem qui talium literarum uulgarizationes copias, & exemplaria sine ordinariorum subscritione impresserint, pœnis quibus aliis impressores non subscripta ab ordinariis imprimentes plectuntur subiacere uoluit, & alias falsi crimen incurrere si ut præmissum est aliud quam originale habeat continuerint.

De spósalib. & matrimoniis. Rubrica.

Che forma si habbia a seruare nel contrahere li sponsali de futuro o de presenti. Cap. primo.

Ad hæc exurgens quidã dixit uiri fratres postquã de sacramentis honorandis multa & quidem sancte terminastis. Hortor P. V. ut de matrimoniis aliqua ordinēt & declarēt materno (si libet) sermone ut omnibus patere possint. Placuit uniuersis hic sermo: & quæ sequuntur ordinationes fecit comuni omnium uoto comprobatas: maternoq; (ut omnes intelligant) sermone dictatas.

Considerando questo santo sinodo di quanta importanza sia el uinculo matrimoniale: & quanto cautamente bisogni li Iudici uersare nelli iudicii di quelli. Attenta la difficulta che qualche uolta resulta alli prefati in cognoscere se el uinculo e de presenti, o, de futuro: p essere stata celebrata la cosa tra huomini ignoranti: & che non intendono la forza delle parole dalor prolate: & che molte uolte credendo obligarsi de futuro dicono parole de presenti del che poi ne resultano effetti cattiui & maligni come insegna la esperienza di tutte le cose maestra ha fatta la presente constitutione.

Che per lo aduenire in tutte le diocesi della prouincia Florentina nessuno ardisca cõtrahere spõsalitii ne de futuro: ne de presenti, se prima nõ chiama el prete suo, ò uero un notaio, elquale faccia le parole tra loro in questa forma. Antonio prometti tu alla M. qui presente che ogni uolta che da lei o da suoi sarai richiesto, tu la piglierai per tua moglie, & esso risponda Messer si. Et dipoi el detto prete ò notaio chiami dua testimoni come costoro hanno contracto sponsalia de futuro, li quali si possono dissoluere di consentimento delle parti con la auctorita dellordinario. Et a ciò che queste cose si habbino ad osseruare condanna in dieci ducati li sposi, la madre, & padre, & tutte quelle persone che si intrametteranno in detti sponsalitii senza questa solennita.

Che li sposi non possano andare alle spose oltre due volte senza darli lo anello. Cap. ij.

Item perche molti sposi da poi che per molti tempi sono praticati insieme dopo e detti sponsalitii di futuro cercono di soluersi & liberarsi, essendo molte uolte tra loro per la diuturna pratica insieme interuenute cose occulte che hãno fatto li sponsalitii de futuro diuentare matrimonio. Comãda alli sposi nõ debbino andare alle spose: ne le spose alli sposi oltre a dua uolte: & senza dormirli in casa se prima nõ gli danno l'anello sposandole per uerba de presenti, sotto pena di ducati dieci ogni uolta che cõtrafaranno.

Della publicatiõe se ha a fare nella parrocchia dopo li sponsali di futuro inanzi si dia lanello, & del modo di prouare li impedimẽti si opponerãno. Cap. iij.

Item perche spesso accade che p ignorãtia alcuni si cõgiungono, tra li quali e qualche ppetuo impedimẽto, elquale fa che tal congiuntione sia adulterio o incesto, ordinò che dopo li sponsalitii de futuro si uada al prete della parrocchia & si gli dica chẽ lui publichi allaltare dua di dominici: come. N. figluolo del tale & la. M. figluola della tale hãno cõtracto sponsalitii p uerba de futuro, & intẽdano passare al matrimonio p uerba de presenti, onde pgano che se alcuno sapesse impedimẽto di consanguinita o di affinita, o di publica honesta, ò di cognatione spirituale o legale lo uoglino manifestare fra otto giorni. Et se qualchuno mostrassi esserli impedimento, el prete gli admonisca che fra otto giorni cõparischino dinanzi a lordinario suo a dimãdare la dissolutione de detti spõsali, & ilche nõ uolẽdo loro fare, el detto prete sia tenuto a denũtiarli incõtinẽti al pfato ordinario passato detto termine sotto pena di ducati x. doro a tutti qlli che contrafaranno alla pfata constitutione. Comandando anchora a tutti e notarii nõ debbino rogar alcũa datione di anello o spõsali de psenti se prima nõ sara fatta lapublicatione pdetta sotto pena di ducati x.

La pena delli contrahenti in grado probibito. Cap. iiij.

Coloro che sciẽtemente cõtraherãno sponsalitii de futuro in grado ꝓhibito o ostante alcuno de predetti impedimẽti sintendano ipso fatto condennati.xxv. da applicarsi per la metà alli Signori octo della balia della citta di Firenze, ꝑ laltra metà alli poueri di Iesu Christo. Et se contraherano per uerba de ꝑsenti nõ li seguendo copula carnale sintendano cõdennati in ducati.L. da applicarsi come di sopra, & se cõsumeranno el matrimonio sintẽdino cõdennati nella ꝑfata somma, & in oltre priuati della dote se quella che contrahe e maggiore di xxv.anni, & similiter el marito sintẽda priuato dogni cosa hauessi donato alla donna da applicarsi come disopra. Restãdo pero faculta al iudice di punire tali ĩcestuosi cõ altre pene al iudicio suo cõcesse.

La medesima pena anchora incorrano, quando non sapessino detto impedimento, se contrahendo non hanno seruata la detta constitutione. Salue le altre pene da canoni inflicte a quelli che contrahono e matrimonii clandestini.

Declaratione di tutti li impedimenti de matrimonij per instrutione delli simplici preti. Cap. v.

Et perche la maggior parte almancho de Contadini non sanno quello importino forse questi termini de impedimenti, el prete della parrochia ogni uolta publichera detti sponsalitii sia obligato dichiarargli ad uno per uno. El che ad cio piu facilmente si possa fare, El sacro sinodo giudicò essere espediente si inserissino in la presente constitutione in lingua similmẽte uolgare ad instruttione de semplici sacerdoti. Delle quali il tenore e questo.

Impedimento di cõsanguinita peruiene da una attinentia di persone ꝑ essere loro generate d'un medesimo sangue. o sia per uia di maschio, o ꝑ uia di femmina. Et quegli sono legati insieme di q̃sto uinculo nõ si possino coniungere in matrimonio fino al quarto grado inclusiuamente.

La cõputatione de quali gradi si fa in q̃sta forma. Piglian

do el stipite cioe qllo huomo:o quella dōna dōde hāno ha uuto la origine della cōiunctione sua. Successiuamēte nu merando quelli da chi e disceso el sposo, & poi quegli da chi e descenduta la sposa, & in quanti gradi sara el piu remoto dal stipite in tanti gradi de consanguinita sarāno tra loro. Verbi gratia.

Francesco generò Antonio & Maria. Di Antonio nacque Iulio, di Iulio nacque Gregorio, di Gregorio nacque Helisabet. Et poi piglia el lato di Maria dicendo. Di Maria nacque Agnete, di Agnete nacque Blaxio, di Blaxio nacque Theodoro. Elquale Theodoro uorrebbe pigliar per donna Helisabet. e si dubita in che grado siano. piglia el stipite cioe Francesco, & numera le persone descendendo p la linea di Antonio p fino ad Helisabeth. tu trouerrai senza el stipite el quale nō si debbe mai cōputare esserci quattro gradi cioe Antonio, Iulio, Gregorio, Helisabeth. Piglia poi la linea di Maria, & similmēte non cōputando el stipite, tu trouerrai quattro gradi cioe Maria, Agnete, Blaxio, Theodoro. Theodoro adūche nō puo pigliare Helisabeth pche sono in quarto grado. ma potrebbe bē pigliare una figluola di helisabeth. pche quella fa el quinto grado con el stipite. Onde e da notare che sempre si attende el grado del piu remoto dal stipite per tanto con la figliuola di Helisabeth potrebbe contrahere Theodoro, Blaxio, & tutti li suoi ascendenti fino al stipite exclusiuamente.

Et nota che si dice exclusiuamēte quanto al stipite, perche questa regola pdicta procede quanto alli collaterali, che doppo el quarto grado si possono coniungere, ma quanto alli ascendenti & descendenti la prohibitione si crede esser perpetua in infinitum, talmēte che come dicono e dottori se hora uiuessi Adam non potrebbe pigliar donna.

Impedimento di affinita nasce quando el maschio & la femina si coniungono insieme carnalmente o sia per uia di matrimonio o per altro modo non lecito, & questo impedimento non nasce tra le persone che si coniungono, ma solo tra li consanguinei delle persone copulate & essi copulati, in modo che se Berta & Antonio hauessino a fare insieme carnalmente niuno cōsanguineo di Antonio per insino al quarto grado potrebbe pigliare Berta per moglie. Et similiter niuna consanguinea di Berta fino al quarto grado potrebbe pigliare Antonio per marito. Tamen perche

perche questo impedimento come e detto nasce solo tra le persone copulate & li consanguinei delle parte, el fratello di Berta potra pigliar per moglie la sorella di Antonio, & el fratello potra pigliare la sorella della moglie del fratello.

❡ Lo impedimento di publica honesta e uno impedimento canonico elquale nasce quãdo uno ha dato la fede per uerba di futuro o de preseti ad una dõna di pigliarla per moglie. & dipoi nõ segue la consumatione del matrimonio o perche el sposo muore, o perche si refutano, o per ingresso di religiõe, o perche qualche canonico impedimẽto li obstaua, & questo impedimẽto fa che niuno cõsanguineo di Antonio fino al quarto grado nõ puo pigliar p dõna quel la che fussi stata sposa di esso Antonio. Anchora che quelli sponsali fussino di niuno ualore & declarati nulli per la auctorita iudiciale. Et cosi ecõuerso Antonio non potra pigliare per donna alcuna consanguinea della sua sposa fino al quarto grado.

❡ Lo impedimẽto di cognatione spirituale e quello prouiene per rispetto del Battesmo, & della Chresma, quando si fanno compari & comare.

❡ Et nasce questo impedimento tra quello e battezato et el leuante, & la donna sua prima carnalmente cognita.

❡ Item tra detto battezato e figliuoli di detto leuãte o sieno legitimi & naturali, o naturali solamẽte & similiter tra padre & madre del battezato & el leuãte, immodo che el battezato nõ potra pigliare per donna niuna figliuola del leuante, ne anche la dõna sua quando morissi. Ne el leuante potrã pigliare per donna la battezata ne la madre sua.

❡ Item el padre del baptizato non potra pigliare la donna del leuante.

❡ Et questi medesimi impedimenti nascono con la persona di colui che batteza o cresma respettiuamente.

❡ Per questo si dichiara che tra li figluoli del leuãte, & li fratelli o sorelle del battezato nõ nasce alcuno ĩpedimento.

❡ Cognatione legale e quando alcuno piglia altri per figluoli adottiui, Imperoche el padre non puo contrahere con la figluola adottiua, ne la madre cõ lo figluolo adottiuo, ne anche el figliuolo legitimo & naturale con la sorella adottiua durante la adottione.

Item non uuole possi essere assoluto el detto uiolatore dal detto uinculo del matrimonio se prima non dota la fanciulla uiolata secondo el tenore di unaltra constitutione conciliare; laquale e nel titulo de adulteriis.

La pena di chi stante el primo matrimonio anchora che nullo contrahesse el secondo innanzi alla dichiaratione del iudice. Cap. viij.

Et accio chi sotto ptesto di uiolentia o timore, ò altro impedimento, colui che ha sposata una nõ pigli unaltra indebitamẽte & cõmetta adulterio, ordinò el pfato sinodo che p fino a tãto ch'il primo matrimonio publicamẽte cõtratto nõ sia chiarito nullo p il suo iudice ordinario: nessuno delli cõiugati possa cõtrahere altro matrimonio cõdennando in ducati . L. ciascuno che cõtrafacessi, & uolendo sia separato el secondo matrimonio insino a tanto nõ sia dichiarato el primo esser nullo, sia che causa uoglia di annullarlo.

El si dichiara ogni promissione di pena per el futuro matrimonio essere nulla. Cap. ix.

Item per maggiormẽte ampliare la liberta de detti matrimonii & sponsalitii dichiarò ogni pena apposita nella promissione delli sponsalitii o matrimonio essere nulla & nõ hauere alcuna forza o uigore per qualunche iuramento o altra clausula, comandando a tutti li ordinarii che se per uigore di detta promissione accadessi alcuno essere molestato in la curia seculare essi requisiti uoglino & debbino inhibire si che tal pena non habbia effetto. Et il medesimo dichiarò hauer luogo nelle arre promesse o confessate in fraude di detta pena.

El si dichiara essere nulli tutti li statuti de laici restrittiui de matrimonij. Cap. x.

¶ Item dichiarò el prefato sinodo tutti li statuti de layci che annullassino e matrimonii o apponessino certa pena ad quelli che contrahessino matrimonio sanza consenso di padre o madre o daltre persone esser nulli & non hauere alcuna fermeza o forza, non hauendo el foro seculare alcuna auctorita sopra e matrimonii o dependentia sua.

El si prouede che nõ si possa contrahere con vna fanciulla minore di anni xviij. senza trattato di gouernatori di quella. Cap. xj.

¶ Desiderando el prefato concilio rimediare alla simplicita delle fanciulle non sieno seducte o ingannate, ha ordinato che da qui auanti nessuno possi cõtrahere matrimonio in tutta la prouincia Florentina con alcuna fanciulla minore di anni xviii. sanza tractato & consiglio di q̃lli hanno detta fanciulla in gouerno, altrimenti colui che la sposera contro alla predetta cõstitutione. sia priuato dogni comodita di dota, & altre cose pertinẽte alla fanciulla fino che uiuera lui. Ma dopo la morte del detto marito. Vuole la fanciulla o li figliuoli suoi acquistino tutto quello doueua hauere quando fu sposata, accio che solo el marito senta questa pena. Cosi come solo fu nel peccato. Condemnando non dimanco anchora el detto marito in ducati. xxv. da applicarsi per la meta alli Signori octo di balia della Citta di Firenze, per laltra meta alli poueri di Christo.

Li sponsali de futuro non si poter dissoluere senza la autorita delli ordinarii. Cap. xij.

¶ Item ordino che contracto che saranno li sponsalitii de futuro nessuno ardisca lassare la sua sposa & contrahere con unaltra. Anchora che le parti fussino daccordo se prima non sara adimandata la absolutione di detti sponsali dinanzi allordiniario sotto pena di ducati dieci a chi contrafara.

El

El tempo che shanno da publicare le presente constitutione. Cap. xiij.

Et accio che le presente ordinatione peruenghino a notitia delli seculari. El prefato Sinodo ha uoluto si publichino in lingua uolgare, & comanda a tutti li Rettori & uicerettori de beneficii che tre uolte lanno ne di solenni inter missarum solennia le legghino & dichiarino al populo. si che ognuno le intenda sotto pena di ducati dua a chi con trafara per ciascuna uolta, & li tempi paiono piu commodi al sinodo sono questi, cioe la Domenica in albis, la prima Domenica d'Agosto, & il giorno della epiphania.

Poena accipientis secundam uxorem uiuente prima. Cap. xiiij.

Item ad compescendam insolentiam eorum qui habentes unam uxorem legitime coniunctam accipiunt aliam. statuit ut siquis deinceps uxoratus uiuente uxore aliam desponsauerit huius rei insciam mitra dehonestatus per ciuitatem ducatur, ponaturque in carcere quinquennio ad poenitentiam peragendam. Et si id fecerit sciente ea quae ita coniungitur. Vterque simili poena feriatur uel mulctentur in ducatis centum, prout iudici uidebitur applicandis ad usum pauperum pro dimidia, & pro alia dimidia foro saeculari.

Quae probationes sint necessariae ad matrimonium probandum. Cap. xv.

Ad remouendas difficultates, quae in cognoscendo efficaces matrimoniorum probationes in curiis ordinariorum quottidie exoriuntur ob in explicitas doctorum opiniones habita diligenti hinc inde opinionum discussione sancta sinodus eam quae sequitur distinctionem tenendam esse declarauit & pro uera approbauit.

Quandoque aliquis agit ad unum matrimonium, & fit alteri matrimonio praeiudicium, & tunc aut secundum est cōtractum in faciem ecclesiae, ita quod de eo non est dubiū, & probatio primi ut secundo ut praemittitur cōtracto prę

iudicet fieri debet p duos testes qui nulla possint exceptione repelli, uel per instrumentũ manu publici notarii cõfectũ. Ex quorũ dictis necessario inferatur matrimoniũ per uerba de præsenti fuisse contractũ. alias autẽ testiũ depositiones de fama de auditu ab aliis, & quascumq; alias enunciationes de dote de coniugio, aut similes præsumptiones nullũ secundo matrimonio præiudiciũ afferre declarauit.

¶ Item nec nocebit probatio quæ de primo matrimonio fieret per testem quantumcunq; integrum & famam, ne nos pro incertis contingeret certa derelinquere.

¶ Si tamen unus testis integer cum fama & tractatu maritali deponeret super primo matrimonio cõtracto in faciem ecclesiæ ista probatio erit sufficiens ad elisionem secundi, ut per omnes comprobatum est.

¶ Quandoq; uero simpliciter agitur ad probandum matrimonium de præsenti sine alterius præiudicio, & tunc matrimonium per duos testes de uisu & præsentia uerbis matrimonium de presenti necessario inferentibus deponentes, uel per propriam partium confessionẽ, uel per instrumentum manu publici notarii confectum idem continẽs legitime probari iudicauit.

¶ Item & si post sponsalia de futuro legitime contracta carnalis copulæ commixtio uel alias probaretur sponsum tenuisse sponsam in lecto & mensa, matrimonium satis concludenter probatum esse iudicauit

¶ Item & si nullis precedentibus sponsalibus probaretur aliquem decennino mulierem domi tenuisse, & eam in omnibus in mensa & lecto, ut uxorem tractasse famaq; uiciniæ haberet illos matrimonio copulatos fuisse matrimonium concludenter probatum declarauit. Extra istos autẽ casus omnem probationem, que fieret per unum testem & famam, uel per famam solam, aut per quantumcunq; longam cohabitationem (cum causa sit grauis & irreparabilis præiudicii maritali hominem iugo alligare) inutilem ac nullam esse declarauit.

¶ Quandoq; uero agitur de matrimonio probando non ad effectum ligandi aliquem, sed ad probandam legitimitatẽ filiorum uolẽtium succedere mortuo patri, & per omnes conclusum est filii legitimitatem eo ipso probatam esse, quum primum probatum est filium natum esse ex uiro & muliere inuicem cohabitantibus, qui a uicinia uiri & uxores

res reputabantur, nisi postea per eos qui se successores prætendunt aliud ostensum fuerit.

De ordine in ordinandis clericis obseruando. Rubrica.

Hic ponitur quomodo cognoscatur de sufficientia clerici ordinandi, & quo modo scribantur a notario. Cap. j.

¶ Proposuit Abbas in Sinodo R.P. de temporis nostri clericorum ignorantia. deq; immodestia nihil est, ut in conspectu uestro uerba faciam res plusquam par sit in confesso est. ob cleri ignorantiā & clericalis ordinis maiestatem, & puincialium nostrorum animas periclitari uideo. Quid ita? docti indoctiq; ad sacerdotium nullo discrimine promouentur. Occurrite si placet prouinciam hanc nostram a tali labe uendicantes. Laudauerunt uniuersi dicentem. & ut sequitur statuerunt.

¶ Statuit igitur sancta sinodus, ut nullus admittatur ad ordines sacros, nisi præsentetur ab aliquo honesto uiro, qui iureiurādo fidem faciat examinatori præsentatū nō habere aliquos defectus occultos quibus arceri possit ab ordinatione si detegerētur. Verbi gratia. iuret ipsū esse bonis moribus præditum, & honestæ conuersationis, liberum, legitimo natum matrimonio, sane mentis, non epilenticum, non symoniacum, non homicidam, non percussorem non rixosum, non bigamum, non abstemium.

¶ Deinde examinator inspiciat si est claudus cæcus, uel alia apparenti deformitate notandus, si habet titulum sufficiētem beneficii uel patrimonii.

Et postea examinet eū de litteris, ut uideat si intelligat saltem grosso modo quid legit, ita ut ex una epistola uel euāgelio sciat elicere sensum literalē cognoscēdo quid importent uerba singillatim materno sermone explicando, & si uult promoueri ad sacerdotium, examinetur sup sacramentis ecclesiæ, super materia cōfessionū. Et si super pmissis nō erit saltē mediocriter eruditus eū nullatenus admitti uoluit. Declarādo examinatorē qui nō (ut præmittitur)

idoneum admiserit ad reddendam rationem de tali re ante tribunal Domini nostri Iesu Christi in die extremi iudicii teneri.

¶ Si autem fuerit repertus idoneus scribatur per tabellionem nomen ordinandi & præsentantis & tituli.

¶ Deinde hora ordinationis uadant examinatores, uel unus ex eis, & præsentent istos ordinandos episcopo uocando unumquemque sigillatim ut moris est, & notarius semper stet præsens ordinationi.

¶ Finita autem ordinatione idem notarius uocet ordinatos eodem ordine, & publicum de omnibus conficiat instrumentum, reponatque in libro episcopalis uel archiepiscopalis curiæ ad usum hunc specialiter deputato. Quem librũ in omnibus ordinariorum curiis publice teneri uoluit.

Poena eius qui præsentat indignum pro digno. Cap. ij.

¶ Et ne contra tam salubre institutum fraus aliqua procurari posit statuit & ordinauit illum qui præsentauerit ordinandum examinatori esse condemnatum in ducatis .x. auri, si postea apparuerit præsentatum laborare aliquo ex defectibus prædictis super quibus ipse iurauit, nisi fuissent ita occulti, ut potuissent probabiliter ignorari ab homine habente notitiam de præsentato, & ipsum ordinatum suspendit ab ordinis sui executione condennauitque ut supra.

Ex se patet. Cap. iij.

¶ Et quia aliquotiens euenit ut non approbati in examine temeritate propria uel dolo notarii ordinationi sese ingerant, ipsos sic ordinatos ab ordinum executione & tabellionem id procurantem a tabellionatus officio suspendit.

Ordinatos extra prouinciam non admitti ad celebrandũ nisi examinentur & approbentur. Cap. iiij.

¶ Item quia nonnulli quæsitis coloribus procurant extra prouincia

prouinciam ordinari, uel in prouincia extra tempus ordinationũ generalium, ut debitum examen effugiāt. statuit huiusmodi ordinatos nullatenus ad animarum curam uel alias ad celebrandum admitti, nisi prius fuerint per ordinarium examinati, & reperti ea sufficientia esse præditi, quæ requiritur superius in ipsis clericis ordinandis.

¶ Eosdem autem aliter se animarum curæ aut celebrationi ingerentes, & alios qui eos ad animarum curam deputauerint in ducatis decem condemnauit.

De monialibus & earum monasterijs gubernatoribus & vita. Rubrica.

Accessus ad monasteria omnibus interdicitur exceptis quibusdam. Cap. primum.

¶ Vt sanctimoniales Deo dicatæ honestius securiusq; Iesu Christi sponsi obsequiis intēdere ualeant, quo ab aliorum consortio remotiores erunt, præcepit hæc sancta Sinodus omnibus clericis secularibus & religiosis cuiuscunq; status sint ne accedant ad monasteria monialium sine expressa ordinarii sui licentia sub pœna excomunicationis & florenorum .x. tertia accusatori tertia Iudici exequenti, tertia Christi pauperibus applicādorum. Excipiendo tamen cōfessores, medicos, cappellanos, procuratores, factores, & alias personas ad monasterii seruitia deputatas, quoniā illi accedere possunt temporibus & horis congruis quando necessitas & utilitas monasterii suaserit.

¶ Cæteros autem laycos uetuit ad prædicta monasteria accedere sine licentia ordinarii, aut gubernatoris monasterii sub pœna quinq; ducatorum, ut supra applicandorum.

¶ Quæ licentia ipsis laycis aut clericis data ita demum eos excusabit, quādo raro & cum causa accesserint. alias eosdem sine causa legitima monasteria frequentantes excomunicari, & in ducatis decem condemnari uoluit.

¶ Mulieres uero ad Crates quandocunq; accedere de gubernatoris licentia non prohibuit dummodo honestæ sint uitæ & conuersationis.

Poena monialis mittentis vel accipiētis literas iniussu abbatissæ. Cap. ij.

¶ Itē quod nulla monialis accipiat uel mittat literas. Quin eas præsentet legendas Abbatissæ, & quæ contrafecerit octo diebus in carcere pœnitentiam agat, si autem amatorias aut minus honestas miserint aut accæperint, sex mensibus uinculis arceantur

Poena mittentium literas amatorias monialibus. Cap. iij

¶ Eo ipso excommunicatos esse, qui amatorias literas, aut minus honestas monialibus miserint, & amplius in ducatis quinquaginta condemnatos uoluit, quarta accusatori, quarta Dominis octo si layci sint, si clerici Iudici exequenti, quarta monasterio ubi monialis degit reliquo Christi pauperibus applicandis. qua etiam mulcta plectantur qui eas per se uel per alium inhoneste allocuti fuerint.

¶ Eos autē qui in talib. literis aut nunciis deferēdis mediatores fuerint siue masculi, siue fœminæ sint, siquidē ignobiles & pauperes mitra dehonestētur si nobiles & diuites eadem pœna itidē applicāda, ut in superiori casu puniātur.

Corruptores monialium puniuntur vt hic. Cap. iiij.

¶ Omnes monialium corruptores excomunicatos infames intestabilesq; esse decreuit. Et amplius si layci sint & nobiles in ducatis mille, tertia mōasterio iniuria affecto, tertia Dominis octo, tertia pauperibus Christi adiiciendis. si uero ignobiles carceri perpetuo condemnatos esse uoluit.

¶ Et si clerici fuerint qui tanta Iesum Christum sponsum iniuria affecerint beneficiis quæcunq; habent eo ipso priuatos, suspensos, infames, ineligibilesq; esse uoluit condemnatosq; carceri perpetuo. Relapsos aūt sæculari curiæ tradendos iudicauit.

¶ Mōiales aūt ipās sic corruptas ppetuo carceri condēnauit.

¶ Eadē quoq; pœna in omnibus puniri uoluit qui nefando huic

huic crimini auxillium fauoremq; attulerint.

Corruptorum uero noie intelligi uoluit, non solnm qui re ipsa corrũpunt, sed & qui osculati fuerint, aut aliter inhoneste tetigerint, aut eorum pudicitiã q̃litercũq; attẽtauerit.

De iis autem qui moniales abducunt uel cum eis contrahunt seruari uoluit constitutionem, quæ habetur in titulo de adulteriis infra.

Quales debeant esse crates monialium. Cap. v.

Item ne ex raritate cratum detur monialibus, aut eas alloquentibus aliqua mali occasio statuit in omnibus parlatoriis monialium esse, aut fieri debere crates duplices palma inuicem distantes, habentes clatros seu fenestellas ita strictas, ut manus quantum uis parua nullo modo intrare possit. Item & sine aliquo sportellino. Vtq; quando alloquuntur masculos semper teneant uelum ante crates, nisi qui alloquitur sit pater, auus, aut consanguineus.

Quales esse debeant rote monialium. Cap. vj.

Item statuit rotas quibus moniales dant & recipiunt quę uolunt extra monasterium esse debere ita paruas & ferris intsrsecantibus munitas, ut nullo modo mulier q̃uis parua per illam intrare aut exire possit, quas cratum & rotarum restrictiones, utfieri procurent infra duos menses prę cæpit omnibus Abbatissis, & monasteriorum gubernatoribus sub pœna excomun:cationis & decem ducatorum.

Ne celle monialium recipiant lumen a locis publicis aut vicinorum. Cap. vij.

Item præcepit oĩbus Abbatissis, ut procurent ne cælle monialium habeant luminaria uersus uias publicas, aut domos uicinorũ quando aliunde haberi posunt. Si autẽ necesse habeãt ab hmõi locis lumẽ sumere tũc uoluit fenestras intexi ferris crebris, & claudi fenestra uitrea nõ amouibili, & ita eleu ata, ut monialis illam ꝑtingere nõ possit. Abbatissas ꝑmissa nõ seruãtes moneri & excõicari uoluit.

Vt in omnibus monasterijs sit carcer. Cap. viij.

Vt quas Dei timor a malo non reuocat temporalis saltem pœnę formido coherceat præcepit omnibus Abbatissis & monasteriorum gubernatoribus, ut procurent in monasteriis suis esse locum carceri destinatum sub pœna excomunicationis & florenorum.x. auri.

Vt legatur sæpius regula monialium. Cap. ix.

Item monuit omnes Abbatissas, Priorissas, & alias monasteriorum curam habentes, ut habeant regulam propriam materno sermone exaratam, faciantq; illam legi omnibus monialibus saltem semel in mense procurentq; ut illa obseruetur cum omni deuotione & puritate cordis. Abbatissas autem Priorissas & ministras, quæ in predictis negligentes esse reperte fuerint officio suo priuari uoluit.

Cuius ætatis eligendæ sint in abbatissas. Cap. x.

Quoniam experientia docuit quantum discrimen incurrat fragilis sexus multitudo, quando earum prælatio datur iuuenibus, quarum nulla est grauitas uel materni nominis similitudo statuit & ordinauit nullam deinceps posse asummi in Abbatisam aut Priorisam monialium alicuius monasterii nisi quadragesimum attigerit annum, electionemq; aliter factam irritam esse declarauit, nisi aliud suaderet loci necessitas & utilitas maxima ordinariorum arbitrio declaranda.

Ex se patet. Cap. xj.

Abbatisisq; aut Priorisis senio aut morbo impeditis coadiutricem per ordinarium dari uoluit si perpetuæ sint, alias remoueri.

De

De ordinario & licentia deputentur capellani: medici, confessores, & gubernatores monialium. Cap. xij.

Item statuit nullum cõfessorem, Capellanum, medicum, Gubernatorem, procuratorem, actorem, factorem, sindicum, aut alium ministrum quocunq; nomine censeatur in monasteriis monialium dari, aut assumi posse sine expressa ordinariorũ suorum licentia. Ordinarios exhortans sub interminatione diuini iudicii, ut diligenter inspiciant cui fragilis sexus curam committant. Accæptãtes autem quidquã ex præmissis aut deputantes aliter quàm constitutum sit in ducatis. x. condemnauit.

Nullam mulierem sæcularem siue viduam, siue virginem posse habitare cum monialibus. Cap. xiij.

Quum male conueniat cythara cum psalterio, & uirginei cordis puritatem facile corrumpat sermo qui de nuptiis, de liberis, deq; cæteris mundanæ uitæ cum sollicitudinibus, tum delectationibus habetur. Præcepit sancta sinodus omnibus Abbatissis, & priorissis ac aliis monasteriorũ prælatis sub pœna excomunicationis, ne deinceps in mõasteriis suis teneant ad secum habitandum aliquã uiduam, aut mulierem coniugatam, aut quamcunq; aliam mulierẽ sæcularem etiam uirginem quando excedit ætatem duodecim annorum, nisi ibi maneant ea intentione ut fiant moniales, & nisi aliqua urgente causa honesta per ordinarios aliter fuerit dispensatum.

Deputandos esse duos singulis annis qui exigãt rationem administrationis a gubernatorib. monialium. Cap. xiiij.

Et quoniam experimẽto compertum est pauperes moniales substantiis propriis per administratores suos plerumq; defraudari. Iussit omnibus ordinariis, ut duos ex canoni-

cis ecclesiarum cathedralium singulis annis deputent, qui exigant rationes administrationum suarum a negociatoribus & administratoribus bonorum monasteriorum prædictoꝝ assumpto secũ aliquo perito ratiocinatore (si opus fuerit) ipsarum monialium expensis. Non eximens tamen præfatos administratores a redditione rationun quas tenentur exhibere Abbatissæ, aut alteri secundum consuetudinem Monasterii. Et si quisquam monasterium fraudasse repertus fuerit, quadruplum monasterio restituere cogatur, amoueaturq; ab administratione. afficiaturq; aliis ut ordinario uidebitur pœnis iuxta delicti excessus & personæ qualitatem.

Ne in festiuitatibus consecrationum monialium fiant conuiuia in monasterijs. Cap. xv.

¶ Ad occurrendum quoq; nonnullis excessibus, qui in monialium festiuitatibus & uelationibus euenire consueuerunt statuit ut quotiens moniales ab episcopo uel eorum prelato uelari aut cõsecrari cõtigeri expleta uelationis aut consecrationis solemnitate ostia monasterii immediate claudãtur, nullaq; deinde monialis tota illa die exire audeat sub pœna excomunicationis. Episcopus uero cum aliis canonicis & consanguineis quibuscunq; domum reuertantur. Nisi extra septa monasterii esset aliquis locus ubi gubernator monasterii uellet parare ipsis episcopo & clericis seruientibus refectionem, exclusis tamen laycis & sæcularibus homnibus, quorum frequentia in huiusmodi solemniis tumultus crebro excitari solent.

Die consecrationis inhibetur ingressus in monasteria omnibus Cap. xvi.

¶ Pręcæpit quoq; sub excomunicationis pœna omnibus tã masculis quã fœminis, ne ea die qua monialis uelatur aut consecratur monasterium intrare audeant. Quoniam etiã mulieres nimio ornatu spectabiles Iesu Christi sponsarum mentes facile corrumpunt & auertunt a sancto religionis instituto.

Nouas

Nouas nuptas in monasterijs nunquam admittendas. Cap. xvij.

¶ Et ideo præcæpit omnibus Abbatissis, Priorissis, & quibuscunque monasteriorum prelatissis sub excomunicationis pœna, ne nouas nuptas admittant, intra septa monasterii, non obstante corruptela huc usque obseruata.

Pro habendis oblationibus monialis se publico conspectui non præsentet. Cap. xviij.

¶ Pro habendis quoque oblationibus a consanguineis, aut amicis suis, monialis quæ consecrata est publico se conspectui nullo modo præsentet: sed aliquam aliam personam loco sui ponat: quæ pro ea parentum oblationes fideliter colligat. quam oblationem deinde gubernator monasterii consecratæ nouellæ præsentabit.

A quibus cauendum sit quando ornātur ecclesiæ monialium. Cap. xix.

¶ Ecclesiam autem ipsam ipsis uelationum solemnitatibus munde decēterque ornari posse & debere statuit, præcipiendo tamen ipsis clericis aut laycis qui ornandæ ecclesiæ curam suscæperunt, ne ultra triduum in huiusmodi ornandis ecclesiis sese exerceant, idque interim faciant absque eo quod monasterii septa intrent, aut moniales ipse in ecclesiam quæ ornabitur exeant, alias clericum aut laycum qui monasterii ipsius claustra intrauerint, aut aliqua moniali in ecclesia existēte ecclesiam ipsam ornauerint eo ipso excommunicatos, & in ducatis .x. tertia accusatori, tertia Iudici exequenti, tertia Christi pauperibus applicandis condemnatos esse uoluit. Ipsis quoque monialibus inhibuit ne interim ad crates aut rotam accedant nisi sit abbattissa uel alia officialis quæ rationabili aliqua causa id faciat.

¶ Ornatus autē si qui intra monasteriorum septa habendi sint per moniales ipsas non per homines fieri posse uoluit.

¶ Quam constitutionem cum pœnis suis etiam in ornatibus qui propter alias festiuitates fiunt locū habere declarauit.

Ne moniales iuuenes mittantur extra monasterium ad quærendum panem. Cap. xx.

Item statuit ne aliqua conuersa aut monialis cuiuscumque ordinis minor .xl. annis posit ire extra ciuitatem ad querendum panem, uinum, & alia monasterio suo necessaria sub pœna excomunicationis. Abbatissas & Priorissas que iuniores ad huiusmodi exercitium miserint officio suo per annum priuari uoluit.

Sine ordinariorum licentia nullam monialem posse recipi in monasterijs. Cap. xxj.

Item quia licet iure cautum sit in monasteriis non debere poni nisi tot moniales quot ex redditibus uiuere possunt; tamen in plerisque monasteriis Florentiæ ob aliquorum importunitatem assumuntur tot moniales ut fame eas cōfici contingat redditibus non sufficientibus propter quod coguntur postea pro uictu habendo sæcularium & religiosorum hominum frequentare cōsortia, & amicitias inire periculosas, ex quibus postea nephandi sequuntur euentus, ideo præfata sinodus præcepit omnibus Abbatissis, Priorissis & prælatis monasteriorum ne deinceps aliquam monialem admittere possint sine ordinariorum suorum licentia sub pœna excommunicationis & suspensionis eo ipso per annum ab officio suo.

In vno monasterio non possunt recipi plures quam duæ moniales eiusdem sanguinis. Cap. xxij.

Item statuit & ordinauit in uno monasterio nō posse recipi ultra duas moniales eiusdem sanguinis & cognationis: quoniam experientia comprobatū est sectas & diuisiones ex cōsanguinearum multitudine in monasteriis plerunque generari.

De

De emptione & venditione. Rubrica

Vendentes ceram vitiatam medicinas alteratas aut veteres & diminutas, item & habentes iniusta pondera & mensuras excommunicari ac mulctari precipit. Cap. primum.

¶ Dixit. N.P.R. suadet diuini cultus honor, & pauperum hominum indemnitas, quæ præcipue nobis cordi esse debet, ut uobis quorundam aromatariorũ, pistorum, tabernariorum, & alioꝝ qui esculenta & poculenta uendunt excessus. Aromatarii .n. candelas quibus claro deum igne uenerari solemus ex cæris resina pice: atq; alias multipliciter uitiatis uendunt, ita ut altaria dum accenduntur fœtore ac obscuritate repleantur.

¶ Item & medicinas qñq; uendunt nimis ueteres inutiles & alteratas. Pistores uero tabernarii lanii & cæteri qui pauperum turbas quotidianis uenditionibus pascunt iniusta pondera mensurasq; ęquo minores habent, & si sæcularium iis præsint magistratus excessibus, tamen multi uel quia ignorantur, uel quia dissimulātur, quottidie pauperes emptores fraudant, uestrum est officium, uestra id exigit pietas execrabiles huiusmodi homines a tanta iniquitate compescere.

¶ Vniuersa Synodus excommunicandos pronunciauit omnes Aromatarios uitiantes cæram ex qua fiunt candelæ pro illuminatione sacramenti, aut scienter ab alio datas uendentes. Item & aromatarios conficientes medicinas ex rebus alteratis uitiatis aut corruptis, aut non ponentes in eis ordinata per medicos secundum bonitatem & mensuram debitam.

¶ Item & omnes pistores lanios, fartores, piscatores, tabernarios, & quoscunq; alios esculenta & poculenta uendentes qui iniusta pondera aut mensuras tenuerint illisq; usi fuerint.

¶ Et amplius in ducatis xx. tertia Dñis octo: si layci sint alias ordinario si clerici tertia Christi pauperibus, tertia accu-

satori applicandis mulctari uoluit nisi fuerint per sæculares magistratus alias comdemnati & puniti.

Excõmunicat vendentes venena aut medicinas pro abortibus procurãdis, & grauiter mulctat. Cap. ij.

Item excõmunicauit omnes aromatarios, aut quoscumq; alios uendentes uenena ad hominum extinctionem præparata, aut medicinas pro procurandis mulierum aborsibus, eosq; in ducatis xxv. si nõ sit secuta alicuius mors uel aborsus, alias in ducatis centum. tertia Dominis octo, tertia accusatori, tertia Christi pauperibus applicandis condemnauit. Et si sit clericus beneficiis priuatum esse, aliisq; grauioribus subiectum pœnis declarauit.

De locato. Rubrica.

Puniuntur clerici locãtes domos hebræis meretricibus aut retinenti baratteriam. Cap. primum.

Clericos & religiosas quascunq; personas domos suas hebræis pro exercenda usura, aut meretricibus ac mulierib. inhonestam ducentibus uitam, aut tenentibus baratteriã locãtes in ducatis quinq; condemnauit, nisi domus essent constitutæ in loco publico ubi tantũ meretrices inhabitẽt.

De commodato & pignorib. Rubrica.

Commodatarius etiam de leuissima culpa tenetur pro rebus ecclesiæ amissis. Res ecclesiæ sacras commodatas cogitur commodans statim redimere. Cap. j.

Commodatarium pro rebus ecclesiæ sacris commodatis amissis

amissis etiam de leuissima culpa & casu fortuito teneri uoluit hæc sancta Synodus, ut magis consultum sit ecclesiæ rebus, quibus diuina in ecclesiis honorari ac celebrari consueuerunt. Vix enim fit ut culpa nõ adsit ubi sacrata e Domini templo uasa asportantur. Quin immo ut magis arceantur ecclesiarum rectores a cõmodando aut pignorando tales res statuit sinodus eosdem rectores sic uasa uestes, cruces, & alia sacra ecclesiarum supellectilia commodantes, aut pignorãtes statim cogi posse ad ea redimenda uel per subtractionem fructuum uel excommunicationem, ipsosq; commodatarios aut creditores qui talia pignoris loco accæperint sine ordinariorum licentia posse ad ea restituenda etiam sibi aliter non satisfacto cogi, & ecclesiastici censuris compelli.

Excommunicantur qui pro laruis aut ludicris faciendis ecclesiastica commodant. Cap. ij.

Commodantes uestes sacras aut uasa, aut uestimenta religiosa illis qui laruas astiludia, & ludicrũ quodcumq; aliud exercent, & tales uestes sic commodatas deferentes excommunicari, & in quinq; ducatis condemnari uoluit.

De testamentis. Rubrica.

Præcipitur notarijs, vt intra octo dies significent ordinarijs legata ad pias causas facta. Cap. j.

Nostis (inquit. N.) quantum piis defunctorũ uoluntatibus iura faueant, & tamen multa sunt in prouincia & ciuitatibus ad pias causas relicta, quę ob hæredum auaritiã, & notariorum uel negligentiam uel impietatem occulta manẽt, & quasi cũ defuncti cadauere tumulata. Quare. P. V. moneo ut morbo huic eo quo possunt remedio occurrãt: ut defunctorum animæ exonerentur.

Laudauit Synodus dicentem, & monuit omnes notarios & quoscunq; alios defunctorũ uota exscribẽtes, ut de omnibus legatis ad pias causas intra decem dies a die condi-

ti testamenti notitiam dent Reuerendissimo Archiepiscopo, aut eius Vicario, uel ordinariis suis si sint de diocæsibus suffraganeorum, ut notentur in libris episcopalis curiæ. & hoc sub pœna excomunicationis, & decem ducatorũ quam pœnam statim incurrere uoluit notarios elapsis illis decem diebus superius assignatis.

Et hoc uerum quo ad legata ponenda in testamẽtis quæ in futurum fient. Quo autẽ ad legata præterita præcepit sub eisdem pœnis: ut ad ordinariorum notitiam deducant ea quæ credunt aut sciunt adhuc impleta non fuisse infra terminum unius mensis.

Omnia legata esse describenda in libro per notarium. Cap. ij.

Vt autem horum legatorum memoria facilius conseruari possit statuit & ordinauit in qualibet curia episcopali teneri debere librum in quo specialiter ista describãtur per notarium ad id deputatum. Qui notarius describens debeat habere duos solidos pro scriptura & labore suo in reponendo memoriam dicti legati in præfato libro, quos duos solidos soluere teneantur illæ uel illi quibus legata huiusmodi relicta sunt. Scribet.n. nomen notarii testatoris & legatarii diem & annum & testes.

De simonia. Rubrica.

Electiones, præsentationes, institutiones simoniacæ factas irritas declarat promittentesq; aut accipientes pro huiusmodi quicquam grauiter punit. Cap. primum.

Hanc simoniacam labem longe lateq; uagantem tollere cupiens hæc sancta sinodus omnes electiones, præsentationes, institutiones, prouisiones alicuius simoniacæ pactionis interuentu factas sequendo antiquorum canonum instituta irritas ac nullas esse declarauit, condemnauitq; nihilominus

hilominus dantes, promittẽtes, aut accipientes pecunias: aut quicquam aliud pretio æstimabile pro huiusmodi electionibus, præsentationibus, institutionibus, prouisionibus in ducatis centum auri, quarta ecclesiæ lesæ, quarta accusatori, quarta Christi pauperibus, quarta Iudici exequenti applicandis.

Contra vendentes aut aliter pretio concedentes ius patronatus aut præsentandi. Cap. ij.

Item & omnem iuris patronatus, aut uocis depræsentando donationem, uenditionem, aut quamcunq; concesionem alicuius pecuniarii commodi interuẽtu factas irritas esse ipsosq; sic dantes aut recipientes omni illo iure patronatus ac præsentandi priuatos esse, ecclesiamq; a tali serui tute liberari, & in plena ordinarii sui dispositione remanere declarauit, statuit & ordinauit. Ipsos tamen contrahentes & huiusmodi contractuum mediatores in ducatis x. condemnando. Quorum quartam accusatori, quartam ecclesiæ, quartam iudici exequenti, quartam Christi pauperibus applicari uoluit.

Excõmunicatur qui principum aut potentum minis ac terroribus præsentatur. Cap. iij.

Item clericum qui principum Dominorum temporaliũ: aut quorumcunq; potentum minis ac terroribus impulerit patronos ad se præsentandum, cum tamen illi alium præsentare uellent eo ipso excommunicatum esse uoluit inhabilemq; ad huiusmodi assequenda beneficia, talemq; præsentationem, & superinde emanatam cõfirmationem nullius esse roboris aut momenti.

Suspendit ab officijs & beneficijs indignum qui fauore aut muneribus ordinari obtinet. Cap. iiij.

¶ Item eum qui cum idoneus non sit amicorum fauore, aut alicuius muneris interuentu ordinatus fuit perpetuo ab officio beneficiisq; suspensum esse decreuit.

Suspendit episcopum qui pro ordinando aut consecrando quidquam ex pacto receperit. Cap. v.

¶ Episcopum qui pro conferendis ordinibus, benedictionibus, consecrationibus monialium quidquam ex pacto recæperit ab officii sui executione suspensum esse uoluit, aliis pœnis communi iure inflictis in suo robore permanentibus.

¶ Consuetudinem tamen offerendi candelas, panem, uinũ, & quædam alia in ipso ordinationum uel cõsecrationum, actu, utpote laudabilem obseruari uoluit. Sponte quoq; etiam post consecrationem oblata, quo minus accipere posśint nullo prohiberi canone declarauit.

Quid & quando precium petere posśint notarij ordinationum acta conscribentes. Cap. vj.

¶ De notariis uero ordinationum acta conscribentibus ita statuit, ut si nullum alias stipendium habuerint pro scriptura ordinationem atteſtante quando ab eis requiretur posśit congruentem mercedem petere, adempta eisdem notariis omni facultate cogẽdi ordinatos ad talis scripturæ recæptionem. Si autem e publico stipendium accæperint nihil penitus accipere posśint, sed laborem inscribendo suum gratis impendant. Notarium contra præmissa quidquam petentem aut recipientem per annum ab officii sui executione suspensum esse uoluit.

Ne confessores a cõfitentibus aliquid petant. Cap. vij.

¶ Confessoribus quoq; ne ab iis, quorum peccata audiunt quidquam petant sub anathematis interminatione præcepit

pit. Eum nihilominus quem a confitente aliquid petiisse constiterit perpetuo ab huiusmodi officio suspendi, & in ducatis decem uel alia grauiori pœna, ut iudici uidebitur condemnari uoluit. Sponte tamen ex pia deuotione a fidelibus oblata, quo minus recipere possint nullatenus prohibere intendit.

Accipientes aliquid pro cõpatribus admittendis: vel vltra tres cõpatres baptizando admittentes. Vendẽtes sepulturas puniuntur. Cap. viij.

Item ut tolleret pernitiosum abusum nonnullorum clericorum, qui baptizantes pueros tot petunt solidos quot sunt compatres qui puerum de sacro fonte leuant prohibuit talia deinceps fieri. Contrafacientes autem, aut ultra tres compatres admittentes in libris quinq; cõdemnauit. Eadem quoq; pœna feriri uoluit qui sepulturas uendiderint, aut quenquam in ecclesia sepelierint non facta prius ibidem sepultura.

Excommunicat iudices qui muneribus corrupti sententiam ferunt iniquam. Item & illos qui iudicem taliter corruperint. Cap. .x.

Animaduertens insuper quantum homines muneribus corrupti soleant a recto iudicio declinare, ex quo pauperes litigatores profusis diuitum largitionibus oppressi nequeunt coram iudicibus iusticiæ complementum assequi: præcepit omnibus iudicibus ordinariis, delegatis sæcularibus, ecclesiasticis & quibuscumq; magistratibus in tota hac Florentina prouincia iusticiam ministrantibus, ut ab omni munerum recæptione aut promissione a partibus coram eis causam habẽtibus abstinentes iusticiam sine aliqua personarum accæptione faciant, alias omnes iudices & magistratus præfatos munera a partibus coram se litigãtibus, aut ab aliis pro eis recipientes, & ideo a uero iudicii

tramite declinantes eo ipso excõicationis sententia innodatos esse uoluit, a qua nõ possint absolui nisi per ordinarios suos. & erogato prius de consilio absoluentis toto eo quod recæpit, & satisfacto prius parti contra quam muneribus corruptus iniuste & indebite sententiam tulerit.

¶ Intelligendo munera omnem pecuniarum quantitatem omne obsequium pretio æstimabile, & omnia alia etiam esculenta & poculenta, quæ de iure accipi non possunt.

¶ Eadem quoq; sententia innodari uoluit ipsam partem taliter eisdem donantem procuratores, notarios, aduocatos, & quoscunq; alios mediatores procurantes talia munera dari aut offerri.

¶ Et amplius causidicum aduocatum, & quemcunq; alium qui iudicem muneribus corrumpere tentauerit, & iudicẽ talia accipientem in ducatis xxv. condemnauit, tertia accusatori, tertia iudici exequenti, tertia Fabricæ apostolorum Petri & Pauli si clericus sit iudex, si laycus Dominis octo applicandis.

Sportulas pro accessu ad locum pro examinationibus testiũ, aut sententijs dandas cõibus partiũ sumptibus dari debere. Cap. x.

¶ Laudabilem tamen nonnullorum prouinciæ locorũ consuetudinem, ut sportulæ seu salaria dentur uel ꝑ testibus examinandis, uel pro accessu ad locum, uel etiam pro sententia quando causa est delegata, tollere noluit, dummodo seruetur æqualitas, & nõ excedatur modus consuetus. Sportulas igitur aut salaria quæ debentur pro accessu ad locum, uel pro sententiis iudicum delegatorum mandauit communibus partium sumptibus deponi, uel si ab altera tantum parte deponi contingat altera non curante causam expediri, partem quæ habebit sententiam contra se in integris sportulis condemnari sicq; sportularum rationem in expensarum taxatione haberi.

De magistris, deq; hæreticis & christi fidem scandalizantibus. Rubrica.

Recenset

Recēset causas constitutionum, quæ sequuntur narrando multos excessus. Cap. primum.

Dixit uenerabilis Senex inualuit quidam apud hosce triuiales literatores abusus, ut nō aliter se latinæ linguę principiis teneros adolescentum animos formare posse credant, nisi statim lasciua illis Catulli, Martialis epigrāmata enodauerint, aut quæcunqꝫ impudica de amoribus carmina demonstrauerint, quasi desint honesti latinæ linguę auctores, quibus teneram puerorum infantiam imbuant. Sunt quoqꝫ qui uolētes plus sapere uideri quam sapiāt infirmos auditorum suorum animos quibusdā impiis Philosophorum positionib. erudiunt, quę catholicæ palam ueritati repugnant, ut est quando ex mente Philosophi concludere uolunt animā esse mortalē, uel mundū esse æternum & similia. Sed quid de sacrę scripturæ expositoribus dicam? omnes iam sibi licere putant eam ex proprio ingenio interprętari, lancinare, torquere, adqꝫ peregrinos, & a catholica, ut plurimū expositione dissidentes sensus trahere relicto illo comuni sacrorum interpretum sensu, ad nouas hæreses & ficta dogmata uiam sedulo aperiētes. Et ne longe exempla petantur, prę manibus sunt Francisci Mileti opera. qui cum laycus sit & quidem ideota (ut uidistis omnes) ausus est ingētes scripturę thesauros euertere, atqꝫ omnem catholicorum expositorum sensum conturbare nouas sibi & inauditas ex scriptura conclusiones formando. Quare .P. V. per Iesu Christi uiscera oro, ut iis quę dixi omnibus ea qua potestis ordinatione consulatis. Tum læto uerba dicentis animo excæpit conuentus, & ut sequitur statuit.

Probibet legi in scholis pueroꝝ opa lasciua, ꝛ poemata Lucretij. Cap. ij.

Vt nullus de cætero ludi magister audeat in scholis suis exponere adolescentibus poemata, aut quęcumqꝫ alia opera lasciua & impia, quale est Lucretii poema ubi animæ mortalitatem totis uiribus ostendere nititur, contrafacientes

excomunicari, & in ducatis decem carceribus stinchatum applicandis condemnari

Vetat philosophos & quoscunq; alios legendo etiam disputatiue asserere conclusionem chatolico dogmati contrariam. Cap. iij.

¶ Item & omnibus theologis philosophiam publice aut priuatim legentibus præcepit, ut nunquam legendo astruāt aliquam cōclusionem quantumuis philosophicam & philosophice tractatam, quę directe uel indirecte contra fidei articulos ueniat, quin & catholicam simul ueritatem exponant & eam si possunt defendant. uel quibus possunt rationibus colorent. Et si quando inciderint in illam de immortalitate animæ & de mundi æternitate qōnem, semp cū catholica ueritate concludant animam esse immortalē mundum fuisse factum & c. Et contraria omnia siquidem solubilia sunt argumenta soluant, alias autem omnes talia in scholis concludentes, aut etiam extra firmare contendentes, ueluti falsi dogmatis & pernitiose hæresis disseminatores uitandos, & ut hæreticos puniendos esse declarauit, super iis accæptando & publicari in tota prouincia mādando extrauagantem sanctissimi.D.N.Leonis pape.X. in Lateranensi concilio nuper editam. Quæ incipit Apostolici regiminis sollicitudo cuius tenorem hic inseri mandauit qui talis est.

¶ Leo Episcopus Seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam sacro approbante concilio.

Animam esse immortalem & per se ac essentialiter humani corporis formam & p corporū quib⁹ infundit multitudine singulariter multiplicabilē. Cap.iiij.

¶ Apostolici regiminis sollicitudo nos assidue pulsat. & infra.

¶ Cum itaq; diebus nostris (quod dolenter referimus) zizaniæ

niæ ſeminator, antiquus humani generis hoſtis nonnul los pernitioſiſsimos errores a fidelibus ſemper exploſos in agro domini ſuperſeminare & augere ſit auſus, de natura præſertim animæ rationalis, quod uidelicet mortalis ſit, aut unica in cūctis hominibus. Et nōnulli temere philoſophātes ſecundū ſaltem philoſophiam uerū eſſe aſſeuerāt. Contra huiuſmodi peſtem oportuna remedia adhibere cupientes, hoc ſacro approbante cōcilio damnamus & reprobamus omnes aſſerentes animam intellectiuam mortalem eſſe, aut unicam in cunctis hominibus, aut hoc indubium uertentes cum illa non ſolum uere per ſe & eſſentialiter humani corporis forma exiſtat, ſicut in canone fœlicis recordationis Clementis papæ quinti prędeceſſoris noſtri in generali Vienneñ. concilio ędito continetur uerum & immortalis & pro corporum quibus infunditur multitudine ſingulariter multiplicabilis, & multiplicata multiplicanda ſit, quod manifeſte conſtat. Ex euangelio cum dominus ait, animam autē occidere nō poſſunt. Et alibi. Qui odit animam ſuam in hoc mundo, in uitam æternam cuſtodit eam. Et cum æterna præmia & æterna ſupplicia pro merito uitæ iudicandis repromittit alias incarnatio, & alia Chriſti miſteria nobis minime profuiſſent, nec reſurrectio expectanda foret, ac ſancti & iuſti miſerabiliores eſſent (iuxta Apoſtolum) cunctis hominibus. Cumq; uerum uero minime contradicat omnem aſſertionem ueritati illuminatæ fidei contrariam omnino falſam eſſe diffinimus, & ut aliter dogmatizare nō liceat diſtrictius inhibemus. Omneſq; huiuſmodi erroris aſſertionibus inhærentes ueluti damnatiſsimas hæreſes ſeminantes p omnia ut deteſtabiles & abominabiles Hæreticos & infideles, Catholicam fidem labefactantes uitandos & puniendos fore decernimus. Inſuper omnibus & ſingulis philoſophis in uniuerſitatibus ſtudiorum generalium, & alibi publice legentibus diſtricte præcipiendo mādamus, ut cum philoſophorum principia aut concluſiones, in quibus a recta fide deuiare noſcuntur Auditorib. ſuis legerint ſeu explicauerint, Quale hoc de animæ mortalitate aut unitate intellectus & mundi æternitate, ac alia huiuſmodi teneantur eiſdem ueritatem religionis Chriſtianæ omni conatu manifeſtam facere & perſuadendo pro poſſe docere, ac omni ſtudio huiuſmodi philoſophorum argumenta cum oīa ſolubilia exiſtant pro uiribus excludere atq; reſoluere.

In sacris constituti ultra quinquenniũ philosophiæ aut poesi vacare non possunt, sed tenentur theologiæ aut pontificij iuris studijs incumbere. Cap. v.

¶ Et cum non sufficiat aliquando tribulorum radices præscindere nisi & ne iterum pullulent funditus euellere, ac eorum semina originalesq; causas, unde facile oriuntur remouere. Cum præcipue humanæ philosophiæ studia diuturniora. Quam deus secundum uerbum Apostoli euacuauit & stultam fecit absq; diuinæ sapientiæ condimento, & quæ sine reuelatæ ueritatis lumine in errorem quandoq; magis inducunt, q̃ in ueritatis elucidationem. Ad tollendum omnem in præmissis errandi occasionem, hac salutari cõstitutione ordinamus & statuimus, ne quisquam de cætero in sacris ordinibus constitutus sæcularis uel regularis, aut alias ad illos a iure arctatus in studiis generalibus, uel alibi publice audiendo philosophiæ, aut poesis studiis ultra quinquenium post grammaticam & dialecticam sine aliquo studio theologiæ, aut iuris pontificii incumbat. Verum dicto exacto quinquennio, si etiam illis studiis insuadere uoluerit, liberũ sit ei, dum tamen simul aut seorsum theologiæ, aut sacris canonib. operam nauauerit, ut in iis sanctis & utilib. professionib. sacerdotes domini inueniant, unde infectas philosophiæ aut poesis radices purgare & sanare ualeant. Et hos canones per ordinarios locorũ ubi generalia studia uigent, & rectores uniuersitatũ eorundem studiorũ singulis annis in principio studii in uirtute sanctæ obedientiæ publicari mandamus.

Scripturam sacram non esse aliter interpretandam q̃ sacri doctores interpretati sint, & damnat nouarum opinionum assertores. Cap. vj.

¶ Item & ordinauit nullum posse ulterius scripturam sanctam scribendo aut prædicando aliter exponere aut interpretari

prætari quam sancti ecclesiæ doctores hucusq; interpręta-
ti sunt.

¶ Immo omnes interprętes prędicatores, & quoscunq; alio-
nouas sibi opiniones & comuni sanctorũ doctrinę aduersas
fingentes, etiam si speciali scripturarum testimonio utãtur
suspectos de hæresi iudicari uoluit, & si in ea perstiterint
ut hæreticos puniri, nisi positio sua ab apostolica sede com
probetur. Qui.n. aliter sentire aut docere pręsumit, quam
sentiat aut doceat utilis ecclesia & si angelus esset nullate-
nus audiri debet. Hac.n. uia diabolus omnes hæreses dis-
seminauit.

Prædicatores non esse ad prædicandum admittendos nisi quæ hic dicuntur obseruent. Cap. vij.

¶ Item quoniam scriptum est quomodo prædicabunt nisi
mittantur, statuit sancta synodus nullum posse prędicare
uerbum Dei populis adunatis publice aut priuatim in to-
ta prouincia Florentina. nisi habeat literas patentes de
eius uita & doctrina fidem facientes a suis ordinariis aut
prçlatis si sint religiosi uel nisi fuerint specialiter per sedẽ
apostolicam, aut ordinarios locorũ, ubi prædicare uolunt
approbati. quandoq; .n. experimento compertum est,
ut dum passim omnes ad diuini uerbi seminationẽ admit
tuntur, multi in Dei populo errores promulgentur.

¶ Ecclesiarum tamen rectores semel ad hoc munus electos
& approbatos presenti constitutione nullatenus compre-
hendi uoluit. Priores autem Rectores ecclesiarum Pleba-
nos, Abbates & quoscumq; ecclesiarum administratores
qui contra præmissa quemq; in ecclesia sua prędicare passi
fuerint in duca.x. condennauit.

Contra affirmantes ea quæ pro peccatis mortalibus recepta sunt non esse peccata. Cap. viij.

¶ Item omnes publice asserentes usuram, adulterium, aut
quæpiam alia uitia, quæ Ro. Eccle. iudicat esse peccata
mortalia non esse mortalia hæreticorum numero aggrega
ri iudicauit, & contra eos ut contra heræticos procedi.

Copia sententiæ synodalis qua Francisci Mileti opera damnata sunt. Cap. ix.

Quamuis Florentina Sinodus in spiritu sancto cõgregata omne uaticiniũ, quo appostolicæ Ecclesię & Christianæ fidei quam omnino sperat & optat amplificatio ꝓmittitur pio quodã ardore accæptet libenter & audiat, sperando ẽt omnipotẽtẽ deũ, si quãdo eã cõtingeret a malis hominib. uel regendo uel infestando molestari celeri remedio occursurũ, ita ut nullo turbinis aut uentorũ agitatu fluctib. unq̃ cessura sit Petri nauicula, Opera tamen quędã Francisci Mileti Cõuiuii & Quadriuii, & expositionis psalmorum titulis prenotata, q̃ plerosq; sub huius promissę amplificationis pietate in errorẽ atq; hęreses & scismata facile inducere possẽt uelut uenenosa impia, & in plerisq; cõclusionibus catholicę ueritati inimica erronea temeraria presũptuosa cõdennauit & suspecta reddidit, ne dũ illa sed & omnia sua alia opera impressa & nõ impressa, donec fuerint per sedẽ appostolicam approbata mandauitq; omnib. in tota Florentina ꝓuincia commorantibus, ut quæcunq; & quotcunq; qualicumq; ex prędictis operibus habent deferant, uel ad Vicariũ Reuerendissimi Archiepiscopi Florentini uel ad præsidentem Capituli ecclesiæ Florentinæ uel ad R. hæreticæ prauitatis inquisitorem infra octo dierum spatium. Sub pœna excomunicationis & florenorum .x. auri, ut flãmis demandentur, sicut cremari digna sunt, & ita ea cremanda pronunciauit.

Cõtra eos qui Mileti doctrinam prædicant. Cap. x.

Item quia audiuit nõnullos temerarios concionatores ausos nouam hanc erroneam & præsumptuosam doctrinam in pulpitis prædicare præcepit omnibus prædicatoribus sub pœna excomunicationis quam statim incurrãt, & priuationis officii prædicandi perpetuo, ne similem doctrinam amplius prædicare aut explanare audeant pronunciando ex nunc suspectos de hæresi & ut male sentientes

de Christiana religione quicunq; librorum illorū doctrinam prædicare, aut alias, ut uerā defendere ausi fuerint.

¶ Ipsum autem Franciscū cōdemnauit ad cōponendū libellū recantationis errorū suorū, in quo petat ueniā de temeritate & presumptione sua, & postea singillatim oēs errores suos abiuret, & hoc infra duos menses pxime futuros.

Contra impressores librorū. Rubrica.

Imprimentes vel imprimi facientes librum aut scripturam sine licentia Vicarij in vrbe: ordinariorum in alijs ciuitatib. grauiter puniunt & inserit cōstitutio Lateraneñ Cōcilij. Cap. j.

¶ Itē ut tollatur in futurū omnis occasio disseminandi errores & falsas hominū interptationes promulgauit, & in tota Florentina puincia obseruari mandauit extrauag. S. D. N. Leonis Papæ. X. in cōcilio Lateraneñ. nuper editam: quæ incipit. Inter sollicitudines. cuius tenor est.

Constitutio.

¶ Inter sollicitudines nostri humeris & infra.

¶ Quia tamen multorū querela nostrum & sedis apostolicæ pulsauit auditū q̄ nonnulli huius artis imprimendi magistri in diuersis mundi partibus libros tam Græcæ, Hebraicæ, Arabicæ, & Chaldeæ linguarū in latinū translatos, q̄ alios latino ac uulgari sermone editos, errores etiā in fide ac pernitiosa dogmata etiā religioni Christianæ cōtraria, ac cōtra famā psonarū etiā dignitate fulgentiū continentes imprimere, ac publice uendere psumunt, ex quorū lectura non solū legētes nō edificantur, sed in maximos potius tā in fide q̄ in uita & moribus prolabuntur errores. Vnde uaria sæpe scandala (prout experientia rerum magistra docuit) exorta fuerunt & maiora indies exoriri formidantur.

¶ Nos itaq; ne id quod ad dei gloriam & fidei argumētum, ac bonarum artiū ppagationem salubriter est inuentū in contrariū couertatur, ac Christi fideliū saluti detrimentū

pariat super librorum impressione curam nostram habendam fore duximus, ne de cætero cum bonis seminibus spinę coalescant, uel medicinis uenena intermisceantur. Volentes igitur de oportuno super iis remedio prouidere, hoc sacro approbante concilio, ut negocium impressionis librorum huiusmodi comprosperetur fœlicius quo deinceps indago solertior, & diligētius & cautius adhibeatur.

Statuimus & ordinamus quod de cætero perpetuis futuris temporibus nullus librū aliquem, seu aliam quamcumque scripturam tam in urbe nostra quā aliis quibusuis ciuitatibus & Diocæs. imprimere seu imprimi facere præsumat, nisi prius in urbe per Vicarium nostrū & sacri palatii magistrū. In aliis uero ciuitatibus & Diocæsibus per episcopum uel alium habentem peritiam scientiæ libri seu scripturæ huiusmodi imprimendæ ab eodem episcopo ad id deputandum, ac inquisitorē hereticæ prauitatis ciuitatis siue Diocæs. in quibus librorum impressio huiusmodi fieret, diligenter examinentur, & per eorum manu propria subscriptionem sub excomunicationis sententia gratis & sine dilatione imponendam approbentur.

Qui autem secus præsumpserit ultra librorum impressorum amissionem, & illorum publicam combustionem ac centum ducat. Fabricæ Basilicæ Principis Apostolorum de urbe sine spe remissionis solutionem ac anni continui exercitii impressionis suspensionem excomunicationis sententia innodatus existat, ac demum ingrauescente contumacia taliter per episcopum suum uel Vicarium nostrum respectiue per omnia iuris remedia castigetur, quo alii eius exemplo similia minime attemptare presumant.

De raptoribus. Rubrica.

Renouātur constitutiones Archiepiscopi Cosmi cōtra occupātes bona archiepiscopatus & quarumcunque ecclesiarum. Cap. primum.

Contra occupantes bona Archiepiscopatus, & quarumcumque ecclesiarum possessiones & bona accæptauit. Et in

In tota Florentina prouincia obseruari uoluit duas constitutiones Reuerendissimi Cosmi Archiepiscopi Florentini positas in titulo de raptoribus.

Excomunicat inuadentes vel ratam habentes inuasionem ecclesiarum vacantiuꝫ eosqꝫ inhabilitat ad omnem prouisionem de ecclesiis sic inuasis sibi faciendam aliisqꝫ afficit poenis. Cap. ij.

¶ Item ad reprimēdam insolentiam nōnullorum laycorum qui diuina humanaqꝫ ausu confundentes temerario cum uident ecclesiæ rectorem mortuum aut morti uicinum ecclesias inuadunt, spoliant, & positis ibi armatis prohibent ne ille cui de iure ecclesia competit possit uacantis ecclesiæ possessionem apprehendere, consumunt deinde quascumqꝫ ibi substantias reperiunt omnia prophanantes.

¶ Declarauit, ꝓnunciauit & statuit præfata Synodus omnes laycos & clericos cuiuscumqꝫ status ac conditionis sint siue nobiles ac illustres seu plebæi eo ipso excomunicatiōis sententiam incurrere quotiens ausi fuerint alicuius uacantis ecclesiæ, uel quæ de proximo uacare speratur per se uel ꝑ alium possessionem apprehendere, aut eius bona quōlibet inuadere sine literis sanctissimi Domini nostri Papæ, aut ordinariorum quas literas præsentare teneantur quando beneficii possessionem accipiunt.

¶ Item & amplius eosdem sic inuadētes uel talē inuasionem uerbo aut facto ratam habentes omni iure, quod super huiusmodi inuaso beneficio haberent priuatos esse, & omnē postea electionem aut præsentationem, aut quamcunqꝫ prouisionem de talibus sic inuadentibus, aut inuasionem ratam habentibus factas nullius momenti, aut ualoris esse declarauit pronunciauit & statuit, omnes quoqꝫ taliter inuadentes, aut inuasioni cōsilium, auxiliū, ac fauorem præstantes in ducatis centum condemnauit applicandis si layci sint dimidia Dominis octo, si uero clerici ordinariorum fisco, dimidia Christi pauperibus. Ea autem quæ de

bonis ecclesiæ consumpta aut ablata reperientur in duplo restituenda esse decreuit.

De usuris. Rubrica.

Usurarios cogi ad librorum suorum editionem nisi impossibilitas excuset. Cap. j.

¶ In materia usurariæ prauitatis ter disputatum est, & multæ fuerunt per sacræ Teologiæ & canonum magistros discussæ, & subtiliter uentilatæ qõnes. Ex quibus firmatæ & in statutum redactæ sunt conclusiones quæ sequuntur.

¶ In primis nanque statuendo decreuit conuicto de usuris uél de contractibus emptionis & uenditionis, qui ex eo quod propter temporis dilationem carius uẽdatur usurarii nuncupantur, item eum quem notorium est usurarios inire cõtractus, semper quando contra eum super huiusmodi causis agitur teneri ad librorum suorum editionem, quos si exhibere pertinaciter recusauerit ꝓ cõuicto haberi uoluit: nisi eum excusaret impossibilitas edendi. Quam imposibilitatem probari uoluit aliter q̃ per propriũ iuramentũ.

Usurarius qui malitiose effecit, ne libri sui possent edi habetur pro conuicto. Cap. ij.

¶ Immo statuit ꝙ si usurarius deuenit ad hanc edendi imposibilitatem malitia propria, ut quia scribebat in cædulis, & postea lacerabat eas, uel quia lacerauit libros suos, stari debere iuramẽto repetentis usuras sup solutiõe illarum.

Usurarius quando cogatur edere libros. Cap. iij.

¶ Sed quia multi calumniosæ agunt contra aliquem de usuris, ut cogant eum ad librorum suorum editionem, statuit in causa usuraria nullum posse cogi edere libros suos nisi prius iudici saltem summarie constet, eum qui de usuris impetitur usurarium esse, uel habere aliquam ingentem usurarum præsumptionem contra se.

Libris

Libris usurariorum fides non adhibetur, nisi in eorum præiudiciũ. Cap. iiij.

¶ Libris autem eorum qui de usuris conuicti sunt nullam in ipsorum fauorem usurariorum fidem adhibendam esse declarauit, etiam si sint mercatores & habeant libros mercatorum more regulatos & ordinatos. Quam enim fidem habere possunt scripta eius quem constat nullis conscientiæ stimulis detineri.

Exceptio c. quia frustra quãdo opponi, et quãto tpe probari debeat. Cap. v.

¶ De excæptione autem c. quia frustra, quæ crebrius in iudiciis contra repetentes usuras opponitur ita declarando statuit eam posse opponi in quocunque iudicio tam ordinariorum quam delegatorum, & debere opponi ante litem cõtestatam, nisi post litem contestatam nouiter peruenisset ad ipsius rei notitiam. Quam quidem excæptionem probari debere infra decem dies utiles postquam admissa fuerit statuit, quo termino elapso talis excæptio nullum præstet impedimentum negocio principali.

Probata excæptione c. quia frustra nõ absoluit reus, sed iudex ex officio procedit et mandat deponi, ut hic. Cap. vj.

¶ Post probationem autem talis excæptionis, licet actorem excludendum esse declarauerit donec legitime satisfecerit, tamen ipsum reum non statim absolui uoluit, sed contra eum procedi debere ex officio iudicis statuit donec cõuincatur. Huncque conuictum cogi deponere apud camerarium curiæ episcopalis, quod per usurariam prauitatem extorsit. Deinde actorem expectari per tres menses, ut si interim restituat quas ipse ab aliis usuras extorsit depositum recipiat, alias eo qui præmittitur termino elapso uoluit usuras depositas esse in pauperum usus erogandas, adempta omni facultate actori eas ulterius repetendi.

Singulares testes & illi cum quibus vsuræ celebrate sunt, mulieres & prosenete admittunt ad probandum vsurariam prauitatem. Cap. vij.

¶ Ad couincendas quoque usurariorum malitias, qui tot palliis prauitatem suam inuoluunt, ut uix firma unquam super iis probatio haberi posit statuit ad probandum consuetudinem alicuius de celebrādis contractibus usurariis admitti posse testes singulares etiam eos a quibus usuras extorsisse, aut cum quibus usurarios cōtractus iniisse constiterit, dummodo renuncient commodo quod sibi exinde prouenire posset. Item & prosenetas & mulieres ac oēs testes qui a probando simoniacam labē non reiicerentur.

Probatio per vnum testem cum iuramento partis conuincit solitum foenerari. Cap. viij.

¶ Item & ad probandum aliquem recæpisse usuras ex mutuo iam soluto declarauit sufficere unum testem si sit legitime probatum illum esse consuetum mutuare pecunias suas sub usuris accedente iuramento ipsius partis.

Quando contractus iudicetur vsurarius ex modicitate præcij cum pacto de retro vendendo. Cap. ix.

¶ Item & cum longe lateque disputaretur illa quæstio. An modicitas precii cum pacto de retro uendendo faciat contractum dici usurarium inter uarias doctorum hinc inde adductas opiniones hanc sibi interpætationem assumpsit, & secundum illam statuit, ut si simus in eo qui solitus est fœnerari, & emerit rem cum tali pacto de retro uendendo, si minoritas precii est ultra quartam, ita ut si res ualebat quadringentis sit empta minoris trecentis contractus præsumatur in fraudem usurarum confectus. Sed in eo

qui

qui non est solitus fœnerari tunc uoluit contractum præsumi simulatum cum minoritas precii est ultra tertiam iusti precii, ut si fundus qui ualebat trecentis uēditus est minoris ducentis.i.pro centum & nonaginta apposito illo pacto de retrouendendo. Quem tamen ualorem attendēdum esse secundum tempus initi contractus, & secundum mediocritatem inter excessum & defectū uoluit. Ecce sextariolum terræ in eodem fundo ab aliquib. uēditur octo ab aliquibus .xii. minoritatem & defectū in precio, non a xii. nec rursus ab octo, sed a decē cōputari debere statuit.

Emens prædium, & statim locans cum pacto, vt post certum tempus redimatur pro eodem maiori ue precio est vsurarius. Cap. x.

De istis autem qui emunt fundum pro certo precio, & illum statim uenditori locant hac adiecta conditione, ut post certum tempus uenditor illum pro eodem maiori ue precio redimere teneatur ita declarauit, ut huiusmodi emptores usurarii iudicentur, cum ex contractus tenore appareat ipsos uoluisse interim uel excessum precii uel pensionem, de qua conuentum fuit lucrari.

Qui pro pecunijs depositis quidquā exigunt vsurarij sunt. Cap. xj.

Item & pernitiosam quamdam nōnullorum piorum locorum corruptelam abolere uolens, quorum administratores uiduarum, pupillorum, & aliorum quorumcumque hominum deposita accipiunt ad numerum, & ipsis deponentib. ad rationem quinque aut sex pro cētenario respondent. quo plerique exemplo ducti quasi licitū sit quod ab ecclesia toleratur & sic pecunias suas pro tali emolumento annuatim consequendo apud eadem loca deponunt. Declarauit omnia deposita talibus intentione & pacto facta esse usuraria & inpernitiem animarum a diabolo inuenta: & ideo præcepit omnibus Rectoribus. Abbatibus, Hospitalariis, & aliis quibuscumque locorum piorum rectoribus,

gubernatoribus quocumq; nomine censeantur, sub officii beneficii administrationumq; suarum priuationis pœna, ne similes deinceps contractus ineant, depositaq; talibus aut pactis aut intẽtionibus recipiant. Declarauitq; omnes tam masculos q̃ fœminas pro talibus depositis ultra sortem aliquid recipientes usurarios esse, & eosdem in utroq; foro ad usurarum sic acceptarum restitutionem teneri.

¶ Verumtamen si contingeret campsorem aut quemcumq; alium depositarium ex pecuniis penes se depositis uel prędia emere, uel alias negociari, & libere ac sponte lucri partem, ei qui deposuit donaret. id recte tuteq; accipi posse declarauit, dũmodo aliam fuisse deponẽtis causam cõstet.

Valet statutum quod dentur quinq; pro centenario positis in tenutam bonorum, nisi fiat in fraudem usurarum. Quomodo autem dicatur fraus fieri hic describitur. Cap. xij.

¶ Disputarunt & aliam questionem, an illa quinq; pro cẽtenario quę dantur a statuto Florentino missis in tenutã bonorum creditoris licite caperẽtur a creditore absq; aliquo usurarię labis uitio, interprętata est sinodus tale statutum ualere, & lucrũ quod ex tenuta hmõi percipitur in utroq; foro licitũ, explosa quorũdam superstigiosorũ opinione.

¶ Quod utiq; obtinere iudicauit, quando in usurarum fraudem nihil fieret. Alias si de fraude signis aut cõiecturis cõstare posset declarauit nullo suffragante statuti aut cõsuetudinis rigore, eum qui talia lucra accępit teneri in utroq; foro ad efficacem restitutionem perinde ac si nullum fuisset statutum.

¶ Fraus autem fiet si statim, idest ante finem unius mensis postquam debitor factus est debitor creditor debitore nõ contradicente huiusmodi tenutam adeptus est. Vel si apparuerit pecuniam qua quis debitorẽ se confessus est post adeptam tenutam fuisse numeratam.

¶ Item & si cã propter quas quis talem tenutam adeptus fuerit tempore adeptę possessionis erat iniusta, tenutariũ ad percæpti lucri restitutionem cogendum esse uoluit.

Quare

Quare non fuerunt omnia disputata decisa. Cap. xiij.

Multa quoq; alia in usurarum materia dubia proposita & disputata sunt, sed propter uarias magistrorum opiniones indecisa remansere.

De adulterijs & stupris. Rubrica.

Poena abducentis, aut cognoscentis meretricem alteri matrimonio copulatam. Cap. primum.

Et si iura etiam pontificia eius reatum nulla censura feriant, qui publicæ meretricis amplexibus inquinatur, uolens tamen hæc sancta Synodus matrimoniorum securitati consulere condẽnauit in ducatis quinq; auri pauperib. dimidia, accusatori pro reliquo applicandis quicumq; cognouerit meretricem extra lupanar, quam alteri matrimonio copulatam esse nouerit. Illum autem qui talem mulierem abduxerit, aut eam in lupanari uel extra turpis quæstus gratia tenuerit in ducatis centum, dimidia Dominis octo, quarta accusatori, reliqua Christi pauperibus applicandis condemnauit, uoluitq; nihilominus ipsum scelerati huius lucri aucupatorem si non destiterit excomunicari. Mulieri autem quæ talia uolens patitur mitrę dehonestationem, & perpetuum carceris exilium si iudici uisum fuerit indici uoluit.

Poena eorum qui alienas uxores penes se retinent. Cap. ij.

De iis autem qui alienas uxores penes se retinẽt adulterii culpam sub ancillaris seruitii nomine prætexentes ita statuit, ut si talis sit de qua merito sit adulterii suspitio, oneratаq; sit super hoc retinentis fama eo ipso in ducatis centum, dimidia Dominis Octo, quarta Christi pauperibus, quarta accusatori partibus applicandis, nõ suspectas autẽ tenere dũmodo mariti accedat assensus non prohibuit.

Grauiter plectuntur qui consanguineam, aut monialem etiam meretricem cognoscunt grauius qui monialem abducunt, aut in matrimonium accipiunt. Cap. iij.

¶ Idem statuit de cognoscentibus meretricem consanguineam uel monialem eius tamen pœnam ob sceleris immanitatē augendo qui huiusmodi moniales abduxerit tenuerit ue, eum excomunicatum intestabilemq; esse uoluit. priuatumq; omni feudo ac beneficio ecclesiastico, tradendumq; sæculari curiæ, ut legitimam tanti sceleris uindictam ultoribus flammis experiatur.

¶ Eum quoq; qui monialem sibi matrimonio copulauerit, aut pro concubina tenuerit eisdē pœnis subiacere uoluit.

De tenentibus moniales in domo: aut eas simpliciter cognoscentibus. Cap. iiij.

¶ Qui uero monialem professam licet non suspectam absq; ordinariorum licentia in domo tenuerit in ducatis.xxv. monasterio in quo professa erat applicādis condemnauit. De cognoscentibus autem simpliciter moniales seruari uoluit, quod habetur in titulo de Monialibus.

Poena cognoscentium consanguineā, aut pupillam. Cap. v.

¶ Sacrilegam & abominandam libidinem eorum qui naturæ fœdera rumpentes cum propriis matribus aut filiabus commisceri non uerentur compescere uolens hæc sancta sinodus statuit, ut siquidem clericus fuerit qui cum matre, aut filia rem carnaliter habuerit beneficiis eo ipso priuatus degradetur perpetuoq; in carceribus detrudatur ad pœnitentiam peragendam. Si autem laycus sit, aut sæcularis. Iudex illum iuxta legitimos tramites puniuit, aut punire

nire paratus est ei relinquatur. alias per ecclesiasticum Iudicē mulctetur & perpetuis uinculis coherceatur. Parem quoq; pœnam esse uoluit filię quæ commiscebitur patri, & matri quę commiscebitur filio, & socrui quæ cōmiscebitur genero. Simili quoq; pœna feriri uoluit patres & matres qui proprias filias publice prostituunt.

¶ Fratrem qui sorore carnaliter abusus fuerit, aut uxore fratris sui in ducatis centum pro tertia delatori, pro reliquo christi pauperibus applicandis si diues sit mulctari uoluit. alias fustigari uel alia corporali pœna affici.

¶ Simili pœna feriri uoluit tutorem qui pupillam stuprauerit, ampliusq; cogi ad eam dotandam.

Vitians virginē vel dotet vel in vxorem accipiat. Cap. vj.

¶ Quinimmo generaliter statuit, ut quicunq; uirginem stuprauerit cogatur uel accipere eam in uxorē, uel dotare dote conuenienti & ampliori quam exposceretur si nō esset stuprata. Quia stuprata difficilius maritū reperire potest. hoc Iudicis arbitrio declarari uoluit.

Acriter insurgit contra sodomitas & eos qui pueros prostituūt. Cap. vij.

¶ Crimen illud nephandum propter quod uenit ira Dei in filios diffidentiæ a Christi fidelibus auertere intendens, hæc sancta Synodus clericos huiusmodi infando crimine conuictos puniri uoluit, ut in titulo de uita & honestate clericoꝝ. in isto uolumine. Laycos autem infames intestabilesq; esse declarauit, ampliusq; in ducatis quingentis ꝑ dimidia Dominis Octo, pro sexta accusatori, pro reliquo Christi pauperibus applicandis. nisi alias meritis per sæcularē potestatem fuissent affecti suppliciis. Idemq; in omnibus obseruari uoluit contra eos qui pueros lucri uel alterius commodi causa prostituerint seu lenonis officium in eis corrumpendis exercuerint.

Contra parentes qui filias proprias prostituunt. Cap. viij.

¶ Sceleratum quoq; parētum & quorundam aucupium qui proprias filias lucri gratia prostituunt ita puniri uoluit. ut a tali scelere compescātur. Condemnauit igitur eos in ducatis uigintiquinq;, & si per annum in huiusmodi turpitudine publice perseuerauerint fustigari aut acriori ut Iudici uidebitur pœna plecti uoluit ob sæcularis iudicis negligentiam.

¶ Reliquas constitutiones ad titulum pertinentes require in titulo de uita & ho.cle.& in ti.de monialibus.

De foro competenti deq; appellationibus. Rubrica

¶ Causas in prima instantia ventilandas coram ordinarijs & remouet appellationem ab interlocutorijs. ¶ Cap. j.

¶ Quoniam ecclesiasticus ordo confunditur si sua cuiq; iurisdictio non seruetur antedicta sinodus sequendo uestigia Leoninæ constitutionis in Lateranensis concilii consessu habitæ statuit & ordinauit omnes causas spirituales ciuiles & mixtas, & ecclesiasticum forum quomodolibet concernentes, dummodo non sint de beneficiis reseruatis uel excedentibus ualorem florenorum.xxv.auri de Camera in prima instantia semper uentilari debere usq; ad diffinitiuam sententiam inclusiue in curiis ordinariorum suorum. nec posse per quascunq; appellationes ab interlocutoriis, uel futuris grauaminibus interpositas sub quocunq; quęsito colore remoueri, quas appellationes initendo præfatę constitutionis Lateranensis ordinationi: ut friuolas & nullas respui posse & debere uoluit: nisi esset talis interlocutio quæ diffinitiuæ uires contineret, uel quæ in diffinitiua reparari minime posset.

Vbi sint ventilandæ causæ in secunda & tertia instantia & coram quibus iudicibus. ¶ Cap. ij

In

¶ In secunda autem & tertia instantia nisi sint de beneficiis: ut dictum est reseruatis uel excedentibus ualorem floreno rum.xxiiii. uel nisi essent prophanæ excedentes summam florenorum ducentorum auri de camera tractari debeant in ciuitate Florentiæ uel coram Archiepiscopo & eius Vicario. Quando erit appellatum a sententiis suffraganeorũ: uel coram iudicibus a sede Apostolica delegatis in casibus ubi necessaria est Apostolicæ sedis commissio.

¶ Quos quidem iudices commissarios deputandos esse debere uoluit unum uel plures ex numero eorum, qui erunt descripti in rotulo, de quo inferius dicetur, & partes quę extra descriptos in præfato rotulo iudices impetrauerint puniri uoluit, ut inferius dicetur in alia constitutione.

Poena procurantium causas ventilari vel committi alibi q̃z coram iudicibus deputatis. Cap. iij.

¶ Eos igitur notarios, procuratores uel aduocatos qui cõtra pręmissa, causas in prima instãtia directe uel indirecte tractari per alium quam per ordinarium suum, & in secunda & in tertia instantia committi alicui iudici non descripto in rotulo prædicto uel qui aliter contra præmissa uel aliquid eorũ quicquam fecerint aut procurauerint eo ipso ingressu curię ordinariorũ suorum a quibus causam amouerunt priuatos esse uoluit, nisi celeriter idest intra octo dies causam ad locum debitum restitui cum effectu procurauerint de notariorum & procuratorum rotulo sine restitutionis spe abradendos.

Quid agendum sit quãdo ordinarius recusatur vt suspectus Cap. iiij.

¶ Sed ne tamen cogatur quis litigare coram iudice suspecto statuit, ut siquis recusaret primam causam suam in prima instantia coram ordinario suo agitare: cõpareat & alleget suspitionis causam. Tuncq; ut iuris est eligẽtur tres arbitri qui suspitionis causam intra quindecim dies terminẽt. Quibus elapsis si non fuerit diffinita suspitionis causa iudex ordinarius procedat in causa reiectis omnibus appellationib. & recusationibus.

¶ Hos autem arbitros eligi uoluit forte ex numero eorum qui erunt descripti in rotulo prædicto.

¶ Et si contingeret pronunciari per eosdem arbitros electos ordinarium esse merito suspectum uoluit extrahi quatuor ex iudicibus rotuli prędicti & ordinarium teneri uni eorū uel duobus si uidebitur causam committere, a quibus iudicibus si postea cōtingat appellari, uoluit seruari omnia, quæ seruari debent, quādo ab ipso ordinario appellatur.

Notarium non posse rogare acta vel procuratoris officium exercere nisi sit descriptus in rotulo. Cap. .v.

¶ Item statuit nullū notariū posse tractare causas aut scribere acta uel procuratoris officiū exercere quomodocunq; coram aliquo iudice ecclesiastico, siue ordinario, siue delegato, nisi sit de notariis aut ꝓcuratoribus deputatis in curia Floreñ aut Fesulana ordine & modo inferius describēdo.

Numerus notariorum qualis esse debeat, & quod non possint acta per alium scribere, Cap. vj.

¶ Statuit igitur & ordinauit numerum omnium notariorum deputandorum ad acta conscribenda non excedere numerum quattuordecim, quorum duodecim deputari posśint in curia Archiepiscopali, & duo in curia Fesulana, qui uniuersa iudicii acta per se originaliter non per alium scribere debeant, nisi aliquo legitimo impedimento uellent subrogare unum de illis qui sunt descripti in albo notariorum antedicto, alias si per alium aliter q̄ supra dictum est acta conscripserint eo ipso per mensem ab huiusmodi actibus conscribendis sint suspensi.

¶ Subnotarios autem habere possunt pro actibus exemplandis, & copiis exhibendis de licentia ordinariorum suorum quot uoluerint.

De sufficiētia notariorū & quales esse debeant qui assumuntur. Cap. vij.

Item

¶ Item quod notarii assumendi in tali numero debeant esse competentis literaturæ. ita ut sciant saltem grosso modo grammaticæ loqui ac intelligibiliter scribere, & alia quæ ad notarii ecclesiastici officium pertinent exercere.

¶ Et ideo decreuit nullum admitti nisi prius per sex menses saltem steterit snb disciplina alicuius periti notarii de illis qui sunt in antedicto.xiiii.notariorum albo descripti.

¶ Item nisi prius examinentur a collegio notariorum huiusmodi & reperiãtur idonei & per Archiepiscopum uel eius Vicarium approbentur cum consilio præsidentis rotæ iudicum qui pro tempore erit.si notarius deputandus erit de illis qui habent scribere acta in Archiepiscopatu Florentino alias approbari debeant per Reuerendum Episcopum Fesulanum cum consilio similiter præsidentis antedicti excæpta ista prima notariorum deputatione quam ad Reuereñ. Archiepm̃ Floreñ. & Epm̃ Fesulanum pro rata ita pertinere uoluit, ut non sit opus præcedere aliquod notariorum examen.

Ad quem pertineat notariorum depositio. Cap. viij.

¶ Depositionem autem & priuationem huiusmodi notariorum si quando exegerint demerita sua ad ipsos Archiepiscopum & Episcopum pro numero in curiis suis deputatorum pertinere uoluit.

Procuratoris officium nullus exercere potest, nisi sit deputatus per habentes auctoritatem. Cap. ix.

¶ Item & similiter ne uituperetur uinisterium Florentinæ curiæ ex procuratorum imperitia statuit nullum posse procuratoris officium exercere in causis uertentibus coram ecclesiasticis iudicibus nisi sint examinati & approbati:ut supra & descripti in albo ecclesiasticorum procuratorum, quæ deputatio fieri debeat per Archiepiscopum Floreñ. Episcopum Fesulanum & præsidentem rotæ, de personis idoneis & habentibus aliqualem iuris peritiam,& hoc ni-

si essent causæ breuiores in quibus sine strepitu & figura iudicii proceditur, quoniam tunc uoluit admitti quosq; ad officium hoc exercendum.

Procuratores non possunt acta conscribere. Cap. x.

¶ Hoc semper intellecto quod nullus exercens officium procuratoris posit se aliquatenus intromittere in actibus conscribendis, nec econuerso aliquis actuarius posit exercere officium procuratoris sub pœna abrasionis e rotulo in quo descriptus est.

Procurator cogitur defédere gratis miserabilem personam. Cap. xj.

¶ Et si contingeret miserabilem personam litigare uoluit q; iudex coram quo iudicium uertitur teneatur eligere unũ de procuratoribus descriptis & cõsignare illam causam defendendam, & quod procurator ita electus teneatur gratis officium suum impẽdere sub pœna priuationis & abrasionis de rotulo, nisi haberet aliam consimilem causam, quia tunc poterit se excusare si uolet, & Iudex tenebitur eligere alium non habentem similem causam.

Notarios actuarios esse extrahendos sorte in causis excedentibus summã librarum. L. excæptis criminalibus & feudalibus, & beneficialib. quas sibi Archiepiscopus reseruauit. Cap. xij.

¶ Item ad tollendas suspitiones in iudiciis, quæ non minus oriuntur contra notarios quam contra Iudices, statuit & ordinauit in omnibus causis non executiuis, excedentibus summam librarum quinquaginta, siue agatur coram ordinariis, siue agatur coram delegatis aut conseruatoribus, & aliis

aliis quocunque nomine censeantur notarios e cõmuni bursa extrahi debere hoc modo. Videlicet. ut si causa sit corã ordinario iure ordinario, extrahatur notarius de bursa notariorum curię illius ordinarii. Si autem iure delegationis coram ipso uel coram alio extrahatur notarius de bursa cõmuni omnium notariorum, quæ bursæ retineantur & in eis retinendis obseruetur consuetudo hactenus in archiepiscopali curia obseruata, & si contingeret quemquã Iudicem sine notario taliter extracto procedere in causa uoluit iudicium ita agitatum esse nullum, & notarium cõtra prę missa scribentem censeri eo ipso esse abrasum de albo aliorum notariorum, & a Reuerẽdissimo Archiepiscopo etiã grauius, ut sibi uidebitur puniendum, etiam si sit de notariis non descriptis. Hæc tamen omnia intelligi uoluit, dummodo non sint causæ criminales uel feudales archiepiscopatus Florentiæ uel beneficiales ratione collationis uel institutionis ab Archiepiscopo Florentino factarum, quoniam omnes præmissas causas, quando in præfati Archiepiscopi curia iure ordinario uentilabuntur præfatus Archiepiscopus sibi reseruauit ad libitum suum distribuendas inter notarios.

Quæ sint illa de quibus non possunt esse rogati alij q̃ notarij in rotulo descripti. Cap. xiij.

Item statuit nullum notarium posse rogare contractus rerum ecclesiasticarum, aut qualitercunque ad ecclesiasticum forum pertinentium, ut decretorum interpositiones, beneficiorum renunciationes, uel ad renunciandum procurationes, sponsaliorum dissolutiones, & similia. Nisi sint descripti in numero actuariorum substitutorum, uel procuratorum curię Florẽtinę & Fesulanæ. Scripturas autem super præmissis ab aliis quam ab antedictis notariis factas: scriptas, & rogatas nullam in ecclesiasticis iudiciis fidem facere statuit & ordinauit, nisi prædicti contractus essent rogandi extra ciuitatem Florentiæ. quia tunc rogatos per alios fidem facere uoluit.

De rotulo iudicum delegatorum. Rubrica.

Ut iudices describendi in rotulo sint doctores, & in dignitate constituti. excipit tamen quosdam. Cap. j.

¶ Quoniam quotidiana nos docet experientia ob delegatorum iudicum imperitiam multas partibus iniustitias fieri: & multotiens ecclesiasticæ iurisdictionis ministros uituperari, & scandali occasionem nasci apud sæculares presertim homines ex tanta iudicum socordia statuit & ordinauit perpetuis futuris temporibus esse & fieri debere Vnũ Rotulum hominum habentium tamen qualitates, quas in Iudicibus delegatis iura requirunt, extra quod collegiũ Iudex a partib. nullatenus impetrari possit in ciuitatibus Florentiæ aut Fesularum, aut in earum Diocæsibus.

¶ In uno quidem rotulo eo ipso describi & pro descriptis haberi uoluit. Reuereñ. Archiepm̃ Florentinum, aut eius pro tempore Vicarium. Ep̃m Fesularum eius pro tempore Vicarium, necnon Reuerendos Abbates generales cuiusq; ordinis quos in ciuitatibus aut Diocæsibus prædictis commorari contingeret Abbatem Abbatiæ Florentinæ, etiam si doctorati non fuerint.

¶ Item & omnes canonicos cathedralis ecclesiæ Florentinæ: & Priorem collegiatæ ecclesiæ sancti Laurentii, qui in iure canonico uel ciuili doctorati fuerint in rigoroso examine alias non. Nec non & cæteros uiros practicos & doctos quos ista prima Rotuli formatione describendos esse iudicauerit præfatus. Reuerendissimus Archiepiscopus, aut eius Vicarius, dummodo habeant qualitates a iure requisitas.

¶ Constituto autem & ordinato huiusmodi rotulo semel statuit & ordinauit, ut dictum est nullum admitti posse qui non habeat doctoratus gradum dignitates uel doctrinam de quibus supra.

Electio deputandorum in rotulo ad quem pertineat. Cap. ij

Electionem

¶ Electionem autem deputandorum in hoc rotulo post hãc primam uicem uoluit spectare & pertinere ad personas di cto rotulo descriptas. confirmationem uero ad Archiepm Florentinum excæpta electione eorum qui habent dignitates prænotatas, aut qui sunt canonici præfatæ ecclesiæ Florentinæ altero iure rigoroso examine doctorati, quia uoluit nullo requisito consensu Archiepm posse & debere illos in præfatorum iudicum rotulo describi facere.

Puniuntur qui causas in Rotulo nõ descriptis committi procurauerint. Cap. iij.

¶ Omnes autem causarum commisŝiones fieri procurantes quoquo modo in ciuitate Florentiæ, aut Fesularum uel earum Diocæsibus iudicibus. Qui in huiusmodi rotulo non fuerint descripti eo ipso pœnis, de quibus supra dictum est subiacere uoluit, postquam præsentes constitutiones a Sanctisŝimo D.N. Papa confirmitæ fuerint.

Quæ causæ pertineant ad forum ecclesiasticum. Cap. iiij.

¶ Ad ecclesiasticum uero forum pertinere declarauit omnes causas clericorum & religiosarum personarum, societatũ, hospitalariorum, heremitarum, & aliorum locorum piorum, quomodocumq; in iudicio ipsos comparere contingat agendo siue defendendo, siue etiam testificando, condemnando in libris decem ordinariorum fisco adiiciendis oẽs clericos & religiosas personas quæ uel agendo, uel excipiendo, uel testificando, uel aliter quomodocumq; sęculari sese foro subiecerint sineordina riorũ suorum licentia.

Vasallus clericus potest priuari feudo a layco, nõ tamen in persona aut alijs bonis molestari. Cap. v.

¶ De clericis tamen laycorum uasallis ratione feudi quod a laycis tenent ita iudicari posse declarauit, ut .s. feudo pri-

uari posſint, & in feudalibus bonis contra eos fieri executio. In perſona autem aut eccleſiaſticis bonis nullatenus diſtringi poſſe aut iudicari.

Enumerat quaſdam ſpecies cauſaruꝫ eccleſiaſticarum. Cap. vj.

¶ Cãs quoqꝫ uſurarum ſimulatorum contractuũ uſurariam prauitatem quomodolibet ſapientium, decimarum, matrimoniorum, beneficioꝝ. hęreſis, ſimonię, ſacrilegii, Iuris patronatus, & omnes alias cauſas quę iure uel conſuetudine eccleſiaſticæ iudicari ſolent in eccleſiaſtico tantum foro diſcuti ac iudicari ſtatuit. oẽſqꝫ proceſſus ac ſentẽtias ſuper pręmiſsis coram ſęcularibus iudicibus agitatos aut latas eſſe nullius roboris aut momenti, nec quidem indicium facientes ad iudicium eccleſiaſticum, niſi inpræmiſſis acceſſerit ordinariorum licentia.

Enumerat cauſas mixti fori, in quib⁹ dicit locuꝫ eſſe præuentioni. Cap. vij.

¶ In cauſis autem extra pręmiſſa pietatem concernentibus, ut reprimere diuites ne carius debito uictualia uẽdant. ne aromatarii res adulteratas, ut fartores. Lanii, piſtores, & huiuſmdoi habeant menſuras & pondera iuſta.

¶ Cauſæ dotis uiduarum, pupillorum, & aliarum miſerabilium perſonarum. coactio laycorum ad ſatisfaciendum legatis piis, punire periuros, adulteros, ſtupratores uirginũ, ſodomitas, ſacrilegos, incęſtuoſos, concubinarios, uiolatores pacis effractores eccleſiarum, blaſphematores Dei & ſãctorum, uendentes, aut laborantes diebus feſtiuis, aut feſta quõlibet inhonorantes, locantes domos publicis uſurariis. piratas ſeu curſarios cum ſuis fautoribus ſpoliantes chriſtianos qui naufragium patiuntur, publicos latrones: deferentes arma, ferrum, lignamina, & merces uetitas ad ſarracenos, & al.a crimina quæ mixti fori iudicari ſolent, uoluit locum eſſe præuentioni, ita ut ſufficienter punitus in foro eccleſiaſtico in ſæculari nullatenus puniri poſsit & econtra.

Coniugati nõ gaudent priuilegio clericali nisi in habitu & tonsura incedant in non coniugatis seruatur.c. si iudex. Cap. viij.

Ad tollendas tamen fraudes nonnullorum qui sub clericali pallio sese ubilibet protegere uolunt & quandoq; in fraudem creditorum promoueri procurãt sçcularis tantũ iudicii declinandi causa declarauit clericos coniugatos in nullo gaudere priuilegio fori aut canonis nisi clericalem habitum & tonsuram gestauerint. Eum autem gestare clericalia insignia dici debere iudicauit, qui per duos mẽses ante delictum perpetratum, uel iudicium motum portauit biretum tonsuram more aliorũ clericorum Floreñ.prouinciæ. Quod in cõiugatis obtinet, in aliis uero seruandã esse uoluit dispositionem.c.si iudex. de sentẽ. exco. in.vi.

Fratres de tertio ordine corrigiatæ & mantellatæ extra cõgregationes viuentes, vt layci reputãtur. Cap.ix.

Quantum autẽ ad mantellatas corrigiatas & fratres de tertio ordine & similes personas attinet statuit & ordinauit sequendo statuta Lateraneñ. concilii in undecima sessione nuper facta eos posse cõueniri coram laycis iudicibus, & ab eisdem iudicari qñ in propriis domibus sine collegio habitant, secus autẽ qñ simul in congregatione habitarẽt. Nec non & eiusdem concilii uestigiis inhærendo statuit & ordinauit eorundẽ fratrũ de tertio ordine mantellatarum corrigiatarum, & similium in propriis domibus habitantiũ personas, quo ad sacramenta recipienda & iura parrochialia omnia, ut sæculares iudicari & pro sæcularibus haberi debere, sicq; teneri a parrochianis ꝓpriis extremã unctionem Eucharistiã in pascate cçteraq; ecclesiastica sacramẽta recipere, ipsosq; ecclesiarũ rectores ab ecclesiis apud quas sepulturam elegerint consuetã funeraliũ partẽ exigere, non obstantibus consuetudinibus quibuscunq; hactenus in contrarium obseruatis.

Quid de illis qui lite contra eos mota ordinantur, vel professiones emittunt. Cap. x.

Quo ad illos autem qui iudicii sæcularis declinandi gratia ordines assumunt aut professionem emittunt, siquidē id iam lite contra eos mota faciunt nullatenus prodesse declarauit quo minus ab eo iudice coram quo iudicium incœptum est ciuiliter iudicentur. Si autem ante motam litem ad clericales fuerint ordines promoti sæcularem effugere statuit potestatem.

Quinimmo & criminaliter iudicari posse declarauit quando accæpti ordinis uel emissæ professionis tempore carceri addictus erat.

Clerici artem exercentes quando sub sint iudicibus artis. Cap. xj.

De clericis quoq; qui sæcularibus negociationibus & artificiis intendunt societatem, etiam cum laycis plerumq; ineundo ita decreuit, ut si sint in minoribus tantum ordinibus constituti non incedentes in habitu & tonsura possint ciuiliter a rectoribus & iudicibus artis quam exercent secundum illius artis statuta (nisi per ordinarium fuerit præuenta iurisdictio) iudicari. Si uero in sacris a suo tantum ordinario. uoluit tamen omnes scripturas, testes, consuetudines, instrumenta, quę alias si causa agitaretur in foro sæculari fidem facerent quo ad negocium artis ratione cuius conuenitur. similiter allegari posse & fidem facere in iudicio ecclesiastico.

Quādo mercator effectus est clericus contra euz admittuntur omnes probationes quæ admitterentur in foro sæculari. Cap. xij.

Quod utiq; generaliter obtinere uoluit quandocumq; in foro ecclesiastico est contentio de iis quæ gesta sunt a personis

sonis quæ tempore natæ obligationis suberant alicui foro in quo leuiores erant probationes, ut.s.eædem probationes in foro nostro parem uim eamdēq; habeant efficaciā. Vt si contingat mercatorem effici clericum uel clericum mercatori succedere. In iis enim super quibus ratione huiusmodi mercaturæ conueniet uel cōuenietur clericus scriptis ac libris eorundem eam adhiberi fidem uoluit, quę & in mercatorum foro adhiberi solet.

De causarum auocationibus & inhibitionibus Rubrica.

Inhibitio concedenda pro omni causa ecclesiastica. Cap. j.

Quoniam ecclesiasticus ordo confunditur si sua cuiq; iurisdictio non seruetur, declarauit iudicem ecclesiasticum posse & debere cum primū requisitus fuerit omnes causas ecclesiasticas & spirituales quomodocunq; incœptas coram iudice sęculari siue id principaliter, siue per accidens ad ecclesiasticum forum reuocare inhibendo sub pœnis & censuris ut moris est.

Prohibet inhibitiones fieri in fraudē. Et vult prius iudices informari per signa & coniecturas, & postea inhibere Cap. ij.

Monuit tamen ecclesiasticos iudices, ut sint diligentes & prospiciant nequid fraudis in huiusmodi auocationibus & inhibitionibus committatur. multi.n.ut sæcularis iudicii in cœpti censuram deuitent quæsito usurarum colore, ut rem in longum protrahant ad ecclesiasticam confugiūt iurisdictionē. præcepit ergo omnib. iudicib. ecclesiasticis sub pœna periurii ne statim sæcularibus iudicibus coram quibus lis pēdet inhibeant cum petuntur, sed prius citēt partē & capiant summariā informationem uel per instrumenta uel per testes uel per alias coniecturas etiam extrā-

iudicialiter causam illam pertinere ad ecclesiasticam iurisdictionem, & postea in hibeant. quam inhibitionē postea simpliciter dari absq; ulla termini prefixione uoluit cessantibus antiquis constitutionibus, quæ antea inhibitiones huiusmodi certis temporum angustiis concludebant.

Quid agendū sit quando laycus cedit iura clerico contra laycum pulchra distinctione respondet. Et quid quando clericus layco iura sua cedit. Cap. iij.

¶ Præfata quoq; sinodus explicando dubia quędam in huiusmodi causarum auocationibus quotidie nascentia statuit & declarauit, ut infra.
In primis cum quæreretur quid agendum sit quando laycus contra laycū cedit iura & actiones clerico uel alteri personę religiosæ rem hac distinctione firmauit, quod si tempore cesſionis lis iam erat coram sæculari iudice incœpta ibi omnino terminari debeat, nulloq; cesſionarii prętextu ab eo ualeat auocari. Et si ante inchoatum iudicium cesſionem fieri cōtingat, aut subest aliqua iusta cedendi causa, ut quia rōne debiti exsoluendi uel alia causa fraudis præsumptione uerisimiliter excludente (quod in iudicis arbitrium referri uoluit) & tunc placuit causam auocari posse alias non. Sed omnem cesſionem aliter factam ut fraudulētam nullius roboris esse declarauit. clericumq; huiusmodi in fraudem factis cesſionibus cōsentientem in libris decem condemnauit.

¶ Eamdem quoq; constitutionem obtinere uoluit aduersus clericos & religiosas personas quę ut ecclesiasticum forum declinarent iura sua & actiones layco concesserint.

Quādo clericus nominat᷑ vt defensor auocat causam a iudicio sæculari ante litem cōtestatā. Si vt dn̄s & possessor indistincte auocat. Si vt domin⁹ directꝰ tantū distinguit᷑ vt ĩ litera. Cap. iiij.

Et

¶ Et cum quereretur quando clericus nominatus a reo in iudicio sęculari posset auocare causam ad iudicem ecclesiasticum rem distinguendo firmauit. Et in statutum redegit.

¶ Aut.n.nominat clericum ut defensorem, aut nominat ut dominum & possessorem si ut defensorem, uerbi gratia in causa euictionis. tunc si sumus ante litem contestatam uel quasi, clericus auocabit causam ad forum ecclesiasticum si post litem contestatam secus.

¶ Si ut dominum & possessorem omni casu cognitio spectabit ad iudicem ecclesiasticum, & causa auocabitur a sæculari cum inhibitione in forma cum iura non permittant laycos de clericorum rebus iudicare.

¶ Sed si nominetur clericus in dominum tantum, legitima apud alium possesione remanente, ut quando esset laycus emphiteota uel usufructarius, & clericus esset dominus directus, siquidem agitur simpliciter ad fructus consequendos. & tunc posidenti nullatenus proderit nominatio, sed causa omnino terminari debeat coram sæculari iudice, sed si actum fuerit rei uendicatione uel etiam ut habeatur possesio rei, uel per tenutam, uel per quodcunq; aliud remedium extra casus antedictos poterit causa ad ecclesiasticum iudicem auocari secundum cõsuetudinem in Florentina curia hactenus obseruatam, nã licet hoc secundo casu uideatur agi contra iura layci quęrendo ab eo possesionem quam habet amoueri. tamen maxime interest clerici non mutare possessorem in rebus quæ ad eum iure directo pertinent, ne in euentum caducitatis duriores inueniat detentores. Item cum huiusmodi possesiones dominii ad se partem trahant iniquum est eas sine ecclesiastica auctoritate cuiquam adiudicari.

An quando clericus comparet in iudicio vt tertius possessor, causa auocetur a iudice sæculari. ¶ Cap. v.

¶ Et cum quæreretur quid dicendum esset quãdo causa possesionis agitatur contra laycum in suo foro, & clericus cõparet ut tertius possess. an posit causam ad ecclesiasticum iudiciũ trahere ita statuit. Vt si poss. clerici habet causam a reo conuento directe uel indirecte, & id post motum iudiciũ, uel etiam ante motum iudiciũ quo tpe sperabatur

litem moueri, ut quia intra duos menses ante motum iudicium, tunc causa agitetur & decidatur coram iudice layco. nisi clericus ostenderit ante motũ iudicium rem a layco ex iustis & rationabilibus causis habuisse.

¶ Si uero possessionis allegatæ a clerico causa non dependeat a reo directe nec indirecte, sed ab alio uel etiam a reo extra casus præmissos causam auocari posse decreuit.

Inhibitio debet fieri iudici sæculari sine præiudicio processus, quando petitur post litem contestatã. Cap. vj

¶ In omni tamen casu inhibitionis concedendæ per ecclesiasticum iudicem ad tollendas improborum calumnias, qui quandoq; circa periodum litis petunt inhiberi cum periculo instãtiæ quę perit, declarauit omnes inhibitiões quę de cætero fient iudici sæculari post litẽ contestatã uel quasi, fieri debere sine pręiudicio processus secundum practicam hucusq; a multis obseruatã. cuius inhibitiõis effectus erit, ut si ex deductis postea in cã uideretur iudici ecclesiastico secundum iuris dispositionem causam primo iudici remittendã pronũciatio interim facta cõualescet perinde ac si nulla emanasset inhibitio etiam non obstante quacumq; appellatione a parte interposita.

Inhibitio fit sine præiudicio legitimæ executionis quando competebat executio. Cap. vij.

¶ Sed si iam uirtute sentẽtiarum cõpetebat executio in curia sæculari declarauit & uoluit inhibitionem non esse cõcedẽdam nisi sine præiudicio legitimæ excutionis. Quam deinde executionem nullatenus reuocari posse uoluit donec principalis causa fuerit per ecclesiasticum iudicem terminata. ita ut cum ipsa diffinitiua sententia executionem factam, uel infirmet si uiderit auocantem fouere iustitiã, uel confirmet si econtra.

Ut fiat depositum quando tacti in foro sæculari petunt causam auocari ad iudicem ecclesiasticum. Cap. viij.

¶ Et quia contingit in ciuitate Florentiæ ratione certorum contractuum maxime in curia mercantiæ incipi ab executione per uiam tactus, & quandoq; eo modo tacti confugiunt ad ecclesiasticum iudicem dicentes contractus uel obligationem ratione cuius tacti sunt usuraria prauitate laborare, statuit & ordinauit, ut taliter tacti non prius obtineant inhibitionem ab ecclesiastico iudicio quam fecerint reale depositum de summa petita apud Camerarium Archiepiscopalis curiæ seu saltem dederint idoneum fideiussorem in forma depositi ad declaratione͂ Dn͂i Vicarii. Quod depositum camerarius uel fideiussor teneatur statim relaxare parti tractæ cum primum pronunciatum erit ipsam fouere iustitiam non obstante quacumq; appellatione quam quo ad impediendam prędicti depositi relaxationem nullas uires habere decreuit. Et similiter si pronunciaretur in fauorem eius qui traxit causam & deposuit relaxetur ei tale depositum, nec possit ulterius in executione molestari donec causa fuerit legitime terminata.

De iudicijs ꝛ modo procedendi in causis. Rubrica.

In omnibus causis summariæ procedendum esse. Cap. primum.

¶ Cordi maxime fuit huic sacro conuentui lites minuere, earumq; dispendia pro pauperum litigatorum utilitate qua͂tum potuit resecare. Quoniam experimento compertum est quamplures pauperes, quinetiam & diuites, dum diuturnas & pene immortales litigandi molestias abhorrent iustitiæ complementum assequi nequiuisse. Quo circa statuit & ordinauit(innitendo speciali indulto nuper a Sanctissimo.D.N.Leone.X.Pont.Max.Reuerendissimo.D. Iulio.S.R.E. Cardinali & Viceca͂cellario dignissimo.nec

non Archiepiscopo Florentino cōcesso) omnes causas tam ciuiles quam criminales, ecclesiasticas quam prophanas: & mixtas quomodolibet quacūq; auctoritate coram ecclesiasticis iudicibus uentilandas in omni sua instantia summarias esse, ac in eis summariæ simpliciter & de plano sine strepitu & figura iudicii procedi debere, excæpto tamen ordine inferius declarando.

¶ In causis igitur excedentibus summam librarum quinquaginta non habentibus executionem paratam uoluit hoc ordine procedi.

Incipit modus procedendi in causis maioribus secundum tenorem istarum constitutionum Cap. ij.

¶ In primis uolens contra aliquem experiri porrigat libellū seu summariam petitionem notario causæ, qui extrahetur e bursa secundum modum in præcedentibus dictum, & missa copia libelli citetur pars ad respondendū libello & iurandum de calūnia intra tres dies, quorū unū pro primo &c. Asignādo sibi illum p ultimo peremptorio, alias ad primā ad uidendum se excōicari. & ita si sit cōtumax excōicetur, nec audiatur nisi refectis expensis, & nihilominus ipse actor iuret decalumnia, & petat sibi terminum ad ponendū & articulandum, & si in contumaciam partis aduersæ probauerit de iure suo obtineat sententiam diffinitiuam super causa principali, nec etiam tunc appellando audiatur aduersarius, nisi refectis omnibus expensis litis meruerit absolutionis beneficium obtinere.

¶ Et si reus comparuerit in termino, & proposuerit aliquas excæptiones declinatorias aut dilatorias, aut quascumq; alias quæ ante litis contestationem proponi solent & debent, detur terminus actori ad tertiam ad replicandum.

¶ Deinde detur utriq; parti terminus .x. dierū utiliū ad probandum incumbentia circa dictas excæptiones & replicationes.

¶ Eo autem termino elapso super dictis excæptionibus & replicationibus pars nullatenus audiatur, sed partes teneantur intra tres dies dare processum iudici, qui postea intra sex dies utiles teneatur super excæptionibus pronunciare:

&

& si fuerint tales exceptiones, quæ altiorem requirant in daginem, si uidebitur possit in fine litis reseruare, & etiã iudice aliter super dictis exceptionibus non pronunciante censeãtur reseruatę in fine litis & omni casu quo iudex ad ulteriora processerit intelligatur esse lis contestata.

¶ Deinde assignetur terminus actori ad ponendum & articulandum ad octauam.

¶ Quibus exhibitis citetur aduersarius ad primam ad respõdendum positionibus si fuerit in ciuitate: ad tertiam si fuerit in Diocæsi uel Prouincia. ita tamen ut quando est absens a ciuitate ultra tria miliaria tẽpore quo citatur ad respondendum possit respondere per procuratorem, qui habeat auctoritatem iurandi in animam principalis sui. Sin autem tam actor quam reus fuerint contumaces in respondendo positionibus possit & debeat iudex parte instante pronunciare eas pro confessatis.

¶ Deinde actori assignentur tres dilationes ad probandum: primam decem, secundam octo, tertiam sex dierum si petitæ fuerint. intelligendo semper quod si accideret ultimã diem termini esse feriatam illa dies & omnes aliæ similiter feriatæ non connumerentur, sed prima dies quæ erit iuridica censeatur esse ultima dies termini.

¶ Et si procurator actoris in ultima die unius termini cessauerit petere aliam dilationem sit ipso facto exclusus a petitione dilationum sibi specialiter competentium.

¶ Et si contigerit testes produci intra dictos terminos assignetur terminus ad dandum interrogatoria ab hodie & cras (ut moris est) nisi essent testes affuturi, quia iudex tũc poterit terminum abbreuiare ut sibi placuerit. Qui testes examinari debeant usq; ad terminum datum ad dicendũ contra iura producta inclusiue, & notarius in processu de examinatione testium mẽtionem faciat & in actis redigat tempus examinationis prædictæ.

¶ His autem dilationum prædictarum temporibus elapsis assignetur terminus trium dierũ ad producẽdum omnia.

Termini qui conceduntur actori, conceduntur etiã postea reo. Cap. iij.

¶ Et successiue postea detur terminus sex dierum ad dicendum contra iura producta, In quo termino si reus excæ-

ptiones & articulos dederit dentur sibi omnes dilationes ad probandum producendum, & dicendum contra iura producta, quæ actori conceduntur per præsentem constitutionem. Quibus elapsis si per aliquam partem petitum fuerit detur terminus communis utriq; parti uiginti dierum utilium ad probãdum & probatum habendum hinc inde incumbentia per omne genus probationis.

Post conclusum in causa datur dilatio ad reprobandum testes, sed prius præstito iuramento calumniæ ab eo qui reprobare intendit. Cap. iiij.

¶ Quo termino elapso censeatur conclusum in causa, nec audiatur aliquo modo pars uolens aliquid producere uel allegare, excæpta reprobatione testium quia si aliqua partium uel ambę uellent dicere contra testes ad ambarũ uel unius petitionem opponendo crimina & defectus contra eos, debet assignari terminus perẽptorius duodecim dierum utilium ad reprobandum & reprobatum habẽdum, & opponendum, ac probandum, & probatum habẽdum quicquid uoluerint contra dictos testes, faciendo etiam intra dictum tempus deposuisse omnes testes si quos contra præmissos examinare uellent.

¶ Sed tamen hoc ultimo casu noluit partem admitti ad testium reprobationem nisi prius pręstito iuramento a reprobante quod hoc non facit animo calumniandi, & si intra dictum terminum non probetur quod contra testes opponebatur uoluit opponentem condemnari in libris decem Archiepiscopali curiæ applicandis.

Præfigitur instantia causæ. Cap. v.

¶ A die autem conclusionis in causa procuratores partium, uel saltẽ ille qui petierit causam expediri teneatur intra x. dies dare processum integrum Domino Vicario. Qui a die exhibitionis registri, de quo notarius teneatur mentionem facere in actis intra. xx. dies utiles teneatur diffinitiuam proferre sententiam in causa, ita quod terminus ipse intelligatur pręfixus instantiæ Iudici. & parti & ipso iure intel-

re intelligatur instantia deserta, nec possit aliquam sententiam ferre nisi ab obseruatione iudicii cum expensarum condemnatione, quam tamen proferre teneatur ad instantiam cuiuslibet partis.

Puniuntur iudices notarij & procuratores, quorum culpa instantia peribit. Cap. vj.

¶ Iudex autem qui infra dictum tempus si acta ut præmittitur exhibita fuerint parte instante sententiam diffinitiuam proferre neglexerit incurrat periurii pœnam, teneaturque partibus ad interesse. procurator quoque qui fuerit negligens, & in curia sua instantiam labi permiserit comdemnetur parti ad interesse. Simili quoque pœna feriatur notarius, qui satisfacto prius sibi de mercede sua acta exhibere neglexerit intra tempus præfatum, uidelicet infra .x. dies post habitam mercedem, prædictũ tamen tempus .xx. dierum utilium datum iudici ad pronunciandum uoluit per ipsum ex causa posse ad alios .xii. dies utiles prorogari, ita quod infra illos semper possit, ut præmittitur diffinitiuam proferre sententiam adempta omni facultate ulterius prorogandi.

Quando testes examinandi sunt in longinquis partibus iudex declarare potest tẽpora nõ currere. Cap. vij.

¶ In causis tamen ubi examinãdi essent testes in longinquis partibus constituti, poterit iudex si iudicauerit huiusmodi testium dicta tam paruo tempore haberi non posse prorogare terminum pro testium dictis habendis, pro itineris & regionis distantia, declarando interim tempora prefixa non currere. Quorum terminorum dilationes ad euitandas partium calumnias uoluit esse in mero iudicis arbitrio, ita quod nullus ab eorum uel denegatione uel concessione appellare possit. intelligendo tamen quod ista facultas prorogationis tantum competat iudici, quando testes sunt remoti ultra quinquaginta miliaria a ciuitate Florentiæ.

Ponitur modus procedendi in causis minoribus. i. a quinquaginta libris infra. Cap. viij.

¶ Et hunc quidem ordinem, ut præmissum est obseruari uoluit in omnibus causis antedictis. Sed in causis a quinquaginta libris infra uoluit procedi debere per uiam monitorii iuxta stilum consuetum. Et in termino si reus comparuerit & negauerit monitorium, habeat actor terminum decem dierum utilium ad probandum, infra quem terminum posit si uelit dare articulos, producere testes & instrumenta. postea autem habeat reus alios decem dies ad dicendum contra iura producta, & dandum exceptiones, articulos, ad producendum testes & omnia alia quæ duxerit ad causam facere.

¶ Deinde detur terminus sex dierum utilium utrique parti ad probandum & probatum habendum per omne genus probationis, & idem obseruetur in causis decimarum ac sequestris quę fierent uirtute iurium exequibilium quæ non possunt reuocari. Aliæ autem sequestrationes quæ non procederent a iure alias exequibili reuocari possunt ad petitionem partis & deinde in eis procedatur, prout in causis monitorii iuxta ordinem prætaxatum.

¶ Quo termino elapso Dñs iudex mandet sibi acta exhiberi, quæ quidem acta partes teneantur exibere infra octo dies. & a die exhibitionis infra xii. dies utiles iudex teneatur pronunciare monitorium esse confirmandum uel infirmandum & partem excomunicare uel a petitis absoluere ut sibi uidebitur.

In causis habentibus executionem paratam proceditur per viam monitorii. Et duæ tantum exceptiones admittuntur. Cap. ix.

¶ In causis autem iurium habẽtium executionem paratam, etiam procedatur similiter per uiam monitorii, & tunc admittantur tantum duę exceptiones solutionis. s. & nullitatis

tis quando opponitur excæptio solutionis tantum detur terminus decem dierum ad probandum eam, & etiam si iudici uidebitur & pars petat detur alia dilatio octo dierum quibus elapsis si actor petierit habeat terminũ trium dierum ad dicendũ contra iura producta. & postea etiam detur alius terminus comunis utriq; parti ad producendum allegandum &c. Quibus elapsis terminis nullatenus audiatur aliqua partium, sed notarius teneatur exhibere acta Iudici infra tempus, de quo supra satisfacto sibi prius de competenti mercede, ut supra, qui iudex similiter etiam teneatur iudicare, ut supra.

¶ Sed si reus opposuerit excæptionẽ nullitatis, ut quia dixerit contractum esse usurarium, & simulatum habeat reus opponens terminum duorum dierum ad informãdum Iudicem summarie qualitercũq; per coniecturas & signa aliter quam per proprium iuramentum. de simulatione aut usuris dicti contractus, & si iudex uiderit esse aliquam uerisimilem prę sumptionem ea quę opponuntur per reum probari posse, resoluat monitorium, & mandet procedi ordinarie secundum ordinem traditum supra in causis excedentibus ualorem librarum quinquaginta.

¶ Quod utiq; obtinet quando instrumentum esset de summis contentis in dicto statuto, idest excedentibus summam librarum quinquaginta alias procedendum est, pro ut proceditur supra in causis minoribus.

Practica obseruanda quando agitur virtute obligationis in forma cameræ. Cap. x.

¶ Et hęc quæ supra diximus obtineant in omni instrumento executiuo sub quibuscunq; uerbis modis & formis cõcæpto, & etiam in quibuscunq; instrumentis & iuribus: & aliis iuxta formã statutorũ comunis Floreñ executionẽ paratã habẽtibus. Excæpto si sit obligatio in forma camerę, quia tũc si reus opposuerit solutionẽ uoluit seruari modũ primo loco dictũ. Si uero opposuerit excæptionem nullitatis, tunc si actor est paratus dare idoneum fideiussorem iudicis arbitrio declarãdũ de stãdo iuri & iudicatũ soluen

do reus nullatenus audiatur, nisi prius contenta in instru mento adimpleuerit Sed si actor tenuerit, ut supra fideiussorem dare si talis exceptio nullitatis fuerit opposita teneatur reus infra duos dies, ut dictū est, informare iudicem & petere absolutionem a iuramēto, qui iudex si uiderit ut dictum est uerisimiles ꝑ reo pręsumptiones absoluet & mandabit ut supra procedi, uel eum omnino reiiciet.

¶ Et hęc dūmodo ille qui est obligatus sit pręsens in Diocęsi uel ciuitate, quia Sinodus ordinauit illum nō excommunicari nisi citatum, ad euitandas iniurias que inferuntur quottidie multis, qui cum post talem obligationē soluerint, tamen excōmunicātur. quando aūt erunt absentes a dictis locis seruetur practica consueta.

Ne quando summa maior debetur petat minor in fraudem cōstitutionis, quæ vult notarios extrahi ė bursa qñ maiores sūmæ petūtur. Cap. xj.

¶ Et ad tollendum fraudes nōnulloꝝ notariorum & procuratorum, qui ex uno debito quandoq; gemina iudicia suscitant, ut effugiant illam constitutionem de extrahendis notariis in causis excedentibus summā librarum quinquaginta, contra.n.illum qui est obligatus in maiori summa procedunt per uiam monitorii petentes libras quinquaginta pro parte maioris summæ, uel saluo iure calculi, & sic cum effectu petunt summas maiores & euadunt illius constitutionis rigorem statuit & ordinauit reum prætextu similium monitorioꝝ non posse in plus condēnari quā sit summa librarū quinquaginta, & si illud plus quod ultra illam summā librarum quinquaginta debetur sit debitū annexū uel per instrumentū uel per scripturā, ita ut facile & clare appareat illi summæ petitæ censeatur eo ipso extinctum, nec possit reus super illo ulterius molestari perinde ac si per diffinitiuam ab eo sententiam fuerit absolutus. & notarius qui hoc malitiose pꝛocurauerit teneatur parti ad interesse. & ideo quilibet notarius & procurator sit cautus in admonendo actores ne minus debito petant, ne de suo resarcire teneantur.

Qui

Qui sint dies utiles. Cap. xij.

Et quia in præmissis sæpe habetur mentio de diebus utilibus declarauit quo ad pręmissarum constitutionum tenorem illos dies esse utiles in quibus ius redditur. alios autē inutiles siue id fiat ratione feriarum a iure inductarum siue ab homine.

In dubio constitutio intelligitur de diebus currentibus. Cap. xiij.

Et quando in iis constitutionibus fit simpliciter mētio de diebus intelligitur de currentibus non de utilibus tantum nisi exprimatur.

Per quos teneri debeat computus de diebus utilibus. Cap. xiiij.

Item statuit quod tam procurator causæ quam notarius teneantur, & debeant tenere notulam & computum de diebus utilibus & terminis pertinentibus ad causas proprias, alias si negligentes fuerint puniantur iudicis arbitrio.

Item pro comuni utilitate omnium Camerarius Archiepiscopalis curiæ teneatur habere librum particularē in quo ordinate scribat dies quibus iudex non sederit pro tribunali, ut omnibus quando opus fuerit patere possit.

Ferias Archiepiscopalis curiæ esse ab omnibus obseruandas. Cap. xv.

Item ad tollendas confusiones statuit & ordinauit, ut omnes iudices ordinarii & delegati in ciuitate Florentinę causas quomodocūq; cognoscentes debeant & teneantur seruare omnes ferias inductas in curia Archiepiscopali uel inducendas aut in honorem Dei, aut in commoditatem hominum, ut sunt feriæ messium & uindemiarum. nisi sint feriæ repentinæ inducte ex arbitrio Domini Vicarii Archiepiscopi Florentini Quia tales dies noluit esse feriatos in causis delegatis aut aliorum ordinariorum nisi ipsi met iudices easdem seruare uoluerint.

Intra quod tempus appellans teneatur facere fidē iudici a quo de præsentatione appellationis aut rescripti. Cap. xvj.

¶ Item quia parum esset consultum litium breuitati si post modum in appellationis causa liberū esset procrastinandę litis uotum statuit declarauit & ordinauit in appellationibus hoc ordine procedendum esse, ut scilicet appellans habeat illos decem dies iuridicos ad appellādum ultra quos si non appellauerit non admittatur.

¶ Interposita autem appellatione si appellat ad Archiepiscopum habeat unum mensem ad faciendum fidem iudici appellato de præsentatione appellationis coram iudice ad quem. si autem appellauerit ad sedem apostolicam habeat duos menses similiter ad faciendum fidem appellato de commissiōe causę, & de præsentatione Rescripti facta iudici idoneo secundū tenorem antecedentium constitutionum, & si infra dictū terminum non fuerit facta fides de præmissis respectiue appellatio eo ipso censeatur deserta, & sententia dicatur transisse in rem iudicatam.

Quod in secunda & tertia instantia seruatur idem modus in procedendo, qui & in prima. Cap. xvij.

¶ Præsentato autem rescripto uel promota causa ut præmittitur detur appellanti terminus decem dierum ad libellandum, & postea seruentur omnes termini respectiue secundum qualitatem causarum qui seruari debent in prima instantia. Ita quod iidem termini in secunda instantia censeantur præfixi iudici, causæ & parti sicut in prima. nisi partes huiusmodi terminis uel aliquibus eorum duxerint renunciandum.

¶ Et totum illud quod dictum est seruandum esse in secunda instantia uoluit etiam seruari in tertia. & ulteriori si cō tingeret pluribus instantiis propter diuersitatem sententiarum causam uentilari.

Pendente

Pendente compromisso tempora non currere. Cap. xviij.

In omnibus tamen instantiis ne occasio concordandi partibus adimatur declarauit tempora non currere quando penderet compromissum inter partes.

Iudex potest reseruare partibus ius deducendi iura sua intra certũ tempus post sententiam diffinitiuam quæ virtute illorum iurium retractari potest. Cap. xix.

Item quia posset contingere quod ob locorum distantiam uel aliud occurrens impedimentum partes nõ possent infra prædictũ tempus de iure suo ostẽdere statuit & ordinauit iudicem quando uidebit negocii qualitatẽ id exigere posse & debere lata sententia reseruare parti uel partibus ius deducendi iura sua infra tempus, quod ipse iudex congruũ iudicauerit. Per quæ noua iura qualiacumq; sint infra dictũ tempus producta possit sententia retractari & annullari, & contra partem pronunciari, perinde ac si nulla sententia fuisset super huiusmodi negocio lata. hoc tamen semper intellecto quod pendentibus huiusmodi terminis sententiarum executiones nullatenus impediri debeant, dũmodo pars quæ executionem petit sufficienter caueat ad declarationem iudicis de stando iuri & iudicato soluendo in euẽtum retractationis & annullationis huiusmodi.

De ordinariis deq; omnium iudicum officio. Rubrica.

Excitat iurisdictionem ordinariorum, & docet circa quæ inuigilare debeant. Cap. primum.

¶ Considerans hæc sancta Sinodus quam sit necessaria ordinariorũ uigilantia in puniẽdis criminibus & euellẽdis malis moribus e populo Christiano innixa Rom̃ Pon. statutis & ordinationibus admonuit, & in uirtute sanctę obedientię, & sub pœnis a iure cõminatis pręcepit omnib. ordinariis Ep̃is eorũq; Vicariis, & aliis quocũq; nomine censeantur, ut sint diligẽtes & solliciti in cogendis subditis ad obseruationẽ pręsentiũ prouincialium constitutionũ, & ad publicandum eas in diocæsibus suis, & pręsertim singulo quoq; anno in sinodo diocæsana. Sintq; alias diligentes in correctionib. clericorum, & etiam laycorum, in cohercendis & puniendis hæreticis, simoniacis, scismaticis, adulteris, cõcubinariis, incestuosis, usurariis, accedentibus ad monasteria, usurpatoribus bonorũ ecclesiasticorum, & quibuscumq; aliis publicis & notoriis peccatoribus, in ministrando uel ministrari faciendo iustitiam uiduis & pupillis, & aliis quibuscumq; pauperibus ad ipsos confugientibus. In uisitandis ecclesiis clericis & populis, diligenter intendendo ne diuinus cultus aliqua in parte minuatur, ne ecclesiarũ ædificia corruant, in arguendo, increpando, obsecrando docendo in omni pacientia, bonum de se exemplum honestate uitæ cæteris præbendo.

Ut ordinarij requirant titulum ab habentib9 plura incõpatibilia. Cap. ij.

¶ Procurent quoq; ut omnes habentes plura incompatibilia beneficia intra duos menses uel aliud tempus arbitrio suo moderandum ostendant titulum & dispensationem dictorum beneficiorum. Quo tempore elapso si non erit facta fides de sufficienti dispensatione ille ad quem spectat declaret beneficia uacare, procedatq; ad collationẽ & institutionem & possesionis dationem. alias autem si apparuerit de sufficienti dispensatione prouideat ne in dictis beneficiis animarum cura negligatur.

Quando incõpatibilia sunt in diuersis diocæsibus voluit illũ ordinariũ hoc requirerẽ qui aliũ præuenerit. Cap. iij.

Et cum

¶ Et cum ista duo incompatibilia fuerint in diuersis dioceſibus uoluit prçuentioni locum fore inter diocæſanos, ita tamen ut unus poſsit alterius ſententiam exequi.

Excommunicare interdicere reſeruatur epiſcopis. Cap. iiij.

¶ Item facultatem excommunicandi & interdicendi reſeruauit epiſcopis tantum niſi apud alios prælatos inferiores eſſet ex priuilegio uel conſuetudine diutius approbata, & tunc epiſcopos monuit ne tales ab inferioribus iuſte excōmunicatos obſoluant.

Obſeruandam eſſe conſtitutionem Lateranenſis concilij in ſinodis celebrandis. Cap. v.

¶ Item uoluit conſtitutionem Sanctiſsimi. D. N. Leonis Papæ. X. in decima Lateranenſis concilii ſeſsione promulgatam de celebrandis Sinodo diocæſ. ſingulis annis. & prouinciali tertio quoq; anno ab omnibus Florentinæ prouinciæ ſuffraganeis obſeruari citatis & requiſitis omnibus etiā exemptis in prouinciali, ut ad prædictas ſinodus accedere debeant.

Excitat ordinarios ad viſitandum. Cap. vj.

¶ Item præcepit omnibus ordinariis in uirtute ſanctæ obedientiæ & ſub aliis pœnis iuris, ut tertio quoq; anno ſaltē uiſitent diocæſes ſuas per ſe uel per alium idoneū corrigēdo & caſtigando ea quæ emendatione digna repererint, cum moderatione tamen euectionum & expen ſarum, de qua habetur ſupra in ti. de uiſit.

Quando viſitanda ſint monaſteria monialium. Cap. vij.

¶ Sub iiſdem quoq; pœnis præcepit ut uiſitent monaſteria monialium tam exemptarum immediate apoſtolicæ ſedi

subiectarum auctoritate apostolica quam non exemptarũ auctoritate sua singulo quoqꝫ anno si possunt. alias tertio quoqꝫ anno saltem. ad quam uisitationem cum omni honestate & timore Dei accedant, ducendo secum duos ex antiquioribus canonicis suæ ecclesiæ & alias honestas personas, ut sibi uidebitur quando uisitat monasteria prædicta, & seruando alios ordines in regulis & constitutionibus monasteriorum datas.

Excitat iurisdictionem Archiepiscopi ad supplendam negligentiaꝫ suffraganeorum. Cap. viij.

Reuerendissimum quoqꝫ Archiepiscopum monuit & ei in uirtute sanctæ obedientiæ præcepit, ut in diocæsi propria inuigilet sicut cæteri suffraganei. Et suffraganeorum negligentias quamprimum corrigat & emendet. ex suffraganeorum namqꝫ negligentia uoluit omnem auctoritatẽ in Archiepiscopum trãsfundi, qui Archiepiscopus omnia notoria prouincialium delicta emendare, consuetudines prauas e tota prouincia tollere, eandem uisitare, ut sacri canones uoluerunt diligenter procuret sub præmissarum incursione pœnarum.

Ut iurisdictiones competant inferioribus prælatis cumulatiue non priuatiue. Cap. ix.

Quo aũt ad oẽs prçlatos inferiores habẽtes aliquã iurisdictionem in Diocæsibus prouincialium episcoporum declarauit omnem similem iurisdictionem & auctoritatẽ prçfatis inferioribus prçlatis competere accumulatiue nõ priuatiue, ita quod prçuentioni locus sit, nisi eadem iurisdictio ex priuilegio priuatiue competeret, uel ex cõsuetudine in contradictorio iudicio obtenta, ad quæ priuilegia & consuetudines ostendenda infra quattuor menses a die publicationis huius constitutionis monuit omnes huiusmodi inferiores prælatos pro ultimo peremptorio, quo elapso pronunciat omnes huiusmodi iurisdictiones, ut præmittitur

tur cumulatiue competere Et in casibus etiam ubi priuatiuę cōpetit data illorum negligētia supplebit diocęsanus.

Ne prælati ab ecclesijs subiectis non exigenda exigant. Cap. x.

Item admonuit omnes ordinarios, ne ultra ea quæ honoriana constitutione continentur a subiectis sibi ecclesiis quicquam exigant aut eas in alio molestent.

Ut miserabilib⁹ psonis denť pcuratores & aduocati q gratis fuiāt. Cap. xj.

Item quia uiduis, pupillis, mentecaptis, furiosis, cæterisq; miserabilibus personis, ex officii sui debito tenentur ecclesiastici rectores, præcepit hæc sancta Sinodus omnibus iudicibus ecclesiasticis delegatis & ordinariis ut non permittant miserabiles hasce personas collitigātium fauoribus, potentia, diuitiis, opprimi. Sed illis nō habentibus prouideat de aduocato aut procuratore sufficienti & si uiderit expedire cogat partem collitigantem ad dandum fideiussorem de non offendendo ipsam partem. Quos aduocatos & procuratores uoluit effectualiter posse cogi a pręfatis iudicibus per censuras uel mulctas ad suscipiendum huiusmodi patrocinium constituto tamen eisdem aduocatis & procuratoribus competenti salario de bonis litigātis si habeat unde satisfaciat alias præfati aduocati & pcuratores teneātur officiū suum gratis impendere, ut scientiā quam ipsi gratis a deo accæperunt gratis pauperibus impēdant.

De immunitatib. ecclesiaŗ. Rubrica.

Ut in locis vicinis monasteriis p trecenta brachia, vicinis alijs ecclesijs per quinquaginta brachia mulieres inhonestæ nō habitēt, tabernæ aut balnea non aperiantur. Cap. j.

¶ Quoniam uera religiosorum locorum, & hoꝝ presertim quę deo dicatæ uirgines habitant immunitas est conuersatio uitæ laudabilis & honesta, sequendo quorumdam statutorum ciuitatis Florentiæ uestigia (quæ ut laudabilia & religioni propitia eadem sinodus admisit & approbauit) statuit & ordinauit nullam fœminam inhonestæ uiuentē posse habitare in locis uicinis monasteriis monialium per trecenta brachia. Item nec in locis propinquis portis aut accessib. ecclesiarum aliarum per quinquaginta brachia, mulieres in prædictis locis habitantes, & domos eisdem qualitercūq; locantes in ducatis .x. condemnauit. Sub eadem quoq; pœna pręcepit ne infra prędictos terminos aperiantur tabernæ aut Thermę siue balnea uel pro huiusmodi usibus cuiq; locentur domus & habitationes.

Que loca ecclesiarum præstent immunitatem ad se confugientisb⁹. Cap. ij.

¶ Quāquam iure cautum esse uideatur quamlibet ecclesiā eo gaudere priuilegio, ut per .xxx. passus in ambitu suo ad se confugientibus immunitatem prętet. attamen quia in locis angustis qualia sunt Florentiæ ubi ita frequentes sunt ecclesię, ut tota fere ciuitas redderetur immunis id sine magno publicæ utilitatis incommodo seruari non potest, pręfata sinodus declarauit, ea tantum loca circum ecclesias in ciuitate Florentiæ immunitatem ad se confugientibus præstare quæ aliquo notabili signo a uiis publicis & aliis locis prophanis distincta sunt.

An cessātes ꝛ fugitiui sint tuti in ecclesijs ita vt capi nō possint. Cap. iij.

¶ Item cum quæreretur in sinodo, quid dicendum esset de istis cessantibus & fugitiuis secundum statuta communis Florentiæ, an illi cōfugientes ad ecclesias & religiosa loca tuti essent, ita ut a sęculari familia capi nō possent res ualidis in utramq; partem argumentis disputata est plerisq; asserētibus debitores huiusmodi quod eorum persona esset ex statuto creditoribus quasi mancipata etiam in ecclesiis capi posse, aliis hoc quasi dissonum abhorrentibus. Præualuit tamē ęquior sententia, ut etiam debitores quātumuis

tūuis cessantes in ecclesiis aut domibus adiacentibus quas continue inhabitāt clerici aut personæ alio quin religiosæ nullatenus capi possent sicut laudabili hactenus consuetudine obseruatum est. in domibus autem quas debitores ipsi uel alii ecclesiæ non deseruientes inhabitant uel quia locatę uel quia gratis ad inhabitandum concessæ sint pręfatos debitores nulla uoluit immunitate gaudere.

Ut fiant inuentaria de omnibus bonis ecclesiarum. Cap. iiij.

Item ut ecclesiarū indemnitati consulatur, quarū bona cū mobilia, tum etiā immobilia ex eorum qui pręsunt negligentia uel etiā ignorātia sępius deperire solent pcępit omnib. ecclesiarum monasteriorū, aut quorumcumque piorum locorum rectorib. & administratoribus, ut infra tres mēses a die publicationis psentiū cōsti. assumptis secū duobus ātiquiorib. de populo, in quo sita est dicta ecclesia uel locus pius una cū rectore seu sindico populi pdicti faciāt inuētariū de omnibus bōis mobilib. & immobilib. ecclesiarum & locorum pdictorum adnotādo in uno uel plurib. foliis oīa uasa sacra, uestes, supellectilia, fundos, agros, domos, cū qualitatib. & cōfinib. suis scribēdo p se uel p aliū cū subscriptiōe assumptorum pdictorum si sciant scribere, alias cū subscriptiōe notarii q de illorum pñtia ac diligentia fidē faciat. utque facto dcō inuentario infra .xv. dies pñtent illud ordinario suo & p se uel per aliū transcribāt in libro, quē spāliter ad hūc usum p omnes ordinarios teneri uoluit. Rectores uero & administratores in pręmisis negligentes in ducatis .x. cōdemnauit. Idemque pcępit omnibus illis qui in futurum ecclesias aut loca pmissa recæperint, ut & ipsi inuentaria hmōi cōficiāt eaque ordinario pñtent & ut pmissum est in inuentariorum libro trāscribāt priusquā dictorum locorum & ecclesiarū bona & fructus administrare incipiāt. Declarādo eosdem nouiter puisos de dictis bñficiis, ecclesiis, aut locis eo ipso priuatos esse omnibus fructibus & redditib. ante cōfectionē pdicti inuētarii percæptis applicandis p dimidia Fabricæ Apostolorum Petri & Pauli, & pro dimidia ordinario loci.

Et ne in pdictis inuētariis dandis fraus aliqua pcurari possit omnes rectores & administratores hmōi q fideliter non confecerint aut dederint talia inuentaria malitiose quicq

omittendo eo ipso excomunicationis sententia innodari uoluit.

Ad quez pertineat declaratio dubioꝝ emergentium in constitutionib. Rubrica.

Cōstitutionum correctio ⁊ declaratio ad Reuerendissimum Archiepiscopum pertinet. Cap. primuz.

¶ Qm̄ nulla iuris sanctio tam clara tamq̧ apta esse pōt, q̄ nō olim in dubiū refricari possit, & ēt cōtra disponētis intentionem p captiosa argumēta & cauillationes a uero sensu detorq̄ri statuit & ordinauit pręfata sinodus omniū ambiguitatis & dubioꝝ solutionē ordinatoꝝ correctionē & declarationem spectare & pertinere ad Reuerēdissimum Archiep̄m Florētinū uolēs oēs declarationē correctionē & solutionē hmōi uim roburq̧ sinodalis cōstōnis obtinere

Constitutiones nō inducere noua peccata mortalia. Cap. ij.

¶ Item ne ex p̄ntibus cōstōnibus mortalia peccata in graue animaꝝ p̄iudiciū cōtra adunatoꝝ patrū uolūtatem multiplicari contingat declarauit intentionis suæ fuisse nullam ex pręmissis cōstōnibus quocunq̧ uerborum tenore dicta tam transgressores suos ad mortalis peccati aut ecclesiasticę cēsurę in foro conscientiæ uinculum obligare nisi quatenus eosdē obligat cōis legis dispositio uel contemptus.

Sequuntur verba bullæ. S. D. N. approbātis presētes Cōstitutiones.

¶ Nulli ergo oīo hoīum liceat hāc paginam nrę approbationis, cōfirmatiōis, cōmunitionis, a dictiōis, supletiōis. Decreti, mādati, derogatiōis, & uolūtatis infringere uel ei ausu temerario contraire. Si q̄s aūt hoc attēptare p̄sumpserit

indignationē omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apostolorū eius se nouerit incursurū. Datum Romæ apud Sanctū Petrū. Anno incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo decimoseptimo. Cal. Martii. Pōtificatus nostri anno quinto. Bembus.

Tho. De Binis.

Visa. P. suuo. Foris autem.

Registrata apud me Bembum.

LEO EPISCOPUS Seruus seruorum Dei ad perpetuā

rei memoriam. Decet Romanum Pontificem ea quę pro diuini cultus augumento fideliūq; omniū pręsertim ecclesiasticarum personarum animarum salute & utilitate ꝓuida ordinatione facta, & per ipsum confirmata & approbata fuerunt, ut eo firmius maneant quo sępius fuerint sedis appostolicę auctoritate munita denuo cōfirmare: approbare: & innouare. Aliasq; desuper opportune ꝓuidere ꝑ ut in dño cōspicit salubriter expedire. Nuper si quidem nōnullas constitutiones in prouinciali concilio Florentino ad in dictionem dilecti filii nostri Iulii tituli Sancti Laurētii in damaso præsbyteri Cardinalis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vicecancellarii in ecclesia Florentina cui ex concessione Apostolica præesse dignoscitur celebrato pro diuini cultus augumēto morum reformatione animarumq; prouincialium personarum salute ęditas habita a dilectis filiis nostris Dominico sancti Bartholomei ī insula, & Thoma sancti Sixti titulis pręsbyteris Cardinalibus. Quibus cū de cōstitutionibus huiusmodi certam notitiam nō haberemus. Illas inspiciendas & diligenter examinandas, & an rationabiles, & ęquę forent nobis referendum commiseramus relatiōe plenaria quod ille iustæ & honestę sacrisq; canonibus consonę & prouincialibus præfatis plurimū utiles existebant cōfirmauimus & approbauimus, prout in nostris desuper confectis literis plenius continetur. Nos igitur qui diuinum cultum ubiq; uigere & augeri personarumq; prouincialium prædictarum. Quas speciali affectione pro

sequimur & in uisceribus gerimus charitatis animarum sa luti earumque indemnitati,& utilitati salubriter consuli in tensis desideriis affectamus,ut constitutiones & literę pręfatæ cum omnibus & singulis in eis contentis clausulis eo magis obseruentur, quo clarius constiterit ea matura deliberatione illas confirmatas & innouatas fuisse, qua prius confirmatæ & approbatæ fuerint prouidere cupientes. Constitutionum & literarum huiusmodi tenores, ac si de uerbo ad uerbum pręsentibus insererentur pro expressis habentes motu proprio & ex certa nostta scientia, ac de Apostolicę potestatis plenitudine Constitutiones ac literas huiusmodi innouamus,cõfirmamus, & approbamus, ac robur ppetuæ firmitatis in iudiciis & extra obtinere debere, puincialesq; psonas dictæ puincię ad obseruationẽ oium & singulorũ in constitutionibus ac literis hmõi contentorum iuxta illarum tenorẽ atq; formã teneri, & obligatos fore,omniaq; & singula interprętationes causarum, cõmissiones,concessiones,gratias,literas,priuilegia, & in dulta, contra constitutionum & literarum hmõi tenorem in quarum uis ecclesiarum,monasteriorũ, prioratuũ, pręposi turarum, præpositatuũ, dignitatum,personatuũ,administrationũ,& officiorũ,cęterorumq; beneficiorũ ecclesiasticorũ, cum cura & sine cura sæcularium, & quorũ uis ordinum regularium, hospitalium & aliorũ piorum locorũ ac personarum cuius uis dignitatis,status, gradus,ordinis,conditionis,præeminentiæ,aut excellentiæ existentiũ fauorem seu cõmodum etiam motu,scientia,& potestatis plenitudine similibus,ac cum quibus uis clausulis cum derogatoriarum derogatoriis fortioribus efficacioribus insolitis & magis urgentibus,etiam cum dictarum constitutionum etiam de uerbo ad uerbũ tenorũ expressione, & ad quorũ uis etiam imperatoris regũ & aliorũ principum sęcularium,cõitatum,uniuersitatũ, dominiorũ,collegiorum, Cardinalium & aliorũ prælatorũ ecclesiasticorũ, & ex qui bus uis urgentissimis, & ex cogitabilibus causis quæ a no bis uel a sede Apostolica præfata hactenus emanauerunt seu in posterũ emanabunt, utpote defectui intentiõis nostrę ac sedis hmõi subiacentia omnesq; & singulos pcessus snias condemnationes desuper habitos & hñdos & inde secuta quęcũq; nulla, inualida & inania nulliusq; roboris uel momenti existere illisq; parendũ aut standum minime

fore:

fore, & constitutionibus ipsis derogari aut illas suspendi nullo modo posse, & quotiés illis derogari seu illas suspē di contigerit totiens illas in pristino statu confirmatas & approbatas ac innouatas esse. & ad plenariā probationem cōmissionis nostrę eisdem Cardinalibus, & eo℞ relationis nobis factarū huiusmodi p̄sentes ubiq; sufficere nec ad id cuius uis alterius adminiculū probationis requiri sicq; per quoscunq; iudices ecclesiasticos & sæculares ordinarios de legatos & subdelegatos etiam prefatę Sanctę Ro.Ec.Cardinales etiā sedis eiusdem legatos & causa℞ palatii Apostolici auditores in Romana curia, & extra eam in quauis instantia sententiari iudicari decidi & interpretari deberi sublata eis & eorum cuilibet quauis alia sentētiandi iudicandi decidendi & interpretandi facultate ac irritū & inane quicquid secus super iis a quoquā quauis etiam nostra & sedis præfate auctoritate scienter uel ignoranter contigerit attemptari decernimus & declaramus. Non obstantibus Apostolicis ac quibusuis aliis prouincialibus & Sinodalibus constitutionibus & ordinationibus statutis quoq; & cōsuetudinibus dictę Florentinæ, & aliarum prouincię huiusmodi ecclesia℞ ēt iuramento cōfirmatione Apostolica aut quauis alia firmitate roboratis priuilegiis indultis & literis apostolicis illis ēt motu sciētia & ptātis plenitudine pręmissis cōcessis cōfirmatis & innouatis. Quibus ēt si pro illo℞ sufficienti derogatiōe de illis eorumq; totis tenoribus specialis specifica expressa & indiuidua nō autē per clausulas generales id importātes mētio seu alia expressio habenda foret, & in illis caueretur exp̄sse quod eis nō nisi sub certis inibi expressis modis & formis aut nullatenus derogari posset illo℞ tenores ac si de uerbo ad uerbū præsentib. insererētur pro expressis habētes. illis alias in suo robore permāsuris hac uice dūtaxat specialiter & expresse derogamus cęterisq; contrariis quibuscunq;. Volumus autē quod si perpetuis futuris tēporibus super interpretationibus & intellectu dictarum Constitutionum per nos confirmatarum aliqua dubia oriri aut de illis hæsitari quomodolibet contingat dictus Iulius Cardinalis & Vicecācellarius quādiu dictę ecclesiæ Florentinæ pręfuerit ac eius successores ecclesiæ Florentinæ præfatæ Archiepiscopi illas declarare & interpretari ualeant eorumq; declarationi & interpretatiōi in iudiciis & extra ac ubiq; stetur in omnib.

& per omnia perinde ac si declaratio & interpretatio huiusmodi per eos factę a nobis seu sede pręfata emanassent. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre innouationis, confirmationis, approbationis decreti declarationis, derogationis, & uoluntatis infringere uel ei ausu temerario cōtra ire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. Anno incarnationis Dominicę Millesimo quingentesimo decimo septimo. Quintodecimo. Cal. Aprilis. Pontificatus nostri anno quinto. Bembus,

Tho. De Binis.

Visa. P. suno.

Registrata apud me Bembum,

Declarationes circa ea quæ concernunt Rotulũ & iudices descriptos.

¶ Ordinatum est in primis per Reuerendissimum. D. Iuliũ de Medicis. S. R. Ec. Vicecancellariũ & Archiepiscopum Florentinũ ut omnes iudices cōmissarii scribantur in albo & affigantur in audientia causarũ Archiepiscopalis curiæ ubi omnibus patere possint.

¶ Item declarauit & uoluit ad ipsum Archiepiscopum, uel eius pro tēpore Vicarium spectare & pertinere proponere eum qui futuris temporibus ueniet assumendus in numerum Rotulatorum, dummodo sit qui ꝓponitur altero iure doctor, ut in cōstitutionibus continetur. Et ꝙ ipso nolente proponere pręsidens possit proponere quando numerus rotulatorum nō excedet uiginti quatuor, alias nō. nisi sint de illis canonicis ecclesiæ cathedralis, uel aliis qui iure a constitutionibus admittuntur, quoniam tunc per quemlibet proponi poterunt, & Archiepiscopus cogetur eos admittere.

¶ Item ordinauit ex ipsis in Rotulo descriptis per Reuerendissimum Archiepiscopũ singulis annis eligi debere unũ, qui uocetur pręsidens Rotuli. Cuius officium anno tantũ durabit, poteritq; ex causa ad biennium prorogari. Nec

uoluit posse eligi nisi sit canonicus uel in dignitate constitutus in ecclesia cathedrali, uel de prelatis habentibus perpetuum locum in Rotulo.

¶ Huius autem præsidentis officium erit inuigilare ut constitutiones circa iudicialia disponētes obseruentur, & nō seruantes una cum Reuerendissimo Archiepiscopo aut eius Vicario e Rotulo abradere ac alias ut sibi uidebitur punire. Item & conuocare dominos de Rotulo quando aliquid communiter tractandum erit.

¶ Item & insedendo honorabitur supra alios omnes exceptis Archiepiscopo Florentino & Episcopo Fesulano.

¶ Item & nolente Archiepiscopo proponere ipse proponet omnia quæ tractanda uenient.

¶ Item & ipse exigere poterit mulctas infligendas uel a constitutionibus inflictas iudicibus Notariis aut procuratoribus non seruantibus constitutiones, quæ iudicialia cōcernunt. Et deponere eas apud camerarium cōstitutionum. Et ipsas mulctas una cum Reuerendissimo Archiepiscopo distribuere in usus honestos.

¶ Item ordinauit ex mulctis taliter infligendis constitui salarium quinq; ducatorum uni ex nūciis Archiepiscopalis uel Fesulanæ curiæ, qui postea teneatur uocare omnes de Rotulo ad nutū presidentis uel Archiepiscopi Florētini.

¶ Item ex eisdem mulctis constitui salarium .x. ducatorum uni notario, qui teneatur semper esse presens, quando dñi de Rotulo congregabuntur & scribere citationes & suffragia, & omnia quæ fient ratione huiusmodi Rotuli uel iudicū aut notariorum aut procuratorum in eo descriptoꝝ.

¶ In causis difficilibus poterit iudex si uoluerit petere dominos descriptos conuocari & cū illis tractatū causæ habere.

¶ Si aliqua partium petierit teneatur iudex commissarius non doctor accipere assessorem neutri parti suspectum anteq̄ uel inhibeat uel procedat ulterius in causa contrafacientem e Rotulo deleri uoluit. modus autem assumēdi assessorem erit per dationem suspectorū & confidentium.

¶ Quando sedebunt domini de Rotulo. primo loco sedebit Archiepiscopus secūdo loco Episcopus Fesulanus. tertio loco præses Rotuli. quarto loco Reuerēdi patres Abbates Generales si aderunt. quinto loco domini Canonici ecclesiæ Cathedralis iusta ordinem suum. septimo loco Abbates. octauo loco Prior Sancti Laurentii. Nono loco sedebunt alii secundum quod prius fuerunt descripti.

Quædam declaratio circa cognitionem causarum quæ fieri debet in ciuitate Florentiæ.

Item cum in illa constitutione quæ inscribitur de Rotulo iudicum delegatorum oriatur dubitatio an intentio constitutionis sit quod causę commisse in ciuitate, aut Diocęsi Fesulana posint cognosci in ciuitate Florentiæ, declarauit intentionem constitutionis esse quod posint cognosci & terminari in ciuitate Florentiæ, quoniam Episcopus Fesulanus & omnes iudices descripti in Rotulo habitant in ciuitate prædicta. & difficilis est ad urbem Fesularum accessus ibiq; est nulla peritorum copia.

Ii sunt penitentiales Canones, quos hic in fine subnectendos duximus ad subleuandam simplicium clericorum imperitiam, ut cum uiderint certam a iure pœnitentiam imponi, ipsi melius arbitrium suum informare posint, qũo attentis confesione, fletu, lachrymis & dolore dispositiõe & facultate confitentium penitentias salubriter moderari posint. Nam qualitas tempoꝝ nostrorum, in quibus nõ solum merita sed & corpora defecerunt non patitur rigorem antiquorum canonum permanere, sed necesse est illum a discreto sacerdotis iudicio temperari.

Primus est ꝙ si presbiter fornicationẽ fecerit si spõte confessus est in hũc modum .x. annis penitebit, tribus siquidẽ mẽsibus a cęteris remotus pane & aqua a uespera in uespe rã utatur, tantũ autem diebus Dominicis & ꝑcipuis festis modico uino & pisciculis atq; leguminibus recreetur, sine carne & sagimine ouis & caseo utatur sacco indutus humi adhæreat die ac nocte misericordiã Dei omnipotentis imploret. finitis mensibus tribus exeat postea uiribus resumptis unum annum & dimidium in pane & aqua expleat, excæptis diebus Dominicis & præcipuis festiuitatibus & reliqua, ut habetur in .c. presbyter .lxxxii. di.

Secundus est quod si sacerdos fornicetur cum filia spũali, fœmina res suas in paupes erogabit, & in monasterio usq; ad mortem permanebit. Sacerdos ab officio deponetur, & .xii. annis peregrinando penitebit, & postea in monasterio cunctis diebus uitæ suæ domino seruiet. Si autem episcopus

ſcopus fuerit.xxv.annis penitebit.c.ſiquis.c. non debet. xxx.q.i.

¶ Tertius eſt quod clericus adulterium committens deponitur & in monaſterium detruditur, ut toto tẽpore uite ſuæ penitentiam agat.c.ſiquis.c. Romanus. lxxxi.di.

¶ Quartus eſt quod monialis quæ in uitium carnis labitur ſeueriter caſtigata in monaſterium retruditur ad pœnitentiam perpetuo peragẽdam.c.ſi qua monacharũ.xxvii.q.i.

¶ Quintus eſt in ea quę cum uirginitatem uouiſſet maritum accæpit.c.uirgines.c.de filia.c.deuota.xxvii.q.i.

¶ Sextus quando quis deſponſatam alteri uxorem accæpit, nam.xl. dies in pane & aqua, &.vii. annis penitet.c.ii.de ſpon.du.

¶ Septimus eſt quod ſi pater & filius aut duo fratres cũ una muliere, aut ſi cum matre & filia, aut cum duabus ſororibus, aut cũ duabus cõmatribus aliquis cõcubuerit octo annis penitebit.c.ſi pater.xxx.q.iiii.idem ſi contrahatur matrimonium cum talibus.c.fi.ea.q.&.c.ſiquis.xxvii.q.ii.

¶ Octauus in ea quę cognita ab uno ſcienter nupſit fratri illius. nã qui cognouit ſeptem annis penitebit. mulier aũt ꝑpetuo remanebit ſine ſpe coniugii.c.ſi homo.xxxv.q.iii.

¶ Nonus ꝙ ſi quis coierit cum brutis aut cũ uxore aut aliter contra naturam ſi laycus eſt excõicari dẽt. ſi clericus deponi. & detrudi in monaſterio ad pœnitentiam peragẽdã.c. flagitia.xxxii.q.vii.c.clerici.de exceſ.pla. & ſecundum leges ciuiles ultimo ſupplicio afficiuntur. Aut. ut non lux. contra na. circa. fi.l. cum uir.C.de adul.ui.§ .hoc etiam. xxxiii.q.ii.ubi dicitur quod coiens cum brutis pluſquam ſeptem annis penitebit.

¶ Decimus eſt quod ille qui cognoſcit uxorem adulteram ante ꝗ peregerit pænitentiam de adulterio duobus annis penitebit.c.ſiquis uxorem.xxii.q.i.& in alio.c.ſiquis uxorem.ea.q.dic.quod tribus annis penitebit.

¶ Vndecimus quod ſi quis duxerit in uxorem eam quam pater de ſacro fonte leuauit, debet eam dimittere, & ipſe & omnes alii cooperatores talis matrimonii ſeptem annis penitere debent.c.non oportet.xxx.q.iii.

¶ Xii.eſt in ſacerdote qui celebrat & communionem non recipit, nã uno anno a percæptione ſacramenti & a celebratione abſtinere debet .c.relatum.de conſe.di.ii.

¶ Xiii.eſt in.c.memo.el. ii. de conſe.di.i.ubi diaconus inuo-

luens mortuum ueſtimentis altaris triēnio & ſex mēſibus ab altari remouetur, p̄sbyter uero decē ānis & ſex mēſib.

¶ Xiiii.ē q̄ ſacerdos q̄ clādeſtinis mr̄imoniis interfuerit uel ea nō p̄hibuerit triēnio ſuſpēdetur.c.cū inhibitio.§.fi.de clā.deſpō. ubi ēt dr̄ q̄ grauius punieť ſi res poſtulauerit.

¶ Xv.q̄ ſi quis ſimpliciter uirginitatem uouerit, & poſtea matrimonium contraxerit tribus annis pœnitere debet uxore retenta.c.ſi uir.xxvii.di.

¶ Xvi.quod ſi excomunicatus celebrauerit triēnio pœnitere debet, & a uino & carnibus abſtinere.c.de illis.xi.q.iii.

¶ Xvii. quod ſi parētes frāgunt ſpōſalia filioꝝ triēnio ſeparantur a comunione, & filii ſimiliter.c.unico.xxxi.q.iii.

¶ Xviii. Qui ducit in matrimonium quam polluit per adulterium quinq̄ annis pœnitebit.c.ſi qua fuerit.xxxi.q.i.

¶ Xix.quilibet homicida uoluntarius ſine ſpe reſtōis deponitur &.xv.annis pœnitet ſi eſt ep̄s & cunctos uitę ſuæ annos peregrināndo finire debet. Si eſt presbyter.xii.ānis pœniteat, & tres ex iis in pane & aqua. Dyaconus .x. annis & tres ſimiliter in pane & aqua, Clericus ſimplex & laycus ſeptem annis, & tres ex iis ſimiliter in pane & aqua.c.ſi quis homicidium.5c.diſ.c.miror.ea.d.

¶ Xx.q̄ pro homicidio caſuali inponiť pn̄ia qnq̄ annoꝝ ſecundū nouos canones, ſed ſecundū antiquos.vii.annoꝝ. c.ſi qua fœmina.c.ſi quis.l. di. Pro homicidio aūt qđ pro defenſione factum eſt ad cautelam inponiť clerico pn̄ia duorum annorū.c. de iis.ea.di.c.ii.§.fi.de homici. Quid autem de illo qui intuitu diſcipline incaute percutiendo occidit aliquem.ui.c.presbyterum.de homici.c.ſi quis nō iratus.xv.q.i.Et qđ de eo qui per inſaniam occidit.ui.c. indicas.iii.q.ix.c.aliquantos.c.illa.c.ſiquis.xv.q.i.

¶ Xxi.in matricida qui p̄ annū integrū eccleſiā nō ingrediatur, ſed an̄ fores eccleſiæ ſtans orās & dep̄cans deū perſeueret. completo anno poterit ingredi eccleſiam & audire diuina ſed non cōmunicare uſq̄ ad triennium, quo expleto per aliud ſeptēnium abſtinebit ab oblatione altaris. Et iis. xi.annis carnem nō māducabit nec uinū bibet niſi feſtiuis diebus & a paſca uſq̄ ad Pētecoſten. Item nec poterit aliquo uehiculo, uehi nec arma interim ſumere niſi contra paganos. ieiunet autem tribus diebus per hebdomadam a ueſpera uſq̄ ad ueſperam.c.latorem.xxxii.q.ii.

¶ Xxii. in eo qui interficit uxorē qui toto tempore uitę ſuæ

uinum & ſicceram bibere & carnes comedere, equitare, uxorem ducere arma cingere, cōionē accipe ꝓhibeť. Penitentiā agere debet in pane aqua & ſale, ieiuniis, uigiliis, orationibus & elemoſinis omni tpe perſeuerando. Vi.c. admonere.ubi hęc latius ponunť.xxxiii.q.ii. Ex quo colli ge quod maior penitētia inponitur illi qui interficit uxorem quam illi qui interficit matrem.

¶ Xxiii. ꝙ qui pſbiterū interficit.xii.annis penitebit & militiæ cingulo perpetuo carebit.c.ii.de peniten. & remiſ.

¶ Xxiiii. iurans temere & iuramentum trāſgrediens uno anno pœnitebit.c.qui ſacramēto.xxii.q.iiii. Sed trāſgrediēs iuramentum licitum.xl.dies in pane & aqua, & ſeptem ſequentes annos pœnitebit.c.quicunqꝫ.vi.q.i.

¶ Et qui liber eſt & compulſus periurat.xl. dies in pane & aqua pœniteat & ſeptem ſequētes annos ſi ſeruus tres quadrageſimas. & legitimas ferias pœniteat.c.qui compulſus xxii.q.v.

¶ Et qđ ille qui periurat in manibus aut in cruce conſecrata penitet tres annos.ui.c.ſequens.

¶ Qui falſum iurat uel alium iurare compellit ſeptem annis pœnitebit.c.ſiquis conuictus.xxii.q.v.

¶ Xxv.in eo qui ſigno uel uerbo confeſsionem manifeſtauerit.c.omnis utriuſqꝫ ſexus.de peni.& remiſ.

¶ Xxvi.in eo qui in dicēdis horis canonicis & aliis officiis diuinis a conſuetudine metropolitanæ eccleſię diſcrepat, ſeptem.n. menſibus cōmunione priuatur.c.de iis.xii.di.

¶ Xxvii.in epiſcopo qui ordinat inuitum ſine cauſa. anno enim ſuſpenditur.c.ii.lxxiiii.di

¶ Xxviii.in diſsimulante correctionem de ueditione myſteriorū.nam epiſcopus duobus mēſibus ſacerdos quatuor. i.q.i.c.quicquid inuiſibilis.

¶ Xxix. in ſortilego qui.xl.dieb. pœnitet.c.requiſiſti. de ſortile.

¶ Xxx. in eo qui uidet in aſtrolabio duobus annis pœnitet. c. ex tuarum. de ſortileg.

¶ Xxxi. qui domum ſuam luſtrat cum magicis & in cantatoribus quinqꝫ annis pœnitet.c. cum diuinatores.c.non liceat.xxvi.q.v.

¶ Xxxii.in eo qui cōicat hęretico inſcius āno pœnitebit qui ſcienter quinqꝫ annis .c.ſi quis dederit.xxiiii.q.i. & multę alię pœnitentię in hac materia.

¶ Xxxiii. si per negligentiam aliquid de sanguine stillauerit interram. i. tabulam terrę adhęrentem lingua lambatur & tabula radatur. Si non fuerit tabula locus corradať cauendo & cōburatur, & cinis iusta altare condať, & sacerdos. xl. dies peniteat. si super altare stillauerit calix sorbeat minister stillam & tribus diebus peniteat. Si super linteum altaris & ad aliud linteum stilla peruenerit septē diebus, si usq; ad tertium nouem, si usq; ad quartum .xx. diebus peniteat, & linteamina quæ tetigerit stilla minister tribus uicibus abluat calice subterposito, & aqua ablutionis sumatur uel condatur. c. si per negligentiam. de conse. di. ii.

¶ Xxxiiii. si quis per uoracitatem uel ebrietatem eucharistiā euomuerit. xl. diebus si sit laycus, si clericus. lxx. si ep̄s. xc. diebus penitebit. Sed si per ęgritudinem acciderit septem diebus. c. si quis per ebrietatem. de conse. d. ii.

¶ Xxxv. si mus comedat corpus Christi sacerdos. xl. dies peniteat si illud aliter perdiderit. xxx. diebus. c. qui bñ. de cōse. di. ii. Sacerdos qui in caute dimittit eucharistiam, & si nihil mali acciderit tribus mēsibus ab officio suspenditur. c. i. de cust. euch.

¶ Xxxvi. Qui scienter rebaptizatur septem annis penitet faciendo tres quadragesimas: & feria. iiii. in pane & aqua ieiunando. c. qui bis. de conse. di. iiii. de quo etiam in. c. homines. ea. di.

¶ Xxxvii. qui domum uel aream succendit, sublata uel incēsa omnia restituat., & tribus annis peniteat. c. si quis domum. de iniur.

¶ Xxxviii. falsarius quamdiu uiuit in pane & aqua penitere debet. c. nouimus. de uerbo. sig.

¶ Xxxix. sacrilegus qui secundum crisma polluerit & uasa sacra ad hūanos usus transtulerit, hoc mō penitebit. uno anno extra ecclesiam manebit. secundo anno añ fores ecclesiæ sine cōione manebit. Tertio anno ecclesiam ingredietur sed non admittetur ad oblationem, iisq; tribus annis a uino & carnibus abstinebit. c. de uiro. xii. q. ii.

¶ XL. solenniter penitēs & ad uomitum rediens. x. annis penitebit. c. ii qui uero. de pe. di. v.

¶ Xli. Maledicens seu blasphemans deum septem dieb. Dominicis pręforib. ecclesię dum missarū solempnia aguntur stare debet sine pallio & sine calciamētis zona circa collū ligata, & .vii. continuis diebus in pane & aqua ieiunare

dēt

debet.c.ii.de maled.

¶ Xlii. Conburens ecclesiam.xv. annis pœnitebit.c. siquis ecclesiam.xvii.q.iiii.

¶ Xliii. Excõmunicatus celebrans tribus annis continuis pœnitere debet. omni tempore secunda quarta & sexta feria a uino & carne ieiunando.c.de illis.xi.q.iii.

¶ Xliiii. Degradatus celebrans toto tempore uitę suæ a communione corporis Xp̃i priuatur.c.accedens.l.dist.

¶ Xlv. Opprimentes seu suffocãtes filios proprios tribus annis pœnitere debent, uno in pane & aqua ieiunando.c.si. de iis qui si. occid.

¶ Xlvi. Iniuste alium accusans ad mortem, quadraginta diebus in pane & aqua cum septem sequentibus annis pœnitere debet.c.accusasti.de accusa.

¶ Xlvii. Contrahens contra interdictum ecclesię, uno mense pœnitebit.c.i.de mat.contra interdi.ec.contrac.

¶ Xlviii. est in.c.siquis laycus.xxiii.q.ulti.

¶ Xlix. Fur rei ecclesiasticæ, ultra quadrupli restitutionẽ septem annis pœnitebit & tres in pane & aqua .c. pecunia. xvii.q.iiii.& qui ecclesiam combusserit quindecim annis pœnitebit.c.siquis ecclesiam.ea.cau.&.q.

¶ Circa istos Canones aduerte quod ubi imponitur pœnitẽtia certorum annorum intelligitur esse in arbitrio sacerdotis quo tẽpore anni & qualiter uelit pœnitẽtiã agi.nã poterit sacerdos dare unum diẽ ieiunii, uel duos pro hebdomada uel dare aliquas quadragesimas ieiunandas in anno. ita dicit Spec.in suo reper.aureo.

¶ Quadragesime pœnitentium cõiter sunt tres, ante pasca est prima.secunda ante festum sci Iohannis.tertia ante natiuitatem Dñi.ui.in.c.i.xxii.q.v.c.quicunque.iii.q.vi.

¶ Curet semper sacerdos ĩponere pniam contrariã peccato. Nã luxurioso & guloso imponat pnĩa ieiunii, maceratiõis carnis. Auaro elemosinarum. Superbo humilis orõ. Accidioso peregrinatio Suspecto de hæresi fidei prædicationem.

Casus reseruati. Absolutioni ordinariorum in prouincia Florentina.

¶ In primis reseruauit sibi absolutionem homicidii quomodolibet perpetrati.

¶ Item & absolutionẽ eorum qui proprios uel alienos infan

tes suffocauerunt. mandaturq; omnibus ecclesiarum rectoribus sub pœna florenorum decem ne parētes qui hebdomadi pueros suffocauerint admittāt ad cōmunionem prętextu cuiuscūq; absolutionis ab alio quā ab ordinario suo factæ. nisi de eadem absolutione ipsi ordinario fides facta fuerit. Quod etiam obseruari uoluit in quocumq; alio crimine manifesto reseruato, ut parrochianus absolutionem ab alio factam non accęptet, nisi de illius qui absoluit auctoritate fides facta sit ordinario.

¶ Item blasphemantium Deum & Sanctos publicæ.

¶ Item absolutionem sodomitarum & coeuntium cum brutis, cum personis religiosis, cum consanguineis uel affinibus usq; ad secundum gradum inclusiue.

¶ Item absolutionem eorum qui uirgines deflorauerint.

¶ Item absolutionem eorum qui in proprios parentes manus iniecerunt uiolentas.

¶ Item absolutionem eorum qui sine causa accedunt ad monasteria monialium contra tenorem constitutionum Sinodalium. & eorum qui mittunt uel recipiunt literas ab eis.

¶ Item absolutionem incendiariorum quorūcumq; locorū.

¶ Item eorum quorum negligētia infantes sine baptismo pereūt.

¶ Item & tenentium infantes in lecto usq; ad annum.

¶ Item aperientium literas sigillatas aliorum.

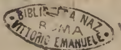
¶ Item falsantium scripturas instrumenta & huiusmodi, & corrumpentium testes, & testium deponentium falsum.

¶ Item & eorum qui cognoscunt filias spirituales.

¶ Itē & iudiciū q muneribus corrupti iniquā tulerint sniam.

¶ Item & omnium casuum quorum absolutionem præsentes constitutiones ordinariis reseruarunt.

NOS Petrus Corsus Iur. Vt. Doc. Reuerendissimi Dñi D. Archiepiscopi Florentini Vicarius in spiritualibus & temporalibus Generalis pręcipimus sub pæna excomunicationis latæ sententiæ, amissionis librorum, & florenorum decem auri, ne quisquam post hac Imprimere aut alibi impressas in tota prouincia Florentina has uenundare constitutiones audeat. Datum Florentiæ in Archiepiscopali palatio Die XVI. Martii M D L X I I I I.

EXpliciunt constitutiones Florentinæ Synodi quæ no uissime sub anno ab incarnatione Dñi MDLXIIII. Die uero XVI. Martii Apostolatus apicem tenente PIO Quarto Pontifice maximo fuerunt per Bartholemeum Sermartellium Calcographum Florentinum impressæ cum additione indicis materiarum in eis contentarum.

Philippus [illegible] Civis et [illegible]
Flor. [illegible] Curiæ Florent.
Scriba de mandato